STRIP SCHRIFT

Prijs ƒ6,50
Bfr. 140

FERRY JAN WESSELING ANDRÉ GEERTS

278 - JAARGANG 28 NUMMER 1 - 'S WERELDS OUDSTE STRIPINFORMATIEBLAD - VERSCHIJNT 10x PER JAAR

STRIPSCHRIFT JAARGANG 27 door Arco van Os

N.B. Overal waar twee getallen door een 'slash' worden gescheiden staat het eerste getal voor het nummer van Stripschrift binnen de 27e jaargang en het tweede voor de pagina in dat nummer waarop het artikel/de recensie een aanvang neemt. Diverse rubrieken – zoals 'Actualiteiten' en 'Stars & Strips' – zijn niet in deze index opgenomen.

ARTIKELEN/INTERVIEWS

Adams, Arthur (*Apeldoorn*) 09/08
Algemeen Dagblad I (*Mirck*) 04/17
Algemeen Dagblad II (*Mirck*) 10/14
Bagge, Peter: zie Nieuwe anti-helden, De
Barks, Carl (*Nadorp*) 06/16
Bercovici, Philippe: zie Algemeen Dagblad I en II
Berthet, Philippe (*Lefevere*) 08/10
Biddeloo, Karel (*Welkenhuyzen*) 06/20
Blanc-Dumont, Michel (*Ratier*) 10/04
Bolton, John (*Nadorp*) 07/14
Boogaard, Theo van den: zie Algemeen Dagblad I en II
Brown, Chester: zie Nieuwe anti-helden, De
Busch, Wilhelm (*Nieuwendijk*) 08/04
Clowes, Dan: zie Nieuwe anti-helden, De
Crumb, Robert: zie Nieuwe anti-helden, De
Daalder, Martijn (*Pols*) 05/16
Dangle, Lloyd: zie Nieuwe anti-helden, De
David, Dominique (*Lefevere*) 08/10
Davis, Marc (*Lefevere*) 08/18
Davison, Al (*Van Oudheusden*) 06/08
Davodeau, Etienne (*Bagchus*) 05/04
Denauw, Renaud (*Pols*) 03/12
Doucet, Julie: zie Nieuwe anti-helden, De
Driel, Toon van: zie Algemeen Dagblad I en II
Dufaux, Jean (*Pols*) 03/12
Dutchy (*Sanders*) 05/13
Elyh (ps): zie Holzhaus, Elly
Fermin, Flip (*Pontiac*) 02/35
Fleener, Mary: zie Nieuwe anti-helden, De
Gregory, Roberta: zie Nieuwe anti-helden, De
Hamme, Jean van (*Ratier*) 01/10
Hernandez, Beto (ps): zie Hernandez, Gilbert
Hernandez, Gilbert: zie Nieuwe anti-helden, De
Hernandez, Jaime: zie Nieuwe anti-helden, De
Heuvel, Eric: zie Algemeen Dagblad I en II
Heuvel, Fritz van den (ps): zie Vermassen, Joris
Holzhaus, Elly: zie Algemeen Dagblad I
Ik denk er het mijne van ...: NZH-strijprijs (*Van der Wyck*) 05/22
Ik denk er het mijne van ...: Stripkatalogus (*Huddleston Slater*) 08/24
Jager, Gerrit de: zie Algemeen Dagblad I en II
Jippes, Daan (*Van Helden*) 01/11
Jong, Eddie de: zie Algemeen Dagblad I
Kolk, Hanco: zie Algemeen Dagblad I en II
Kuifje (*De Voogt*) 07/22
Kuijpers, Henk (*Mirck*) 03/04
Lawrence, Don (*Van der Nol*) 07/04
Léo (ps): zie Oliveira, Luiz Eduardo de
Lodewijk, Martin: zie Algemeen Dagblad I en II
Marinko, Lebovic (*Sanders*) 05/14
Martin, Jacques (*Mievis*) 05/08
Matt, Joe: zie Nieuwe anti-helden, De
Mattotti, Lorenzo (*Devolder*) 04/04
Mazzucchelli, David: zie Nieuwe anti-helden, De
McKean, Dave (*Truck & Kurz*) 01/18
Mignola, Mike (*Apeldoorn*) 09/08
Moriarty, Pat: zie Nieuwe anti-helden, De
Nieuwe anti-helden, De (*Hasselaar*) 04/12
Oliveira, Luiz Eduardo de (*Bagchus/Sanders*) 09/04
Oosterveer, Minck: zie Algemeen Dagblad I en II
Pollmann, Peter (*Wibier*) 01/04
Pontiac, Peter (ps): zie Pollmann, Peter
Pratt, Hugo (*Devolder*) 06/12
Raymakers, Will: zie Algemeen Dagblad I
Renaud (ps): zie Denauw, Renaud
Retera, Mark (*Wijlens*) 06/04
Retera, Mark: zie Algemeen Dagblad II
Ritstier, Willem: zie Algemeen Dagblad I en II
Schippers, Wim T.: zie Algemeen Dagblad I en II
Seth: zie Nieuwe anti-helden, De
Signed by war (*Mirck*) 10/19
Spaans, Erik (*Pols*) 05/16
Spiegelman, Art (*Mirck*) 04/22
Spielberg, Steven (*Mirck*) 04/22
Stripdagen Haarlem 04/02
Stripkritiek (*Pols*) 05/16
Swolfs, Yves (*Bagchus & Sanders*) 01/04
Vermassen, Joris: zie Algemeen Dagblad I
Voetbalstrips (*Van der Hoeven*) 05/12
Watson, Keith (*Bron/Sanders*) 05/15
Weijmer, Jos (*Sanders*) 03/18
Wilms, Thijs: zie Algemeen Dagblad I
Windig, René: zie Algemeen Dagblad I
Wit, Peter de: zie Algemeen Dagblad I
XIII (*Wibier*) 01/20
Zone 5300 (*Sanders/Wibier*) 09/21

STRIPS

Abom en Abel, De verschrikkelijke ('81, 4 blz.) (Daan Jippes) 01/14
Gleevers dagboek: Van Papulopustels en Erytheem ('94, 2 blz.) (Gerard Leever) 07/24
Gleevers dagboek: Daan ('94, 2 blz.) (Gerard Leever) 10/12
Hellboy ('93, 4 blz.) (Mike Mignola/John Byrne) 09/13
Hey Look! 5 (Oktober '48) (Harvey Kurtzman) 01/36
Hey Look! 6 (Oktober '48) (Harvey Kurtzman) 02/31
Hey Look! 7 (December '48) (Harvey Kurtzman) 03/28
Hey Look! 8 (Februari '49) (Harvey Kurtzman) 06/36
Hey Look! 9 ('66) (Harvey Kurtzman) 08/36
Hey Look! 10 (Januari '49) (Harvey Kurtzman) 09/36
Monkeyman en O'Brien: De verbijsterende zaak van de korte dagtrip ('93, 4 blz.) (Arthur Adams) 09/17
Overpeinzingen van een vlakgom 1: De Meester ('94, 1/4 blz.) (Peter de Smet) 07/26
Overpeinzingen van een vlakgom 2: De Meester ('94, 1/4 blz.) (Peter de Smet) 08/15
Overpeinzingen van een vlakgom 3: De Meester ('94, 1/4 blz.) (Peter de Smet) 09/29
Overpeinzingen van een vlakgom 4: De Meester ('95, 1/4 blz.) (Peter de Smet) 10/18
Zuurhuisvledderveem (2 blz.) (Peter de Smet) 08/16

RECENSIES: BOEKEN

Aan de andere kant ... (Larson, Bzztôh)(*Wibier*) 10/23
Alias Ego 1: Vlucht uit de Richel (Matena, Big Balloon)(*Pols*) 06/22
Arno 4: 18 Brumaire (Denoël/Martin, Glénat)(*Pols*) 08/27
Askell, de waterwereld 1: Het goddelijke smeersel (Arleston/Mourier, Arboris)(*Clessens*) 10/25
Baard en Kale 40: De gijzeling (Sikorski/Lapière, Dupuis) (*Van Winden*) 05/25
Bobbie. Een diepte-interview (Valadié, Balans)(*Brok*) 01/28
Buck Danny 45: De geheimen van de Zwarte Zee (Bergèse/De Douhet, Dupuis)(*Pols*) 06/26
Canardo 8: Het kanaal van de angst (Sokal, Casterman)(*Moors*) 05/25
Cartografen, De 1: De wereld van de stad (Claudel/Arleston, Arboris)(*Rutten*) 04/26
Cartografen, De 2: Het symbool van de nar (Claudel/Arleston, Arboris)(*Rutten*) 04/26
Castel Armer 1: Het lied van de tempel (Reculé, Lombard)(*Rutten*) 04/27
Charlotte 1: Het geheim van de Kornaks (Taymans/Miel, Casterman)(*Ummels*) 10/23
Charlotte 2: De zwaluwenrots (Taymans/Miel, Casterman) (*Ummels*) 10/23
Charlotte 3: De zwarte parel (Taymans/Miel, Casterman) (*Ummels*) 10/23
Charly 3: Dreigende bliksem (Magda/Lapière, Dupuis)(*Booms*) 01/27
Cliff Burton 6: Schizo (Durand/Rodolphe, Dargaud)(*Beekman*) 06/23
Dagboek van een bos, Het 1: De bijl en het geweer (Servais/Frippiat/Bissot, Dupuis)(*Clessens*) 07/29
Dayak 1: Getto 9 (Adamov, Glénat)(*Wibier*) 02/27
Edena, De wereld van 4: Stel (Moebius, Casterman)(*Lefevere*) 06/24
Erotische verhalen 1 (Nunes, Boemerang)(*Wibier*) 10/26
Fabien M. 1: Het zwarte paard (Stalner/Stalner, Dargaud) (*Verschoor*) 06/22
Fabien M. 2: Het bedrog van de loper (Stalner/Stalner, Dargaud)(*Verschoor*) 06/22
Feminax & Walkurax (Becker, Arboris)(*Hellevoort*) 02/28
Flynn 1: De witte dood (Matena, Arboris)(*Verschoor*) 02/26
Flynn 2: Gele koorts (Matena, Arboris)(*Verschoor*) 02/26
Franka 11: De vlucht van de Atlantis (Kuijpers, Big Balloon) (*Wibier*) 01/24
Geheim van Coimbra, Het (Schréder, Arboris)(*Booms*) 04/27
Gekken van Monk, De (Roels/Di Giorgio, Lombard) (*Van Winden*) 01/26
Grote schandaal, Het 1: New York (Ribera/Godard, Dargaud)(*Verschoor*) 05/26
Gully Traver (Varenne, Casterman)(*Moors*) 01/25
Hans 6: De toverplaneet (Kas/Rosinski/Duchateau,Lombard)(*Nieuwenhuis*) 01/26
Havik, De 1: De overledene van Kermellec (Pellerin, Dupuis) (*Ummels*) 07/29
Heersers van de natuur 1: De olifant, heerser van de savanne (Paccalet/Paccaleti, Hélyode)(*Schulte*) 01/29
High School Generation 1: Dakota (Denayer, Lombard)(*Nieuwenhuis*) 07/28
Ibismeisje, Het (Lax/Giroud, Dupuis)(*Wibier*) 01/25
Icebound (Raven, Tistjen Dop/Galliër/Studio Raven) (*Van Oudheusden*) 09/24
Ik ben, ik was (Vonk, Harmonie)(*Moors*) 07/28
Irish melody (Franz, Lombard)(*Verschoor*) 07/27
Jeanne d'Arc 1: Het bloedige zwaard (Gillon, Arboris)(*Booms*) 10/24
Jess Long 19: Wereldoorlog II revisited (Piroton/Desberg/Cauvin, Dupuis)(*Rutten*) 07/27
Jimmy Boy 4: Hollywood! (David, Dupuis)(*Pols*) 02/29
Joe Bar Team 2 (Deteindre, Oranje)(*Mirck*) 06/25
Johan en Pirrewiet 14: De horde van de raaf (Maury/Delporte/Culliford, Lombard)(*Van Schuijlenburg*) 03/22
Kleine Robbe, De 5: 'Bedankt' wie? (Tome/Janry, Dupuis) (*Schulte*) 07/27
Korea (Kurtzman, Sherpa)(*Nadorp*) 06/23
Kuifje in China (Van Nieuwenborgh/Chang, Davidsfonds) (*Van der Hoeven*) 03/20
Land van Langvergeten, Het 5: Ariadne (Herenguel/Makyo, Big Balloon)(*Mirck*) 01/27
Little Nemo 1: De goede koning (Marchand/Moebius, Casterman)(*Ummels*) 06/26
Loretta & Harpeya 1 (Crisse/Goupil, Oranje)(*Van Winden*) 10/26
Macht der onschuldigen, De 1: Joshua (Hirn/Brunschwig, Oranje)(*Clessens*) 07/29
Meccano 2: Gilette (Kolk, Arboris)(*Wibier*) 05/25
Michel Vaillant 57: Sporen van Jade (Graton/Graton, Graton) (*Rutten*) 10/22
Molotov, Dr. 3: Ovidia, koningin der kannibalen (Ruijters, Ruijters/Monguzzi)(*Wibier*) 04/26
Narrenschip, Het 1: Mallewaatren (Turf, Oranje)(*Booms*) 08/25
Ocke Ockinga 1 (Stapel, Boumaar)(*Lefevere*) 02/28
Oerbosvertellingen 2: De weg naar omhoog (Aouamri/Tarvel, Arboris)(*Pols*) 02/28
Pacush Blues 8: De wet van Murphy (Ptiluc, Oranje)(*Bagchus*) 09/28
Pionier, De (Krigstein, Sherpa)(*Sanders*) 01/24
Piwo 1: Het houten paard (Vandersteen, Standaard)(*Sanders*) 01/24
Psy, De 2: Vertel me alles! (Bédu/Cauvin, Dupuis)(*Lefevere*) 09/27
Ravian 15: De sferen van de macht (Mézières/Christin, Dargaud)(*Hasselaar*) 06/24
Red road 1: American buffalos (Derib, Lombard)(*Pols*) 02/29
Red road 2: Business rodeo (Derib, Lombard)(*Pols*) 02/29
Rijk van Edgar J., Het (Laudy, Loempia)(*Sanders*) 10/22
Rode Ridder, De 149: De groene steen (Biddeloo, Standaard) (*Ligger*) 06/20
Rode Ridder, De 150: Klingsor (Biddeloo, Standaard)(*Ligger*) 06/20
Rourke 3: De drie concubines (Marvano/Rouffa, Dupuis)(*Booms*) 08/27
Samba Bugatti 1 (Dufaux/Griffo, Oranje)(*Wibier*) 06/25
Samber 3: Revolutie, revolutie ... (Yslaire, Glénat)(*Nadorp*) 02/26
Sammy 31: Foezel en blauwe bonen (Berck/Cauvin, Dupuis) (*Lefevere*) 09/27
Sarah (Serpieri, Loempia)(*Van Winden*) 06/25
Sarane (Lax, Dupuis)(*Verschoor*) 05/27
Schunnige reisverhalen (Diverse auteurs, Arboris)(*Moors*) 10/23
Sioban 1: De klaagzang van de verloren gewesten (Rosinksi/Dufaux, Dargaud)(*Immel*) 01/25
S.O.S. 1 (Varekamp/De Jager, Inkt)(*Verschoor*) 10/25
Steven Sterk 8: Overval op het witte doek (Peyo, Lombard) (*Booms*) 02/27
Stratus, Professor 2: De varende vesting (Counhaye, Lombard)(*Van Winden*) 05/26
Stripjaar '93/'94 (Daalder e.a., Sherpa)(*Mirck*) 08/25
Strips anders lezen (Baetens/Lefèvre, Sherpa/BCB)(*Pols*) 02/24
Sweet sixties (Cabanes, Sherpa)(*Nadorp*) 02/26
Taxi girl 1: Bent u vrij? (Laudec/Cauvin, Dupuis)(*Lefevere*) 09/27
Terug naar La Rapée (Goffin, Arboris)(*Wibier*) 05/27
Thaneros 3: Falko (Larnoy/Carré/Parent, Dupuis)(*Bijnsdorp*) 09/28
Thorgal 19: De onzichtbare vesting (Rosinski/Van Hamme, Lombard)(*Rutten*) 04/26
Timoers, De 32: Het einde der tijden (Sirius, Dupuis)(*Pols*) 08/28
Tom Carbon 4: Kunst & vliegwerk (Cromheecke/Letzer, Dupuis)(*Rutten*) 09/26
Torens van Schemerwoude, De 10: Olivier (Hermann, Arboris)(*Nadorp*) 10/24
Tramp 1: De valstrik (Jusseaume/Kraehn, Dargaud)(*Clessens*) 01/26
Venus & Salome (Manara, Loempia)(*Ummels*) 06/24
Vis aan de wand (Van Driel, Oog en Blik)(*Bijnsdorp*) 10/22
Wat n' klotedag 2: Schijters en scheten (Carpentier/Laurent/Moorcroft, Topgame)(*Rutten*) 01/29
Witte horizon 1: Abel Baross (Osi/Renard, Lombard)(*Clessens*) 04/28
Wrekend geheim, Het (Jamar/Charlier, Lombard)(*Clessens*) 03/22
Zelie, Noord-Zuid (Cosey, Lombard)(*Deekman*) 09/26
Zoo 1 (Frank/Bonifay, Dupuis)(*Wibier*) 08/26

RECENSIES: VIDEO'S

Akira (Polygram)(*Lefevere*) 10/28
Akira Production Report (Polygram)(*Lefevere*) 10/29
Battle Angel Alita (Polygram)(*Lefevere*) 10/29
Dominion Tank Police 1/2 (Polygram)(*Lefevere*) 10/28
Dominion Tank Police 3/4 (Polygram)(*Lefevere*) 10/28
Sneeuwwitje en de zeven dwergen (Buena Vista)(*Lefevere*) 09/29
Tetsuo II: Body Hammer (Polygram)(*Lefevere*) 10/28
Urotsukidoji - Legend of the overfiend 1 (Polygram) (*Lefevere*) 10/29
Urotsukidoji - Legend of the overfiend 2 (Polygram) (*Lefevere*) 10/29
Urotsukidoji - Legend of the overfiend 3 (Polygram) (*Lefevere*) 10/29

COVERS

Op die van de nummers 4 en 8 na werden alle covers speciaal voor Stripschrift gemaakt.

01 Yves Swolfs
02 Peter Pontiac
03 Henk Kuijpers
04 Lorenzo Mattotti
05 Etienne Davodeau
06 Mark Retera
07 Gleever
08 Roland Topor
09 Léo
10 Michel Blanc-Dumont

COLUMNS

01 t/m 10 Ben Bits

BIJLAGEN

03 Rip Off
06 Mangazine 1

STRIP SCHRIFT

Jaargang 28 februari 1995 nummer 1 (278)

Verschijnt 10 maal per jaar
Stripschrift wordt samengesteld door een onafhankelijke redactie in opdracht van Het Stripschap. De verantwoordelijkheid voor de artikelen berust bij de auteurs

Redactie
Tijs Bagchus, Arco van Os, Rik Sanders, Harry Wibier

Medewerkenden
Olav Beemer, Ben Bits, Ruud Booms, Har Brok, Aart Clerkx, Michel Clessens, Erik van der Hoeven, Jean-Marie Mievis, Rob van der Nol, Pieter van Oudheusden, Hans Pols, Piet Schreuders, Koos Schulte, Peter de Smet, Ferry van Vosselen, Rudy Vrooman, Anton Waslander

Redactie-adres
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam
Telefoon: 010 - 220 10 63, telefax: 010 - 421 06 08
Buzzer (tijdens kantooruren): 06 - 59 54 23 25
CompuServe: 75464,2224

Uitgever
Uitgeverij Stripstift
Postbus 84206
3009 CE Rotterdam

Abonnementen
Abonnementen-administratie Stripschrift
t.a.v. Ton Schuringa
Postbus 11335
1001 GH Amsterdam
Telefoon: 020-685 22 29, telefax: 020-618 91 42
Abonnementsprijs f 59,50 / Bfr.1190
Leden van Het Stripschap f 2,50 / Bfr.45 korting
Nederland: Giro 209948 of
Bank 82.67.01.523
ten name van Stripschrift, Amsterdam
België: Bank 721-520.62.74-81
ten gunste van Het Stripschap, Turnhout
Opzeggingen alléén schriftelijk en uiterlijk twee maanden voor het aflopen van een abonnementsjaar
Foreign subscriptions on request

Reprorecht
Het overnemen, evenals het vermenigvuldigen van artikelen en illustraties is slechts geoorloofd na schriftelijke toestemming van de redactie

Advertenties
Voor de opgave van advertenties en het opvragen van de tarieven kunt u contact opnemen met:
De Groene Amsterdammer
t.a.v. Herman Fedder
Postbus 753
1000 AJ Amsterdam
Telefoon: 020-623 08 64, telefax: 020-622 14 21

Druk
Drukpartners, Amsterdam

Distributie
Het Raadsel, Amsterdam; Geknipt Papier, Gent

Omslag
Ferry
(met dank aan Lombard)

ISSN 0165-845X

Redactioneel

Het laatste grote wapenfeit van Aart Clerkx in de stripwereld dateert al weer van 1987: het pocketboekje Doodverf, met speurder Jan Tit in de hoofdrol. Daarna bleef het akelig stil rond zijn stripcarrière. 'Er viel voor mij geen droog brood met strips te verdienen,' vertelt Clerkx nu. 'Ik maakte geen publiekstrekkers, en de uitgevers bleven dan ook weg.' In de tussentijd heeft Clerkx zich als illustrator verdienstelijk gemaakt. Onder zijn huidige opdrachtgevers vinden we de VPRO-gids en Elsevier terug. In onze rubriek Actualiteiten kunt u meer lezen over twee recente projecten waaraan Clerkx heeft bijgedragen.

Maar behalve illustraties maakt Clerkx in zijn vrije tijd schilderijen. 'Hierbij combineer ik vaak beeld en dialoog, en daarom noem ik ze ook wel eens "stripschilderijen",' licht hij toe. Speciaal voor Stripschrift heeft Clerkx een illustratie gemaakt die gebaseerd is op zo'n 'stripschilderij'. En die willen wij u niet onthouden. U treft deze afbeelding op de achterkant van dit nummer aan. Het is een licht ironiserend commentaar op de klassieke pastorale.

Nog meer extra opvallende dingen in dit nummer? Jazeker, met ingang van dit nummer heeft Olav Beemer het comic-stokje van Michel Nadorp overgenomen. Hij houdt vanaf nu de belangrijkste ontwikkelingen in comicland bij. Michel, nogmaals bedankt voor zo'n dikke zes jaar Stars & Strips. Olav, welkom en dat je het maar net zo lang kan volhouden als Michel.

Inhoud

4 **FERRY** Pieter van Oudheusden
12 **DUEL OP ZEE** Ferry
16 **JAN WESSELING** Rob van der Nol
22 **ANDRÉ GEERTS** Jean-Marie Mievis
25 **BITS & PIECES** Ben Bits
25 **AGENDA**
26 **BOEKEN**
30 **ACTUALITEITEN**
33 **OVERPEINZINGEN VAN EEN VLAKGOM** Peter de Smet
33 **BRIEVEN**
34 **STARS & STRIPS** Olav Beemer
36 **DE TROUWE HERDER** Aart Clerkx

In 1992 verscheen *Dottore Serpenti*, **het tiende en naar zou blijken laatste deel van de Lombardreeks** *Ian Kaledine*. **Tekenaar** Ferry **(voluit: Ferry van Vosselen, geboren op 23 april 1944) trok zich terug om te werken aan een nieuwe reeks, die door hemzelf was bedacht:** *De kronieken van Panchrysia*, **een romantisch avonturenverhaal met fantastische trekken. Het eerste deel** *—De vlucht—* **verscheen in januari en inmiddels werkt Ferry aan deel twee,** *De dromen*.

FERRY

JE NE VEUX PAS MOURIR IDIOT

De *Kronieken* vormen een ommekeer in Ferry's werk, een verhaal waaraan met hart en ziel was gewerkt, zoals ik meer dan eens merkte in de telefonische gesprekken en soms discussies die ik met hem voerde naar aanleiding van de vertaling van de strip. Ondanks zijn respectabele staat van dienst blijkt Ferry, zeker boven de Moerdijk, een betrekkelijke onbekende in het Nederlandse taalgebied te zijn gebleven: interviews en beschouwingen over zijn werk ontbreken. Vandaar dat ik hem een gesprek over zijn loopbaan en zijn nieuwe album voorstelde, dat plaatsvond in Ferry's woonplaats Oostakker, in de schemering van een verregende herfstdag.

Ferry: Nadat ik besloten had met *Ian Kaledine* te stoppen omdat ik heel ontevreden was over de samenwerking met tekstschrijver **Jean-Luc Vernal**, heb ik bijna een compleet jaar geen platen getekend. Ik heb geschreven, gedacht, onderzoek gedaan, schetsen gemaakt van de decors en de personages, *enfin, bon* ... Ik heb een heel jaar geïnvesteerd in de kwaliteit van de strip en bewust gekozen voor trager werken. Ik heb wel eens een discussie daarover met een vriend, die hier in de omgeving van Gent woont en een krantestrip maakt. Elke dag een halve pagina, wat hij beu is, al jaren. Ik zeg: Verander het systeem. Hij zegt: Ik zit daarin gevangen. De overstap is heel moeilijk, denk ik. Zelf heb ik altijd geweigerd een krantestrip te tekenen. Daarvoor werk ik te langzaam. Ik wil kunnen nadenken over wat ik doe. Ik besef dat ik nooit een groot stripmaker zal worden, maar wat ik doe, doe ik zo goed mogelijk.

De illustraties op pagina 4, 5, 8, 9 en 10 komen uit *De kronieken van Panchrysia 1*.

Een grote kleine meester?

Lacht: Zoals Vlaanderen en Nederland er zovele hebben voortgebracht. Maar ik denk dat het belangrijk is dat je je goed voelt in wat je doet en dat je er eerlijk in bent. En ik geloof dat ik dat stadium nu heb bereikt.

door

PIETER VAN OUDHEUSDEN

In tegenstelling tot enkele jaren geleden, toen je, had ik de indruk, tegen je meug tekende.

Dottore Serpenti, het laatste deel van Kaledine, heb ik alleen getekend om mijn contract na te komen en omdat ik het geld nodig had.

Kaledine **was in de loop der jaren uitgegroeid tot een goedlopende reeks. Eigenlijk gooide je die tien albums weg. Als er geen nieuwe delen meer verschijnen, wordt een reeks door het publiek snel vergeten.**

Ja, de reeks gaat dood. Het is een moeilijke beslissing, maar ik ben nu toch blij dat ik hem genomen heb. Dat laatste verhaal was de druppel die de emmer deed overlopen. Ik was al heel lang ontevreden en opeens begreep ik: jongen, je bent nu 47, 48 – Als je nog iets wilt doen, moet je het nu doen.

De beruchte helft van het leven. Al ruimschoots daaroverheen, zelfs.

Dat hele mechanisme, die bewustwording, kwam bij mij op gang met de dood van mijn ouders. Ze stierven drie jaar geleden, drie maanden na elkaar. Als zoiets gebeurt, begin je na te denken. Ik was droevig toen. Ik kon niet werken en heb hele dagen zitten nadenken, over mezelf, de zin van het leven – en toen heb ik als motto gekozen, vermits ik soms in het Frans denk en schrijf: *je ne veux pas mourir idiot*. Ik wil niet als een idioot sterven, dus moet ik nu beginnen om dingen te doen. En stilaan ben ik begonnen mijn leven te veranderen. Met alle risico's vandien. Ik ben echt wel bang geweest, want ik had alle schepen achter me verbrand. Mijn kinderen waren het huis uit, mijn vrouw en ik hadden besloten uit elkaar te gaan en ik was weer op mezelf gaan wonen. Ik had geen inkomen meer. Enfin, ik gaf nog les aan de academie in Gent, maar mijn strip lag stil. Alles kwam tegelijk, een panisch moment. Ik moest weer opnieuw beginnen en ik denk dat ik door te gaan schrijven mezelf er weer bovenop heb geholpen. Het heeft me weer met beide benen op de grond gezet. Uiteindelijk is alles goed uitgepakt. Mijn vrouw en ik hebben opnieuw een heel goede verstandhouding met elkaar en aan mijn kinderen heb ik veel steun gehad. Mijn nieuwe strip, *De kronieken van Panchrysia*, schrijf ik in samenwerking met mijn zoon Nicolas, een ervaring die ik niet graag zou willen missen.

Jeugd

Ferry's eigen vader was fotograaf, net als twee van zijn broers. Twee andere broers waren glazenier, en ook de andere familieleden hadden artistieke bezigheden: zijn zuster beschilderde de souvenirklompjes die haar vader vervaardigde, en de zesde broer was weliswaar schoolmeester maar schilderde niet onverdienstelijk. Ferry: 'Iedereen tekende, iedereen schilderde, iedereen was met creatieve dingen bezig. In die sfeer ben ik opgegroeid. We gingen spelen in de ateliers waar de glas-in-loodramen werden ontworpen en gemaakt.'

Ondanks die artistieke belangstelling van zijn familie had Ferry's besluit om naar de kunstacademie te gaan, nog veel voeten in de aarde. Op bevel van zijn vader volgde hij de afdeling Latijn-wiskunde (in Nederland vergelijkbaar met gymnasium-bèta) van het Bischoppelijk klein-seminarie in St-Niklaas, hoewel hij liever de afdeling Latijn-Grieks (gymnasium-alfa) zou hebben gevolgd. 'Mijn vader liet me kiezen: je wordt dokter of ingenieur.'

Nadat Ferry zijn diploma had behaald en te kennen gegeven dat hij tekenaar wilde wor-

WAAR OOK IN DE LOOP DER EEUWEN IETS GEBEURDE, ALTIJD WAREN ER MENSEN DIE HET VOORDEEL HADDEN ER GETUIGEN VAN TE ZIJN EN DIE BESLOTEN AAN DE REST VAN DE WERELD TE VERTELLEN WAT ZE GEZIEN HADDEN.
GISTEREN WAREN HET KRONIEKSCHRIJVERS...
...VANDAAG ZIJN HET JOURNALISTEN.
ZO TROK, IN HET JAAR 79, DE ROMEINSE NATURALIST PLINIUS NAAR POMPEJI, OM HET FENOMEEN VAN DE UITBARSTING VAN DE VESUVIUS TE BESTUDEREN EN TEGELIJK DE BEPROEFDE BEVOLKING HULP TE BIEDEN. TIJDENS DEZE OPDRACHT IS HIJ GESTORVEN...
FERRY

Openingsplaat uit *Grote Rampen* (1984).

den, was zijn vader boos en ontgoocheld, maar schikte zich in de wens van zijn zoon. Ferry ging naar het Sint-Lucas Instituut in Gent, waar hij de afdeling publiciteit volgde. Ook fotografie behoorde tot de vakken. 'En toen dacht mijn vader: mooi, mijn zoon – ik heb alleen nog twee zussen – zal mijn zaak overnemen. Dat wilde ik niet en hij was nogmaals ontgoocheld.' Ferry's vader was een 'klassieke dorpsfotograaf', één van de notabelen van Stekene, een landelijke gemeente aan de Nederlandse grens. De fotograaf speelde een belangrijke rol in het sociale leven. Hij legde de belangrijke gebeurtenissen in het leven van de dorpsbewoners vast, zoals bruiloften, communies maar ook begrafenissen, en hij maakte hun portret, 'opgekleed', op hun zondags zodat het nageslacht zich niet voor hen zou hoeven te schamen.

Ferry woonde vanaf zijn tweede in Stekene en bracht er zijn jeugd door. Rond zijn tiende verhuisde het gezin naar een enorme woning, als teken dat de fotograaf maatschappelijk was geslaagd, een 'burger' geworden. Aan het dorp, waar in die tijd nog paard en wagens reden, bewaart hij mooie herinneringen, zegt Ferry: 'Ik zat er met veel boerenkinderen in de klas en ik weet nog dat ze op hun klompen naar school kwamen want daarmee kon je beter *slieren* op de ijsplakken die er lagen. Boos was ik omdat ik van mijn ouders geen klompen kreeg.'

Toen hij een jaar of vijftien was, hielp Ferry op zijn vrije dagen zijn vader in de zaak. Hij maakte doop- en huwelijksreportages, maar leerde het vak te goed kennen om er *goesting* voor te krijgen. 'Mijn vader heeft enorm hard gewerkt, altijd of vrijwel altijd in de donkere kamer gestaan. Nadien is het beroep compleet veranderd en tegenwoordig wordt veel van het werk door laboratoria gedaan, maar ik was op dat moment niet van plan mijn leven in de donkere kamer te slijten. Het beroep zoals mijn vader het uitoefende, was ook niet echt creatief. Hij maakte de portretten, de groepsfoto's en de reportages die de mensen graag wilden zien.'

Aanvankelijk was Ferry van plan publiciteitstekenaar te worden, maar toen dat minder vlot verliep dan hij gehoopt had, besloot hij kunstgeschiedenis te gaan studeren. De studie brak hij na een jaar af omdat zijn vrouw, die hij op St-Lucas had ontmoet, zwanger was. Ferry: 'Ik heb mij door mijn familie bang laten maken: Ge gaat kinderen krijgen, nu moet ge uw brood verdienen. Uiteindelijk was dat niet waar, want mijn vrouw gaf les in tekenen en grafiek aan het St-Lucas en verdiende genoeg voor ons beiden. In die periode ben ik begonnen met strips tekenen, gewoon omdat ik niet wist wat ik anders moest en omdat het me boeide. Maar het duurde toch nog drie, vier jaar voordat ik met tekenen geld verdiende.'

Snel na het eerste kind volgden er nog twee. Ferry werd huisman *avant la lettre*: 'Terwijl mijn vrouw naar school was om les te geven, deed ik luiers om, voerde ik fruitpapjes en verbrandde mijn vingers aan de hete melk. Nee, dat was toen nog niet gebruikelijk. We woonden destijds in Tielt, een klein Westvlaams stadje, en de mensen keken vreemd op als ik met de kinderwagen ging wandelen. Ik deed dat graag, hoor. En het heeft ervoor gezorgd dat ik nog altijd, nu ze volwassen zijn, een hechte band met mijn kinderen heb, heel anders dan ik met mijn eigen vader had. Toen ik aan hun opvoeding begon, heb ik wel enkele heilige huisjes platgetrapt. Ik ben heel conservatief katholiek opgevoed. Mijn vader was een van die zwijgende Vlamingen. We hadden weinig contact, weinig gesprekken met elkaar. Het beperkte zich tot praktische zaken, emoties kwamen niet ter sprake. Daar heb ik achteraf nogal spijt van en ik heb mijzelf verplicht mijn kinderen op een andere manier tegemoet te treden. Wel te praten. Want ik was eigenlijk ook een gesloten iemand. Bij voorbeeld tegen je kinderen zeggen "Ik zie je graag", dat is een stap die je moet zetten. Ik weet dat mijn vader me graag zag, maar hij heeft het nooit tegen me gezegd. Eigenlijk wist ik nauwelijks wat er in de man omging. Tot aan het einde van zijn leven, toen ik hem beter heb leren kennen dan voordien. Hij was verlamd en ik heb hem regelmatig helpen verzorgen. Na de dood van mijn vader heb ik tussen zijn papieren een stripje gevonden, gemaakt toen ik nog jong was. Ik had het nog nooit gezien. De hoofdpersoon was een soort straatjongen, met een grote pet en een geruite zakdoek in zijn broekzak. Heel eigenaardig. Hij heeft ook een boek geschreven, een soort komische autobiografie. "Toen ik geboren werd, was mijn moeder naar de kermis en mijn vader was gaan schieten", in die stijl (lacht). En zo een heel boek vol, en hij heeft er ook illustraties bij gemaakt. Mijn zussen en ik hebben dat vlijtig op de fotokopieermachine gekopieerd om aan een aantal exemplaren te komen. Mijn jongste zus, die in Canada woont, heeft het origineel gekregen.'

Eerste strips

Ferry begon strips te tekenen omdat het medium hem boeide: hoe vertel je een verhaal in tekeningen? Hij kopieerde pagina's van tekenaars die hem aanspraken zoals **Giraud** (*Blueberry*), **Aidans** (*Toenga*) en

Hermann (*Bernard Prince*), maar ook van **Jacques Martin** (*Alex*). Op een vanzelfsprekende manier kwam hij uit bij een realistische tekenstijl.

De inmiddels overleden scenarist **Daniël Jansens**, die onder meer voor **Willy Vandersteen** de scenario's van *Bessy* schreef, bracht hem in contact met de stripwereld. Ze hadden elkaar bij wederzijdse vrienden in Brugge ontmoet en Jansens had beloofd een kort verhaal voor hem te schrijven. Het werd *Le relais*, een western van zes pagina's, vanwege Ferry's voorkeur voor onder anderen Giraud. Met de eerste pagina stapten Jansens en hij naar het Brusselse dagblad *Le Soir*, maar de plaat werd afgekeurd en moest overgetekend worden. Uiteindelijk verscheen het verhaal eind 1970 in de wekelijkse jeugdbijlage van de krant, waarin ook strips van andere tekenaars werden gepubliceerd, die later naam zouden maken: **Franz**, **Comès**, **Christian Denayer**, **Jean Pleyers**. 'We waren zo'n jonge bende die voor de krant kwam werken,' zegt Ferry. Hij maakte meer korte verhalen voor de bijlage, eerst samen met Daniël Jansens, later geheel op eigen kracht. Vol ambitie schreef en tekende hij een lang verhaal over een soldaat van Napoleon, *Savary*, dat eveneens in *Le Soir Jeunesse* verscheen. Kort daarop werd de redacteur van de bijlage, **D*****, hoofdredacteur van het weekblad *Kuifje*, waar hij **Greg** opvolgde. Op zijn uitnodiging begon Ferry voor Lombard te werken en tekende opnieuw een historisch avonturenverhaal, dat ditmaal in de Middeleeuwen speelde: *Cedric*; tussen 1974 en '77 verschenen er in totaal 14 korte verhalen in het tijdschrift en in de *Kuifje-pockets*. Daarnaast maakte hij vele korte, waargebeurde verhalen op scenario van **Yves Duval**, één van de 'huisscenaristen' van Lombard. Een aantal daarvan werden gebundeld in het album *Grote rampen* (1984). Een poging om een lang verhaal van *Cedric* te maken liep spaak: 'Greg

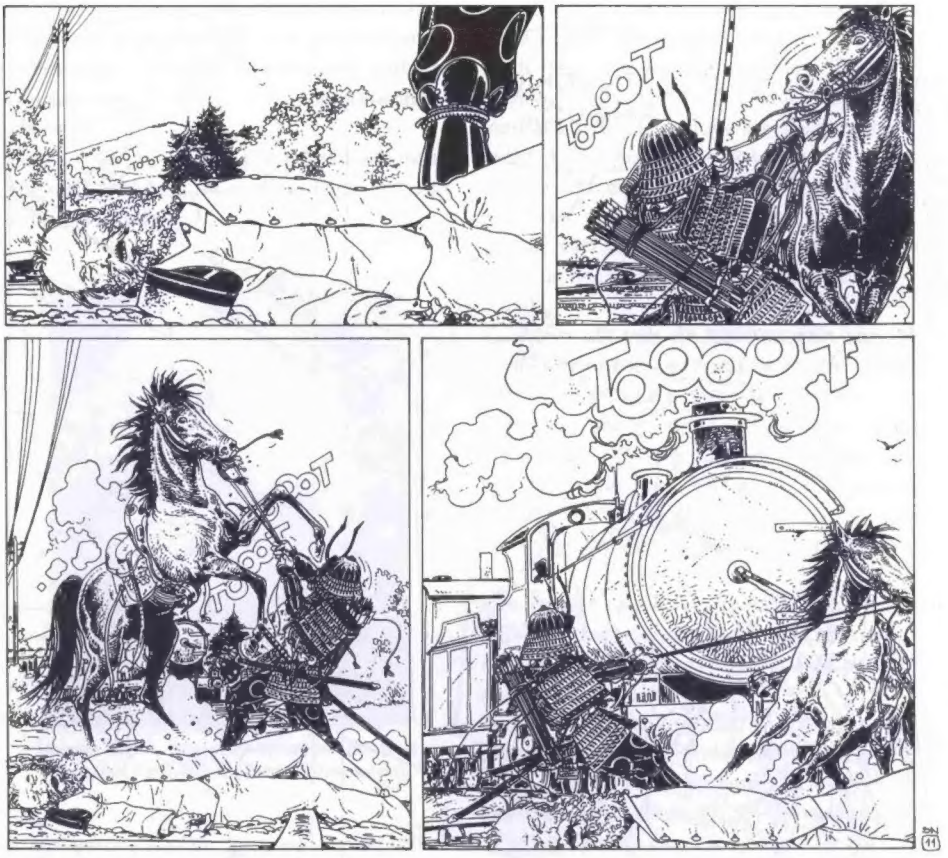

Merkwaardige culturele cross-overs: *De zwarte samoerai*.

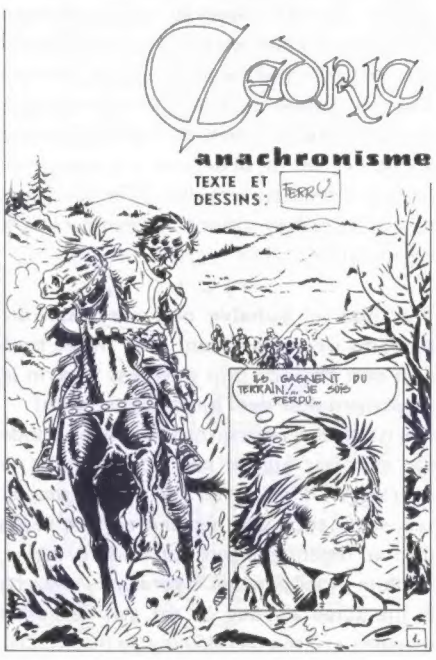

had de regel ingevoerd dat een verhaal in hoofdstukken moest worden opgebouwd, zoals hij zelf in *Bernard Prince* deed, met afleveringen van zes pagina's die op zichzelf konden staan. Ik ben daaraan begonnen omdat ik per se een album wilde maken, maar na drie of vier afleveringen zeiden ze: Nee, het is niet zo goed, doe maar eens iets anders ... Ik was toen aardig de kluts kwijt. Op zoek naar een scenarist kwam ik bij **Jean-Luc Vernal** terecht, een journalist die als politiek verslaggever bij *Le Journal de Bruxelles* werkte en samen met Hermann de eerste twee *Jughurtha*'s had gemaakt. Ik heb hem opgezocht en zo is *Ian Kaledine* ontstaan. Nee, hij was toen nog geen hoofdredacteur van *Kuifje*. Dat kwam pas enkele jaren later.' Het hoofdredacteurschap van D*** was namelijk geen succes. Ferry, die hem goed heeft gekend ('ik heb hem zelfs nog helpen verhuizen'), noemt hem 'een levend strippersonage. Tegenwoordig schijnt hij als uitgever in Canada heel geslaagd te zijn, maar toen ... hij was gek, denk ik (lacht). Hij bedroog iedereen, maar op een heel joviale manier. Ik zag hem heel graag, maar je moest wel op je tellen passen. Hij is gevlucht voor de fiscus, trouwens. Toen hij vertrok, verhuurde hij zijn flat aan iemand die hij wijs maakte dat er drie maanden huur vooruit was betaald. In werkelijkheid bleek er een half jaar achterstand te zijn. Zulke dingen. Maar altijd met een glimlach. Hij was ècht raar. Als hoofdredacteur van *Kuifje* maakte hij een strip voor *Robbedoes*, wat op z'n minst een ... revolutionair idee was. Aan weer een andere strip van hem, *Les mystères de Bruges*, die voor *Kuifje* bestemd was, heb ik nog meegewerkt. Daniël Jansens schreef het scenario en stuurde het naar mij. Ik maakte de potloodtekeningen, die werden geïnkt door **Christian Smeesters**. Ten slotte was er nog weer iemand anders op de drukkerij die het verhaal inkleurde. Wij kregen ieder 500 frank voor ons werk en hij stak de rest van de paginaprijs in zijn zak, zonder er verder iets voor te doen. En zíjn naam stond boven de strip (lacht)! Een prachtige tijd, als ik nu terugkijk. Je was jong, je was "artistiek bezig", je was anders dan anderen. Wat doe je? Ik ben striptekenaar. Het had enige glamour. Nadien merk je dat het een zwaar beroep is, dat je gewoon heel hard moet werken. Ik teken alles uit mijn hoofd, zonder een model te gebruiken. Hoogstens kijk ik in de spiegel voor de stand van handen of voor een bepaalde gezichtsuitdrukking.'

Ian Kaledine

Hoe reageerde je op de aanstelling van je tekstschrijver als hoofdredacteur van Kuifje**?**

Aanvankelijk was ik daar – wat naïef, wel – blij mee. Nadien is dat verkeerd uitgepakt, omdat hij al te veel van zijn eigen verhalen in het weekblad zette.

Wat is er gebeurd tussen dat eerste en het tiende album van Kaledine**? In het laatste boek lijkt het verhaal alle kanten op te gaan, maar nergens uit te komen.**

Dat vind ik ook. Bij het eerste album zit je nog met het probleem dat het uit hoofdstukken opgebouwd moest zijn, wat ten koste gaat van de eenheid in het verhaal. Op het laatst werkte Vernal nog maar heel onregel-

matig aan de strip, heel onprofessioneel: ik wist nooit wat er op de volgende pagina zou gebeuren.

Misschien wist Vernal het ook niet?
Lacht: Nee, hij wist het zelf ook niet. Ik weet nog flagrant goed dat ik hem soms opbelde op zijn bureel en zei: Jean-Luc, ik heb het nu echt nodig, ik kan niet voort. Dan zei hij: Maar ik heb het gemaakt hoor, ik zal je binnen drie uur opbellen. Ik wist dat hij het dan nog moest gaan schrijven. Dat was op den duur niet meer aanvaardbaar.

De strip bevatte allerlei merkwaardige, culturele cross-overs: Japanse samoerai, Egyptische goden ...
Het werd een soort soep. In het begin was dat nog acceptabel omdat het de start was van iets nieuws, dat nog alle kanten uit kon ... Als ik nu op dat gedoe met die Egyptische goden terugkijk, maakt het een kitscherige indruk. Het was er met de haren bijgesleept, er zat geen logica in. Bastet kreeg op een gegeven moment een soort futuristisch ei, waarin ze kon reizen, maar dat Vernal nadien nooit meer gebruikte. Mogelijkheden creëren om ze daarna volkomen te negeren, dat is niet logisch. Wat mij betreft wemelen die verhalen van de structuurfouten. Nu ik mijn eigen verhalen schrijf, heb ik mezelf op dat punt een strakke discipline opgelegd.

Had je die kritiek ook al toen je aan die verhalen werkte?
Het *embêtante* van de situatie was dat ik nooit een heel verhaal kreeg en dus op het verloop ervan nauwelijks invloed kon uitoefenen. Alleen het idee om de reeks in 1908 te situeren kwam van mij. Ik was toen een boek aan het lezen van **Pauwels** en **Bergier**, die ook *Dageraad der magiërs* hebben geschreven, en ontdekte daarin dat er in 1908 in Siberië een reusachtige ontploffing was geweest, wat zich daarna nooit meer heeft herhaald en waarbij honderden of duizenden vierkante kilometers bomen omver werden geworpen. In de Albertinabibliotheek in Brussel heb ik dat ooit nog eens nagezocht en het blijkt dat het verschijnsel in heel Europa zichtbaar is geweest: een helder licht midden in de nacht. Dat is ons uitgangspunt geworden en daarom is onze hoofdpersoon (je zegt: Jan Kaledien) een Rus geworden. Mijn tweede inbreng was het personage van Peri de Fee, die ik ontdekt had in een boek over Turkije en dat inderdaad bij de lezers veel succes heeft gehad. Verder zocht ik ook alle documentatie bij elkaar, want Jean-Luc bracht niets in. Het klinkt misschien een beetje bitter, maar kom, ik moet eerlijk zijn. De beginjaren waren goed, we waren allebei enthousiast en hadden er zin in. Het liep mis toen Jean-Luc te veel hooi op zijn vork nam. Hij schreef meerdere series tegelijk en daarnaast had hij ook nog eens zijn werk als hoofdredacteur. Maar ik moet er eerlijk aan toevoegen dat hij me, behalve dat ik moest zagen en klagen om mijn scenario, altijd goed heeft behandeld. Hij was, zoals **Multatuli**, een vat van tegenstrijdigheden. Er waren ook dingen die hij deed, die onaanvaardbaar waren. Veel van die dingen kwamen pas uit nadat Vernal ontslagen was en toen was mijn beslissing helemaal duidelijk: met die man kon en wilde ik per se niet meer werken.

Dat gaat vrij ver, zeker voor een milde natuur zoals jij. Ik kan me voorstellen dat je niet langer met iemand wilt werken, maar om hem te zeggen dat je hem ook nooit meer wilt ontmoeten ...
Voor mij zijn er limieten in wat je doet in het leven. Hij gebruikte mensen, stookte mensen tegen elkaar op, als een soort samenzweerder. Hij zei bij voorbeeld tegen tekenaar a dat tekenaar b had gezegd dat zijn werk nergens op leek – ook al was het niet waar. Behalve enkele 'tenoren' van een uitgeverij zoals **Rosinski**, **Chaillet** en **Tibet**, voelen tekenaars zich heel snel kwetsbaar en zijn ze snel geneigd om aan zoiets geloof te hechten. Je hebt die job nodig, maar het is ook een passie voor jou. Je voelt je afhankelijk. Dat heb ik nu weten te doorbreken omdat ik volwassener, rijper ben geworden. Die afhankelijkheid mag niet bestaan. Je uitgever, je hoofdredacteur en jij behoren partners te zijn. Vernal maakte misbruik van zijn positie. Tot zijn werk als hoofdredacteur behoorde het corrigeren van de teksten van een verhaal, maar hij liet zich daar ook nog eens apart door de tekenaar voor betalen. En als het album verscheen, vond hij dat hij op grond van die correcties ook nog eens recht had op een auteursroyalty. Maar ik wil niet dat dit interview uitloopt in een aanklacht tegen Vernal.

Wat heb je, behalve oud zeer, aan die periode overgehouden. Het moet toch ook een periode zijn geweest waarin je als stripmaker veel hebt opgestoken?
Het is een deel van mijn carrière, een periode van tien jaar kun je niet zomaar naast je neerleggen. Het waren geen grote successen, maar toch was het een eerlijke reeks die, in tegenstellingen tot andere series, nooit in moeilijkheden is geraakt – waarbij ik me soms afvroeg of dat aan de goede scenario's of aan de tekening lag (lacht). Dat

moet de lezer maar uitmaken. Toch ook de goede herinneringen aan het enthousiaste begin, aan sommige gesprekken, reizen die we maakten. Naar Moskou, naar stripfestivals in Zwitserland, Frankrijk en Spanje. Maar dat is allemaal *verbrod* nadien, toen ik ontdekte wat er achter de schermen was gebeurd. En dan denk je: hoe kon ik zo naïef zijn?

Maar als je nu een naam als striptekenaar hebt, is dat dankzij Kaledine**.**
Ja, ook al ben ik realistisch. Ik weet dat dat een heel klein naampje is, en dan alleen maar bij de liefhebbers. Het grote publiek kent mij niet.

De kronieken van Panchrysia

Ondanks de fantastische inslag van *De kronieken van Panchrysia* heeft Ferry's nieuwe strip een sterk realistisch karakter, wat gezien de vele waargebeurde korte verhalen die hij heeft getekend (een aantal ervan werd onlangs gebundeld in het zwart/wit-album *Schipbreuken*), niet verwonderlijk is. Zijn zoon Nicolas verricht een groot gedeelte van de uitgebreide documentatie, die voor de scenario's nodig is en als tegenwicht voor de sprookjesachtige elementen fungeert. De centrale figuur in het eerste verhaal, Joseph Black, is een historisch personage: een Schotse scheikundige, die leefde van 1728 tot 1799 en door zijn onderzoek naar ondermeer kooldioxide een belangrijke plaats in de geschiedenis van de chemie inneemt. In *Panchrysia* is hij een demonische figuur, die alchimie bedrijft en contacten met de duivel onderhoudt. Ferry: 'Dat hij echt heeft bestaan, is eens te meer een bewijs dat je de werkelijkheid niet kunt overtreffen. Het detail dat hij *black drops* eet, snoepjes die voor meer dan de helft uit opium bestaan, is authentiek. Het gebruik was in het 18e-eeuwse Engeland vrij verspreid en het personage gaf zich eraan over. Een drugverslaafde, eigenlijk. Ook de beschrijving die we van hem vonden: lang en mager, met een sikkebaardje, komt overeen met de manier waarop ik hem getekend heb. En inderdaad deed hij onderzoek naar flogiston, een element dat niet bestaat. Hij was alchimist maar ook hoogleraar scheikunde in Edinburgh, en

Je verhaal vereist heel veel documentatie, want het bestrijkt veel verschillende terreinen. Behalve de alchimie ook de vroege mechanica, natuurwetenschappen ...
Het is maar een detail, maar de beschrijving mensen kwamen uit heel Europa om zijn colleges te volgen.'

Joseph Black, naar een anoniem portret (Scottish Portrait Gallery, Edinburgh).

in het verhaal van de wijze waarop de ballon wordt gevuld, is historisch verantwoord. Dat gebeurde met behulp van stukken ijzer, die in tonnetjes zuur werden gelegd waardoor ze een bepaald gas afgaven. Zeer primitief, maar het werkte. Ik heb daar lang naar gezocht, want je leest wel: toen en toen werden de eerste gasballons gebruikt, maar nooit hoe ze dat gas máákten. Uiteindelijk vond ik het procédé beschreven in een 19e-eeuwse boekje.

Wat was de reden om je verhaal in die tijd, de vroege 19e eeuw, te situeren?
Het verhaal was al jaren aan het groeien. Ook toen ik *Kaledine* nog tekende, had ik een schriftje naast mijn tekentafel en schreef ideeën op. De elementen van het verhaal waren heel romantisch: twee jonge mensen, een jongen en een meisje, een kasteel in Schotland ... Ik wilde het niet in deze tijd situeren, omdat kastelen in deze tijd musea of ruïnes zijn. Het was romantischer toen ze nog echt bewoond waren. Maar Black heeft de doorslag gegeven. Wij gebruiken hem enkele jaren na zijn dood, want het flogiston heeft hem 'onsterfelijk' gemaakt. Zo kwamen we uit op 1800. Het vinden van documentatie over die periode is een soort zoektocht. In het tweede boek komt veel water voor en daarom zijn we onder meer op zoek naar een watermolen en naar de binnenscheepvaart uit die tijd. Als je afbeeldingen ziet, zijn het bijna altijd zeeschepen.

Komt in elk van de boeken één van de vier elementen centraal te staan. In het eerste lucht, in het tweede water ...?
Het derde aarde, het vier vuur en het vijfde flogiston. Ja, de reeks is zo opgebouwd. Die eenheid komt ook terug in de grafische vormgeving van de albums, waarvoor ik met een jonge ontwerper heb samengewerkt.

Eén van de hoofdpersonen in Panchrysia **is de weesjongen Sam. Heeft dat te maken met je eigen verweesde situatie toen je aan het verhaal begon?**
Lacht: Niet over nagedacht. Het paste gewoon in het geheel. Anders sleept een kind al gauw een hele familie met zich mee. Ik besefte wel dat het begin van het verhaal heel dicht bij *Corentin* van **Paul Cuvelier** lag ...

Het is ook heel Dickensiaans: Sam is een soort Oliver Twist.
Voor ik begon te tekenen, heb ik inderdaad als voorbereiding enkele romans van **Dickens** herlezen: *Oliver Twist*, *Bleak House*, omdat ik wist dat het in diezelfde sfeer zat. Ik wilde ook terugvinden hoe het in die weeshuizen toeging. Zo kwam ik aan die anekdote van het touw dat de weesjongens uitrafelen en vermalen, en ik ben gaan opzoeken hoe dat er uitzag.

Heb je al nagedacht wat je na die vijf albums wilt gaan doen?
Nee, mijn eerste doel is het maken van die vijf delen. Deel één is af, deel twee is geschreven en ik heb de eerste platen getekend, maar de overige drie delen bestaan alleen in een embryonair stadium: de basisideeën zijn aanwezig. *Panchrysia* is als reeks opgezet en ontworpen, met de zoektocht naar de vader van het meisje als een rode

draad. Mijn uitgever was aanvankelijk nogal huiverig voor het idee, maar de reeks zal als vijfling worden geboren en bestaan. In het begin had ik, om hem te paaien, gezegd dat we, als de hoofdpersonen eenmaal in Panchrysia waren aangekomen, allerlei verhalen rond die samenleving zouden kunnen verzinnen. Maar ik ben van idee veranderd. Het liefst zou ik na deze reeks weer een nieuwe reeks van vijf of zes delen opbouwen, die in een andere tijd speelt maar waarin wel elementen of personages uit *Panchrysia* kunnen terugkeren. Geen vervolg, maar wel een verwante strip.

Op die manier evolueer je steeds meer van striptekenaar naar stripauteur.
Dat is ook mijn bedoeling (lacht). Ik kan niet zeggen dat ik het beroep van striptekenaar 'bekeken' heb, dat is niet waar. Ik leer nog elke dag bij en dat is geen grootspraak. Dat houdt het vak boeiend. Maar al blijft het zoeken en vechten, ik weet wel ongeveer wat ik kan op tekengebied. Ik ben in staat een album tekenen. Wat is daarna het boeiende, als je jaren hebt getekend om die rijpheid te bereiken? Inhoud is nu belangrijk en dat is wat ik nu graag wil gaan uitpuren.

Na tien Ian Kaledine**s moet je inmiddels ook heel goed weten wat je niet kunt.**
Weet je waar ik onder het tekenen van *Panchrysia* van droom? Ik zou korte verhalen willen maken, in een compleet andere stijl. Ik ben aan het zoeken en het experimenteren met olieverf, plakkaat, aquarel: wat kan ik verder nog, naast dit propere, zuiver lineaire tekenwerk?

Je hanteert een heel heldere, 'klare' lijn.
Beroepsmensen en stripwinkeliers die originelen van mij onder ogen krijgen, zijn altijd heel verwonderd dat ze zo proper zijn. Zo ben ik (lacht verontschuldigend). Let op, als ik begin teken ik er op los, heel vrij zoek ik naar de houding en de beweging van een personage en gom enorm veel. Maar als dat eenmaal gebeurd is en ik zie het in mijn hoofd, als ik voel hoe het op papier staat, dan gom ik bijna alles weg totdat ik alleen de grote beweging overhoud en begin ik met een scherpe potloodpunt te tekenen. Dat heeft tot resultaat dat ook mijn pentekening heel fijn blijft, en soms ben ik boos op mezelf. Ik zou zwaarder willen tekenen, maar daar kom ik gewoon niet toe doordat ik op dat hele scherpe lijntje zit te werken. Je evolueert in de loop van je leven, maar je diepste ik verander je niet. In mijn wezen ben ik een proper jongetje, denk ik. Ik heb voortdurend die aandrang om het zuiver te houden ... Daarom zou ik het eens met verf willen proberen, dikke lijnen zetten, iets compleet anders. Dat is een weg die ik nog eens zou willen bewandelen.

Je hebt je er niet bij neergelegd dat je een proper jongetje bent?
Nee, per se niet. Ik wil creatief blijven. Niet vastroesten in wat ik kan. Ik wil ook louter schrijven. Ook in die zin auteur zijn, zonder tekeningen. Het boeit mij enorm om verhaaltjes te maken, woorden achter elkaar te zetten en te zien welk effect je dan krijgt. Ik schrijf soms in het Nederlands, soms in het Frans, soms in het Engels. Een allegaartje dus.

Waarom drie talen? Eén taal lijkt me al moeilijk genoeg.
Ik voel me in het Frans eigenlijk meer thuis dan in het Nederlands. In mijn gezin spreken we beide talen door elkaar. Ik ben nochtans als Vlaming opgegroeid, maar heb altijd voor Franstalige uitgevers gewerkt en mij zodanig aangepast dat het Frans eigenlijk een tweede moedertaal is geworden. Engels heb ik sinds een jaar of tien opgenomen omdat mijn zus met een Canadees is getrouwd. Met hem heb ik veel Engels gepraat en het is een boeiende taal om je in uit te drukken.

Wat bepaalt nu of je iets in het Nederlands, het Frans of het Engels schrijft?
De sfeer, denk ik. Sommige dingen voel ik in een bepaalde taal beter aan. Een paar dagen terug ging ik op een herfstige morgen naar school, bekeek de mensen op straat en thuisgekomen schreef ik het zinnetje: *J'aime les filles des matins gris*. In het Nederlands kon ik dat niet verwoorden, ik had het ook in het Frans ervaren – mijn hoofd is meertalig, kennelijk. Ik droom soms ook in het Frans, terwijl ik toch een volbloed Vlaming ben. Ik heb mij erg in de Latijnse cultuur verdiept en ervaar het nog altijd als een gemis dat ik geen Grieks heb gestudeerd. Ik ben veel met taal, met woorden, met etymologie bezig en Grieks is belangrijk op dat gebied.

Als je schrijft ontstaan de beelden die je anders zou tekenen, in het hoofd van de lezer. Schrijf je ook om te ontsnappen aan de beperkingen van het tekenen?
Het lijkt me dat je nog meer mogelijkheden hebt. Als je een strip maakt, ben je beperkt door wat je schrijft maar ook door wat je kunt tekenen. Als je alleen schrijft, ben je enkel nog maar beperkt door wat je kunt schrijven (lacht). Woorden zijn gewoon een ander medium, ze hebben een ritme dat zich niet in een strip laat vertalen. Ik begon een

verhaaltje in het Engels met: *The girl was slender, with gentle moving hips*. Dat roept meteen al een beeld op ...

... en daar valt natuurlijk niet tegenop te tekenen.
Voilà, dat is het boeiende en het verrassende van schrijven, en dat heb ik nu pas ontdekt. Er gaat een wereld voor me open.

Waarom heeft dat zo lang geduurd?
Weet je wat het ook is? Ik heb mij enorm moeten inzetten om het tekenen waar te maken. Uiteindelijk denk ik dat ik een heel middelmatige tekenaar ben, die hard moet werken om het waar te maken. Daar heb ik enorm veel energie en al die jaren van mijn leven ingestoken. Drie jaar geleden had ik het gevoel dat ik rijp was om te gaan schrijven, en ik hoop maar dat het zo is.

***Ian Kaledine* in het Russisch.**

De helderheid van je tekenstijl zit ook in de manier waarop je je verhaal vertelt.
Ik werk op verschillende niveaus, maar inderdaad wel zo duidelijk mogelijk. Mijn ervaring heeft me geleerd dat je het je lezers niet al te moeilijk moet maken – dan haken ze af. Uiteindelijk wil ik toch een publiek hebben, en niet tekenen voor vijf of zes ingewijden.

Op wat voor publiek richt je je met Panchrysia?
Lezers vanaf een jaar of veertien ongeveer, maar ik probeer het bewust op zo'n peil te houden dat ook oudere lezers er plezier aan kunnen beleven – hoop ik. Voor mij is dat ook het avontuur: ik heb nooit echt op dat niveau teksten geschreven. Het is zoeken en uitproberen. Ik wil er bewust geen strip voor volwassenen van maken. Tussen Sam en Eline mogen vonken overspringen, zoiets is natuurlijk tussen een jongen en een meisje, maar ik zal er zeker geen seksueel avontuur van maken.

Ook in dat opzicht blijf je een proper jongetje?
Lacht: Ja, er is me al een paar keer gevraagd een erotisch verhaal te tekenen, maar dat doe ik alleen als ik de tijd krijg om er iets origineels van te maken. Ik ben tegen goedkope vulgariteit, maar als het goed bedacht en geschreven is ... waarom niet? Mocht ik er ooit de tijd voor vinden. Nu niet.

Alle illustraties bij dit artikel © 1995 Lombard.

Bibliografie

De teksten van de Ian Kaledine-verhalen zijn geschreven door Jean-Luc Vernal.

1983 – Ian Kaledine 1: De witte nacht (Lombard/Albracht)
1983 – Ian Kaledine 2: Het geheim van de taiga (Lombard/Albracht)
1984 – Ian Kaledine 3: Het geheugen uit de diepte van het oog (Lombard)
1984 – Grote rampen (op tekst van Yves Duval, Lombard)
1985 – Ian Kaledine 4: Shan Pacha (Lombard)
1986 – Ian Kaledine 5: Peri, de fee (Lombard)
1986 – Bijdrage aan Het avontuur van het weekblad Kuifje, 40 jaar strips (Lombard)
1987 – Ian Kaledine 6: Het gloeiende mes (Lombard)
1988 – Ian Kaledine 7: Het grote komplot (Lombard)
1989 – Ian Kaledine 8: De zwarte samoerai (Lombard)
1989 – Van de Waucquez-warenhuizen naar het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal (op tekst van Yves Duval, BCB)
1990 – Ian Kaledine 9: Het geheim van kasteel Flambard (Lombard)
1991 – Ian Kaledine 10: Dottore Serpenti (Lombard)
1994 – Schipbreuken (Wonderland Half Vier Productions)
1995 – De kronieken van Panchrysia 1: De vlucht (Lombard)
1996 – De kronieken van Panchrysia 2: De dromen (gepland, Lombard)

Russisch avontuur

Van het eerste deel van Ian Kaledine **is ook een Russische editie verschenen. Je toenmalige uitgever** *Rob Harren* **repte van een astronomische oplage, die in één dag zou zijn uitverkocht. Was die inderdaad zo groot of ging het vooral om een publiciteitsstunt?**
Wat ik als tekenaar van het verhaal ervan weet (lacht) ... Ik ben in Rusland geweest en heb daar een contract getekend. Ik heb met de drukker gesproken en ben er vrijwel zeker van dat er een oplage is geweest van 100.000 exemplaren, al heb ik ze natuurlijk niet geteld. Onze reis was heel degelijk voorbereid en we waren aanwezig in een televisieuitzending op het sovjetnet – de Sovjetunie bestond toen nog – wat wil zeggen dat de uitzending in de hele Unie te zien was. Men zei toen tegen ons dat we minimaal 420 miljoen (of zoiets) kijkers hadden, omdat er op die zender zelden iets ludieks te zien was en de strip in de Sovjetunie een vrijwel onbekend fenomeen was. De uitzending duurde 45 minuten en het grootste deel van die tijd heb ik voor de camera staan tekenen. Het zweet stond in mijn schoenen. Maar de dag erna zouden die boeken in openbare bibliotheken verkocht gaan worden en vanuit de hele Unie, Kiev, Leningrad, alle steden, werd er gebeld om boeken te bestellen. De oplage was weg. We hebben toen met de uitgever nog een contract voor een tweede oplage van 100.000 exemplaren getekend, maar daar heb ik niets meer van gehoord dus of die ooit gedrukt zijn ...? Later zijn we alle contact kwijtgeraakt door de politieke ontwikkelingen in Rusland en de rest van Oost-Europa. We waren destijds in Moskou op uitnodiging van de Bibliotheek voor Vreemde Talen daar en ik heb vrij lang met die mensen kunnen spreken, die vrijwel allemaal Engels of Frans spraken. Ik heb ook nog een middag gesigneerd in een soort klooster en daar kwamen vooral kunstenaars op af, schilders en beeldhouwers. Wat mij trof: als ik een tekening voor iemand maakte, kwam die zeg maar zeven van de tien keer een kwartier later terug met een cadeautje voor me. Die twee opgezette Siberische vlinders, daar op de schoorsteen, heb ik toen gekregen maar ook boeken en kopjes. Voor wat hoort wat, vonden ze blijkbaar. Zoiets is hier ondenkbaar!

Een onbescheiden vraag: heb je ooit royalties van de Russische uitgave ontvangen?
Lacht: Dat is inderdaad een onbescheiden vraag, maar ik zal er toch op antwoorden. De royalties hebben onze reis betaald. We hebben het ter plaatse opgemaakt, daar komt het op neer. Je kunt het geld ook niet uitvoeren. Iedereen had dollars meegenomen, maar we zijn zo dom geweest een gedeelte daarvan in roebels om te wisselen. Die kun je nergens kwijt, niemand in Moskou wil ze hebben! Boven heb ik in een la nog een heel pak roebels liggen. De bank wilde ze niet hebben. Ik krijg wel royalties – in Belgisch geld – van de Poolse uitgave van mijn werk. Zloties kun je gewoon uitvoeren ... Toch was de reis een geweldige belevenis, we hebben veel van Moskou gezien, met studenten en mensen op straat kunnen praten. Ik heb er nooit op gerekend dat ik er rijk van zou worden (lacht). Wat nog wel een aardig staartje aan het verhaal is: door die 100.000 Russische en ook nog eens 100.000 Poolse Kaledines ben ik bij Lombard de auteur met de hoogste totaaloplage.

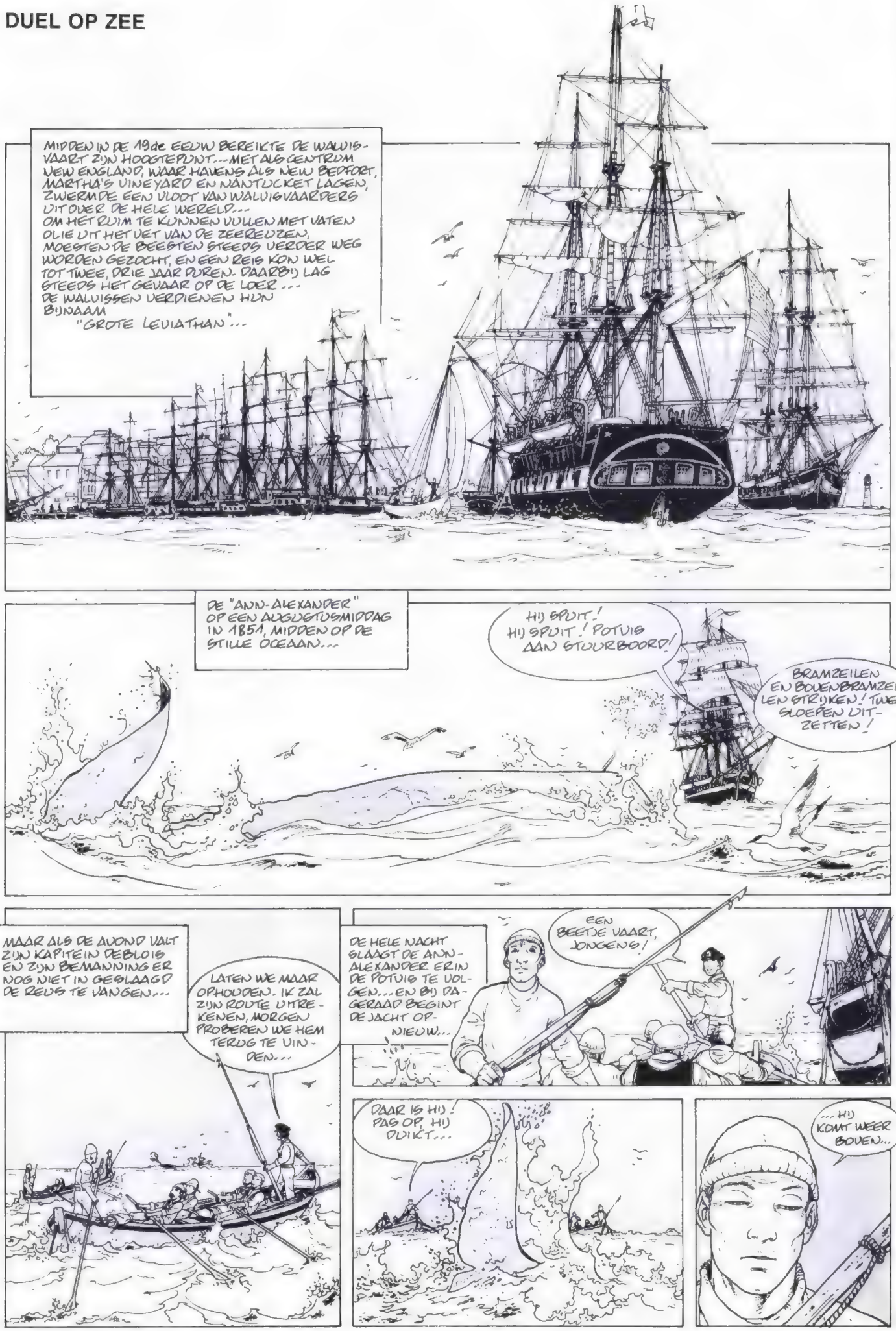
MIDDEN IN DE 19de EEUW BEREIKTE DE WALVISVAART ZIJN HOOGTEPUNT... MET ALS CENTRUM NEW ENGLAND, WAAR HAVENS ALS NEW BEDFORT, MARTHA'S VINEYARD EN NANTUCKET LAGEN, ZWERMDE EEN VLOOT VAN WALVISVAARDERS UITOVER DE HELE WERELD... OM HET RUIM TE KUNNEN VULLEN MET VATEN OLIE UIT HET VET VAN DE ZEEREUZEN, MOESTEN DE BEESTEN STEEDS VERDER WEG WORDEN GEZOCHT, EN EEN REIS KON WEL TOT TWEE, DRIE JAAR DUREN. DAARBIJ LAG STEEDS HET GEVAAR OP DE LOER... DE WALVISSEN VERDIENEN HUN BIJNAAM "GROTE LEVIATHAN"...
DE "ANN-ALEXANDER" OP EEN AUGUSTUSMIDDAG IN 1851, MIDDEN OP DE STILLE OCEAAN...
HIJ SPUIT! HIJ SPUIT! POTVIS AAN STUURBOORD!
BRAMZEILEN EN BOVENBRAMZEILEN STRIJKEN! TWEE SLOEPEN UITZETTEN!
MAAR ALS DE AVOND VALT ZIJN KAPITEIN DEBLOIS EN ZIJN BEMANNING ER NOG NIET IN GESLAAGD DE REUS TE VANGEN...
LATEN WE MAAR OPHOUDEN. IK ZAL ZIJN ROUTE UITREKENEN, MORGEN PROBEREN WE HEM TERUG TE VINDEN...
DE HELE NACHT SLAAGT DE ANN-ALEXANDER ERIN DE POTVIS TE VOLGEN... EN BIJ DAGERAAD BEGINT DE JACHT OPNIEUW...
EEN BEETJE VAART, JONGENS!
DAAR IS HIJ! PAS OP, HIJ DUIKT...
...HIJ KOMT WEER BOVEN...

DE SLOEP VAN DE KAPITEIN KOMT ALS EERSTE BINNEN EEN GOEDE AFSTAND OM TE HARPOENEREN...
METEEN WISSELEN DE HARPOENIER EN DE KAPITEIN VAN PLAATS...
HIJ TREKT ONS MEE... LAAT VIEREN...
...OMDAT EEN OFFICIER DE WALVIS DE GENADESLAG MOET GEVEN...
PAS OP! HIJ...
...VALT AAN!
HIJ DRAAIT ZICH OM! VERVLOEKT, HIJ MIKT OP DE SLOEP VAN DE STUUR...
DE WOEDENDE WALVISSTIER STEIGERT NOGMAALS...
OEF! DAAR KOMEN WE NET VAN AF...
HÉ! MAAR... MAAR... HIJ KOMT TERUG!...

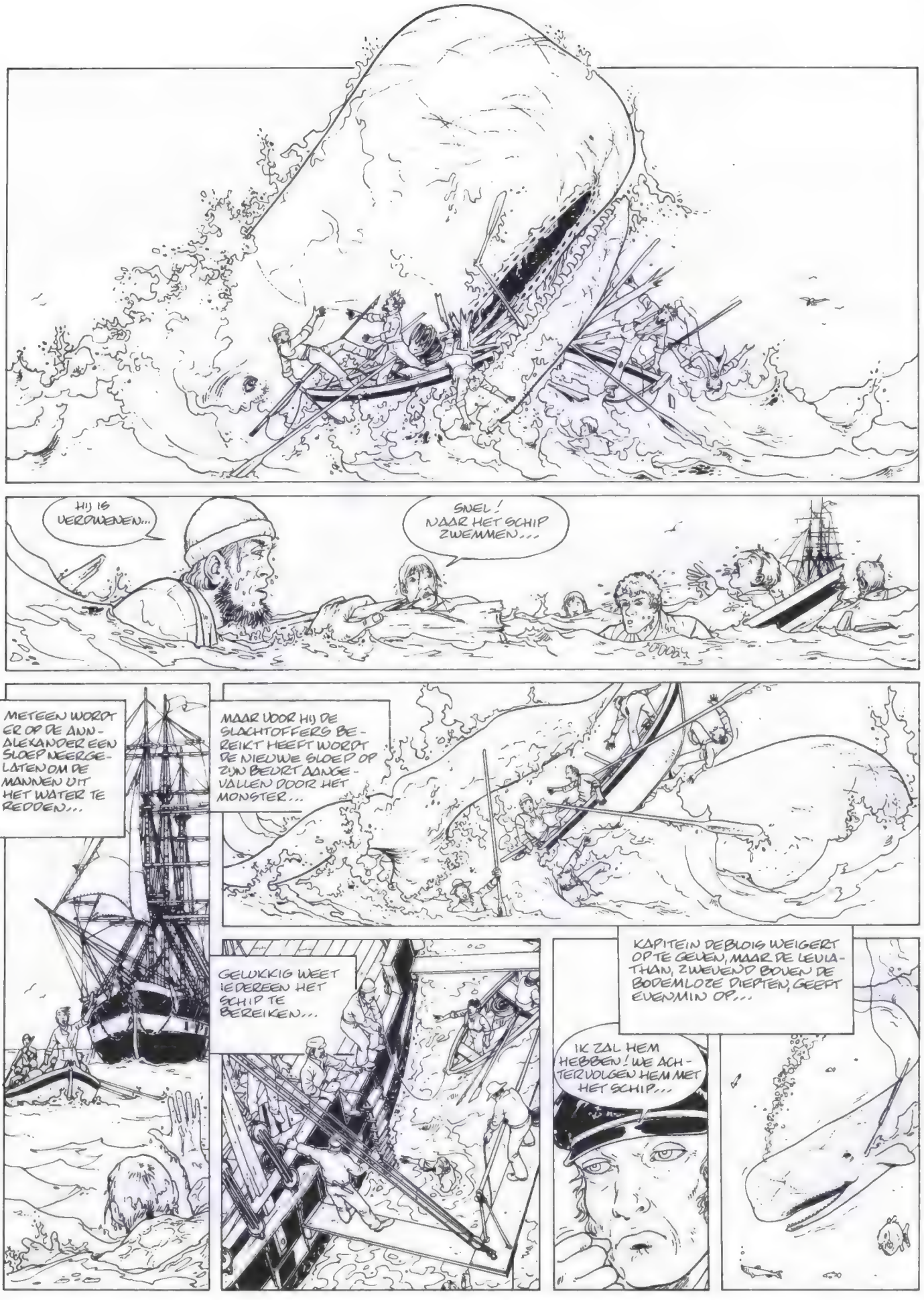
HIJ IS VERDWENEN...
SNEL! NAAR HET SCHIP ZWEMMEN...
METEEN WORDT ER OP DE ANN-DALEXANDER EEN SLOEP NEERGE-LATEN OM DE MANNEN UIT HET WATER TE REDDEN...
MAAR VOOR HIJ DE SLACHTOFFERS BE-REIKT HEEFT WORDT DE NIEUWE SLOEP OP ZIJN BEURT AANGE-VALLEN DOOR HET MONSTER...
GELUKKIG WEET IEDEREEN HET SCHIP TE BEREIKEN...
KAPITEIN DEBLOIS WEIGERT OP TE GEVEN, MAAR DE LEVIA-THAN, ZWEVEND BOVEN DE BODEMLOZE DIEPTEN, GEEFT EVENMIN OP...
IK ZAL HEM HEBBEN! WE ACH-TERVOLGEN HEM MET HET SCHIP...

BOM
GROTE GODEN! HIJ BESTOOKT ONS NU VAN ONDER AF!
BOM
HIJ DOET HET WEER!
EEN LEK IN HET RUIM!
TE GROOT OM TE STOPPEN...
WE KUNNEN ZELFS NIET POMPEN..
ZE MOETEN DE FEITEN ONDER OGEN ZIEN: DE POTVIS HEEFT GEWONNEN...
... DE ANN-ALEXANDER IS AAN HET EIND VAN ZIJN LAATSTE REIS...
SAMENGEPERST IN DE SLOEPEN WOONT DE GEHELE BEMANNING DE ONDERGANG BIJ...
WAT TREURIG...
NA TWAALF DAGEN RONDDOLEN WORDT IEDEREEN GERED DOOR DE "NANTUCKET"... VIJF MAANDEN NA DEZE GEBEURTENISSEN DOODDE EEN ANDERE WALVISVAARDER, DE "REBECCA SIMMS" EEN ENORME POTVIS, DIE IN ZIJN MUIL ALLEMAAL LANGE HOUTSPLINTERS HAD... IN ZIJN LICHAAM WERD OOK EEN HARPOEN VAN DE "ANN-ALEXANDER" GEVONDEN...
TEKST & TEKENING: FERRY VII-85.

Uit: *Schipbreuken*, Half Vier Uitgaven, Wonderland, Hasselt. Met vriendelijke toestemming van Uitgeverij Le Lombard.

JAN WESSELING

Ik teken al heel mijn leven

door
ROB VAN DER NOL

FOTO ROB VAN DER NOL

Hij woont in Amsterdam Zuid-Oost, de net zeventig jaar geworden illustrator Jan Wesseling**. Zijn carrière als striptekenaar begon hij bij de Toonder Studio's waar hij, naast de bekende Toonder-produkten als de weekstrips van** *Heer Bommel* **en de dagstrips van** *Koning Hollewijn*, **ook één van de weinige tekenaars was die een eigen strip tekende van enig belang. De tekenaars bij de Toonder Studio's werden aan het eind van de jaren vijftig, begin jaren zestig doorgaans niet aangemoedigd om een eigen strip te creëren. De Toonder-produkten leverden veel geld op en men was blijkbaar bang om de getalenteerde tekenaars – zij die dus in staat waren een eigen strip te maken – te verliezen. Dat dit uiteindelijk toch gebeurde is natuurlijk niet verwonderlijk. Echt talent verloochent zich niet.**

Wesseling was dus één van de makers van een eigen strip: *Marion*. De strip was in zijn tijd heel populair. Ook in het buitenland. In 1961 hing Wesseling zijn strip-pen echter aan de wilgen en richt zich sindsdien volledig op het illustreren. Zijn eerste vrije illustraties waren voor de *Donald Duck*. Hij maakte voor hen meer dan honderd illustraties van *Pipo de Clown*. Later zou hij voor alle mogelijke bladen werken, van *Pep* tot *Libelle* en van *Nieuwe Revu* tot *Holland Herald*. De afgelopen vijfentwintig jaar zijn het vooral boekomslagen waar hij zijn bekendheid aan dankt. Buiten tientallen streekromans illustreerde Wesseling veel, heel veel kinderboeken. Hij is één van de belangrijkste illustrators van het fonds van uitgeverij Lemniscaat, die grote namen in huis heeft als **Jan Terlouw**, **Thea Beckman** en **Evert Hartman**. Wesselings naam mag dan weliswaar niet zo bekend zijn onder de Nederlandse bevolking, elke tiener in Nederland – en iedereen die sinds het begin van de jaren zeventig tiener is geweest – zal zijn illustraties onmiddellijk herkennen. Maar wie is Jan Wesseling? Op de een of andere manier is hij wat interviews en artikelen betreft altijd aardig buiten schot gebleven. Toen hij nog striptekenaar was, had niemand belangstelling voor dit métier en over illustrators wordt überhaupt niet geschreven. Reden te meer om naar Amsterdam te trekken voor een nadere kennismaking.

Naast honderden boekomslagen maakte Wesseling ook omslagen voor stripalbums. Zo maakte hij menig omslag voor de serie *Tina Topstrip*.

Ik zal maar beginnen met een mooie cliché-vraag. Hoe heet u en waar bent u geboren?
Jan Wesseling: Mijn naam is Jan Anthonius Wesseling, ik ben geboren in Ouderkerk aan den Amstel op 21 januari 1925 – en dat is al een hele tijd geleden. Ik begin inmiddels al een oude tekenaar te worden.

Wat deden uw ouders? Waren het artistieke mensen?
Mijn moeder is heel jong gestorven. Mijn tekentalent heb ik waarschijnlijk via haar gekregen, want haar vader kon goed tekenen. Mijn vader was schipper, die was niet artistiek. Ik weet trouwens niet of ik dat wèl ben.

Zat het er als kind al bij u in dat u tekenaar zou worden?
Voor zover ik me kan herinneren heb ik mijn hele leven al getekend. Toen ik anderhalf was zat ik al met een potloodje op een stuk papier te krabbelen. Ik teken inmiddels al zo'n achtenzestig jaar, als je die periode ook meerekent. Ik ben met tekenen doorgegaan, omdat dat het enige was op school,

waar ik in excelleerde. In de rest van de vakken was ik hopeloos, maar in tekenen was ik de beste. Ik had geen roeping, ik wilde geen brandweerman of dokter worden, of zo. Ik wist überhaupt niet wat ik wilde en tekenen was zo'n beetje het enige dat ik leuk vond. Na de lagere school, op mijn veertiende, ben ik gaan werken bij een kruidenier. Daar moest ik thee en koffie afwegen. In die tijd waren dat soort dingen nog niet voorverpakt te koop. In mijn vrije tijd – m'n weinige vrije tijd – zat ik meestal te tekenen. Omdat bloed toch kruipt waar het heen wil, ben ik op een gegeven moment naar de Ambachtsschool gegaan, om een tekenopleiding te volgen. Daarna vond ik werk bij een reclamebureau. Toen de oorlog uitbrak, kwam van de reclame-branche niet veel meer terecht. Ik werd ingezet voor de Arbeitseinsatz en ben naar Duitsland gevoerd. Daar heb ik het op zich niet slecht gehad. Ik ben er twee jaar geweest en was al heel snel bekend in de omgeving, want ik kon aan de hand van een pasfoto een prachtig portret maken. Er sneuvelden natuurlijk veel Duitse soldaten en aangezien hun nabestaanden vaak niet meer hadden dan een pasfotootje, verdiende ik dus aardig bij. Ik kreeg er echt handigheid in, met een doezelaar en conté. Mijn prijs voor een tekening was, afhankelijk van het formaat, een half of een heel brood mèt beleg.

Wat moest u doen? Granaten in elkaar zetten?

Nee, ik was letterschilder. Ik had zelf opgegeven dat ik daar goed in was. Ik werkte in een fabriek in aanbouw. Daar moesten allemaal bordjes komen met alle technische namen erop en van die bordjes met ACHTUNG, HOCHSPANNUNG!. Toen de fabriek bijna klaar was, werd hij gebombardeerd. Het enige dat ik dus per saldo in de Arbeitseinsatz gepresteerd heb, zijn alleen een paar portretten, en meer niet.

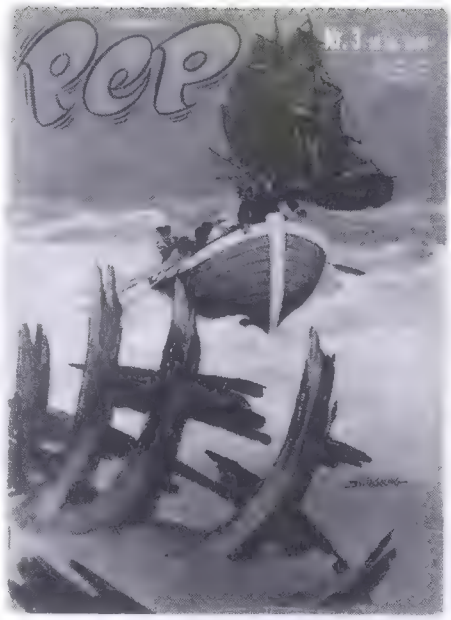

In de jaren zestig schilderde Wesseling vele tientallen illustraties en omslagen voor *Pep*. Hij illustreerde onder andere een aantal afleveringen van Anton Kuitens *De grote Indiaanse opperhoofden en hun oorlogen*. Onder de vele omslagen die hij maakte, bevinden er zich van *Roodbaard*, *Asterix* en vele andere bekende striphelden.

Onder, Pipo de clown uit Margriet.

Wat bent u na de oorlog gaan doen?

Toen ik terugkwam uit Duitsland ben ik in Laren gaan werken bij een reclamebureau. Dat was maar een heel klein bureau waar ik weinig verdiende. Ik ben er maar kort geweest, want de militaire dienst riep. Dat was in mei 1946. Inmiddels was ik getrouwd en was mijn vrouw in verwachting. Ontheffing krijgen was niet mogelijk. Ik had helemaal geen zin om te gaan, en omdat ik getrouwd was kon ik ook niet weigeren. Dan had ik de gevangenis in gemoeten en dus alsnog niet thuis bij vrouw en kind kunnen zijn. Ik dacht dat toen heel handig aan te pakken door met de gegevens van mijn broer, die tweeëneenhalf jaar ouder is dan ik, naar het gemeentehuis te gaan en een paspoort aan te vragen op zijn naam. Uiteraard moest ik daar enige tijd op wachten. Ik moest op 8 oktober 1946 aan boord van de boot naar Indië, en op 15 oktober was het paspoort klaar. Die pas kon ik dus niet ophalen; die bleef daar liggen. Ik had er niemand over verteld, dus toen mijn broer een tijdje later een paspoort ging aanvragen, keek men vreemd op bij het loket, want er lag al een pas. De betreffende ambtenaar heeft toen eens goed naar de foto gekeken en zei: Nou, dat lijkt best wel aardig, en zodoende heeft mijn broer vijf jaar lang rondgelopen met een paspoort met mijn foto erin. Als ik die pas gewoon in mijn bezit had gekregen, dan was ik in Frankrijk gedrost. Ik had een paar Franse vrienden opgedaan in Duitsland, en daar had ik kunnen onderduiken. Ik zat dus mooi vast op die boot, en als dit een stripverhaal was, dan zou er in een mooi blokje boven aan het plaatje

12-2
HOOR, ER SCHARRELT IEMAND ROND OP HET BALCON HIERNAAST ... KAN DAT NIET DE BARONES ZELF ZIJN?
NEE... ZIJ MAAKT HAAR AVOND-WANDELING EN...
Fluisterend overlegden we wat we doen moesten...
toen opeens, klonk uit het duister een stem op...
MARION! WAAR ZIT JE?
P-PIERRE!

staan: Een maand later, Indië ... In Indië heb ik ook zoveel mogelijk getekend. Met de gevechten viel het wel mee, ik geloof dat er in de eerste twee jaar geen schot is gelost. Toen ik weer in Holland terug was, zag ik m'n zoon pas voor het eerst. Hij was toen al ruim drie jaar. Ik was in oktober '46 weggegaan, en hij werd op 27 november geboren. Ik kwam terug in december 1949. Ik vond toen werk bij het Nationaal Publiciteits Bureau, een grote naam, maar een klein bedrijf. Daar werkte ik in de buitendienst. Beletteringen en zo. Na een jaar of vier heb ik gesolliciteerd bij Van Leer's vatenfabriek. Nu zul je je afvragen wat daar te tekenen viel, maar daar was best wel veel te doen. Ze hadden daar een hele afdeling met tekenaars, fotografen, maquettebouwers, noem maar op. Dat was een hobby van meneer Van Leer zelf. Hij kon bij voorbeeld geen perspectief zien in een werktekening, dus liet hij een maquette bouwen. Eén van de mensen die daar ook werkten was **Henk Albers**. Ik had daar alle vrijheid om te tekenen en experimenteren. Ik was dan ook de hele dag druk bezig. Dat werd me niet in dank afgenomen, want men werkte in het algemeen niet zo hard. Op de eerste dag dat ik er was hadden ze al tegen me gezegd 'We werken hier niet zo hard, hoor'.

Ondanks die vrijheid, bent u toch weggegaan en bij de Toonder Studio's gaan werken.

Ik wilde graag een strip maken. Ik was al langs allerlei kranten en bladen geweest, maar niemand dorst het aan, me in dienst te nemen. Ze wilden m'n strip wel hebben, maar dan gedekt door een grote naam. Zodoende ben ik naar Toonder gestapt. Het probleem was alleen dat ik van Toonder die strip niet mocht maken. Ik moest me met andere strips bezig houden. Ik werkte mee aan onder andere *Koning Hollewijn*.

Wat deed u daar aan? Complete afleveringen maken, of alleen maar schetsen of inkten?

Het was de tactiek van de heer Toonder, om niemand een compleet produkt te laten maken. Ik denk dat hij op die manier probeerde de mensen op de studio te houden. Niet dat dat hem gelukt is, want uiteindelijk zijn de goede tekenaars ervandoor gegaan. Ik wilde bij voorbeeld graag een science-fictionstrip tekenen, dus kreeg ik een meidenstrip en **The Tjong Khing** wilde graag een meidenstrip tekenen, en die kreeg een sf-strip. Toen ik *Marion* deed, kreeg ik zoveel ander werk erbij, dat ik op zoek moest naar een assistent. Dat werd uiteindelijk Khing. Die was toen pas in Nederland. Hij kwam bij de studio's en ik had al snel in de gaten dat hij een groot talent bezat. Hij was er op een gegeven moment zo gehaaid in, dat hij me mijn eigen strip uittekende.

Boven, Marion, De valse barones.

***Midden,* Cover voor uitgave over WOII voor kinderen, 1979.**

***Linksonder,* Napoleon Bonaparte op een illustratie uit het boek *Soldaat van de keizer* van Job Joustra, dat in 1989 verscheen bij La Rivière en Voorhoeve.**

***Rechtsboven, Pipo de clown* voor *Margriet*.**

***Rechtsonder,* Niet gebruikte aflevering van *Cie + Zoezie* voor *Tina*.**

U hebt *The Tjong Khing* **dus eigenlijk ontdekt.**

Nou, niet helemaal hoor. Hij was natuurlijk al aangenomen door de studio, maar ik haalde hem er gelijk al uit. Hij heeft ook nooit echt aan de Toonder-strips gewerkt, hij is gelijk voor mij begonnen. En zoals gezegd, hij werkte me er al snel uit. Niet zozeer omdat mijn talent te klein was, maar het zijne was zo groot. Hij heeft niets voor niets tot twee maal toe de gouden penseel gewonnen. Ik was blij dat ik van de strip afraakte. Op een gegeven moment is het gestopt en ik heb eigenlijk nooit meer echt

strips gemaakt. Een kleine uitzondering daargelaten.

U heeft iets van veertienhonderd afleveringen van Marion **gemaakt. De verhalen werden geschreven door** *Lo Hartog van Banda*. **Hoe was uw samenwerking met hem?**
Die was wel goed. Hij schreef de verhalen meestal samen met **Harry van den Eerdenbeemt**. Maar Lo had, net zoals ik, Marten Toonder boven zich staan en moest ook duizend-en-één dingen doen. Ik wil overigens geen kwaad woord spreken over de heer Toonder, hoor. Hij heeft heel veel mensen die bij hem in dienst zijn geweest de kans gegeven te leren tekenen en zich te ontwikkelen.

Ja, okay. Maar aan de ene kant haalde hij ze binnen, om het ze daarna nagenoeg onmogelijk te maken om zichzèlf te ontwikkelen. Ze moesten zoveel mogelijk in de *Toonder*-**stijl blijven en eigen produkties werden steevast de grond in geboord.**
Zo was het wel, maar toch was het een goede leerschool. Er is toch veel talent bij de studio's opgeleid die later zelf carrière hebben gemaakt. Mensen als **Hans Kresse**, **The Tjong Khing** en **Dick Matena**. Er zijn er nog meer hoor, ik noem er zo maar een paar.

Maar u had toch de neiging om aan die druk te ontsnappen. U bent met Marion **gestopt en voor uzelf begonnen.**
Ja. Ik wilde vreselijk graag strips maken toen ik ermee begon. Dat was mijn ideaal. Ik was helemaal gefascineerd door *Rip Kirby* van **Alex Raymond**. Maar toen ik een kleine viereneenhalf jaar strips gemaakt had, was ik er volkomen van genezen. Ik heb het dan ook afgezworen en ben toen gaan illustreren. Dat was heerlijk. Ik kon toen ineens de volle pagina gaan gebruiken en in kleur gaan werken. Dat was heel bevrijdend. Ik heb de laatste *Marion*-verhalen overigens niet eens op de studio gemaakt. Ik werkte toen thuis. Dat kwam omdat de studio's de strip niet kwijt wilden. *Marion* was in die tijd zeer populair en verscheen in zestien landen in de krant. Zelfs in Zuid-Afrika. Op een zeker moment bleek dat *Marion* op d'r retour was.

Ik zag het niet meer zo zitten en ook Van den Eerdenbeemt en Hartog van Banda hadden er geen lol meer in. Er zat gewoon te weinig in die strip. Marion was een alleenstaand, een beetje zielig meisje. Daar was gewoon weinig mee te doen en de verhalen hingen op een gegeven moment als los zand aan elkaar. Ik was dus wel blij dat ik er van af was.

Wie heeft eigenlijk het laatste verhaal geschreven?
Het begin is door Van den Eerdenbeemt geschreven en het slot is door **Marten Toonder** hoogstpersoonlijk gemaakt.

Er viel dus een gat in uw produktie. Toen u bij de studio's werkte, had u als u met Marion **klaar was altijd nog** Hollewijn **of wat dan ook.**
Jawel, maar dat had ik ook nog toen ik freelance was gegaan. Als ik thuis klaar was met *Marion* en ik had geen andere opdrachten, dan ging op de studio's gewoon wat bijklussen. Ik had met hen een afspraak daar over en werd gewoon per uur betaald. Zo had ik nog steeds *Hollewijn* en weekstripafleveringen van *Bommel*. Er was op de studio's altijd wel iets voor me te doen. Dat heb ik een tijdje gedaan.

Eind jaren vijftig, begin jaren zestig stonden de avonturen van Pipo de Clown **in de** Donald Duck**. Deze waren geïllustreerd met foto's, maar ineens, vanaf nummer 41 van 1961, stonden er bij het verhaal** Pipo en het Kindereiland **geschilderde illustraties van ... Jan Wesseling.**
Dat is zo gegaan, eerst was het inderdaad zo dat Pipo met foto's werd geïllustreerd. Het verhaal was van **Wim Meuldijk**. Alleen die foto's waren altijd een probleem. Men overwoog zelfs met de *Pipo*-verhalen te stoppen. Het punt was namelijk dat die foto's in scène werden gezet, men nam geen opnamen uit de televisieserie of uit één van de films. Dat was dus een hele kostbare grap. Daarbij werkten de acteurs op een gegeven moment niet meer mee. Het gebeurde regelmatig dat Mammaloe òf te laat, òf helemaal niet kwam, en dan stond de hele cast van een stuk of acht acteurs en een handjevol technici te wachten. Toen kreeg ik dus de opdracht om illustraties te maken. Het zou het laatste verhaal in de *Donald Duck* zijn. Het moest zoveel mogelijk op foto's lijken. De deadline kwam echter steeds dichterbij en ik kwam er niet uit. Toen heb ik het maar karikaturaal gedaan. Men was er niet onverdeeld kapot van, maar bij het publiek sloeg het erg aan. In

plaats van drie maanden is het drieëneenhalf jaar geworden.

Daarna is het toch ook nog verder gegaan in Margriet**?**
Jawel, maar het is nooit meer zo'n succes geworden.

Toch zijn er veel ook reclamecampagnes met Pipo geweest. Kleine boekjes bij Sunil-waspoeder en Honig-soepen, zelfs behangstroken.
Tja. Khing was daar niet zo dol op en schold me op een gegeven moment zelfs voor een Pipooier uit. Maar ja, ze vroegen me dan om illustraties te leveren en boden daar dan ook een behoorlijk bedrag voor.

Toch heeft u zich er wel eens makkelijk vanaf gemaakt. Ik heb de originelen gezien van die behangstroken, en die zijn samengesteld uit oudere tekeningen.
Nou, ik maakte me er niet vanaf hoor. Ik heb aan *Pipo* altijd heel veel plezier beleefd. Ik deed er ook altijd wel m'n best op. Voor die behangstroken had ik toen geen tijd en eigenlijk ook geen zin. Toen zei die behangfabrikant dat dat geen probleem was, omdat hij het ook met bestaande tekeningen kon doen. Ik heb hem toen een pak tekeningen meegegeven en die hebben zij toen versneden en opnieuw gemonteerd.

U heeft geïllustreerd voor alle mogelijke bladen. Zijn er eigenlijk bladen waar u niet voor heeft gewerkt?
Ik zou er niet één kunnen noemen. Ik heb weliswaar hoofdzakelijk voor jeugdbladen gewerkt, maar ook voor de volwassen bladen heb ik genoeg gedaan. Ik heb bij voorbeeld jarenlang voor de *Nieuwe Revu* de column van **Rigo** geïllustreerd. Later ben ik meer in de boeken terechtgekomen. Jarenlang – het lijkt wel een eeuwigheid – heb ik streekromans van een omslag voorzien. Van

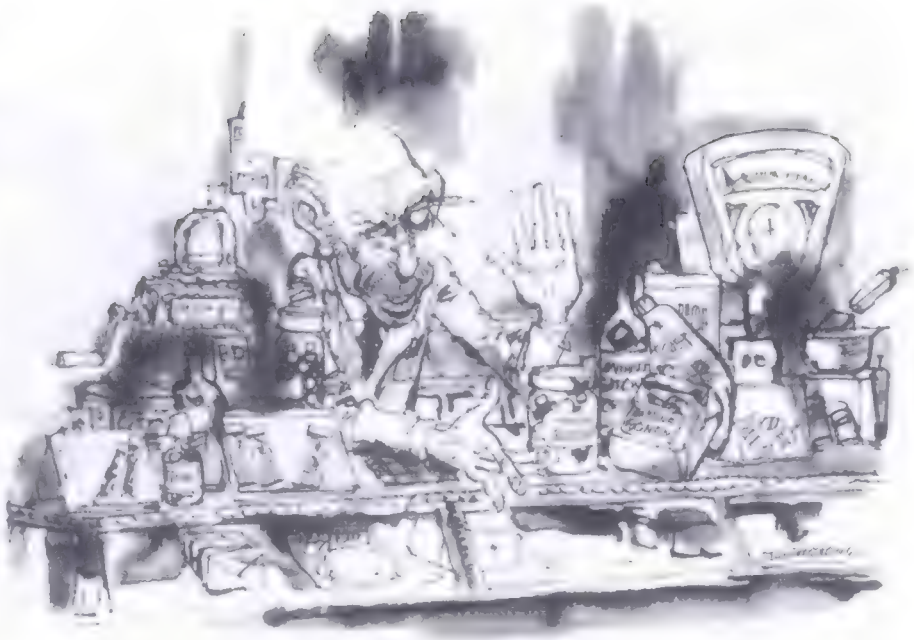

In de jaren zeventig voorzag Wesseling bijna vier jaar lang de wekelijkse column van Rigo in *Revu* van een illustratie.

die prenten met een boerenmeid met een boerenhengst op de achtergrond, *Liefde op de boerderij*. Het kwam me op een zeker moment m'n strot uit, dat gezemel. Maar geleidelijk aan kreeg ik toch ook waardevoller opdrachten. Zoals bij voorbeeld van uitgeverij Lemniscaat.

Daar heeft u prenten voor gemaakt die inmiddels legendarisch zijn. Niet zozeer dat de kinderen – het zijn allemaal kinderboeken – uw naam kennen, maar de prenten des te beter. U heeft onder andere het omslag gemaakt voor Oorlogswinter **van** *Jan Terlouw*, **en daar zijn sinds 1973 al vijftig drukken van verschenen.**
Ja, Lemniscaat is voor mij een dankbaar uitgever. Ik heb veel eer en roem geoogst met mijn illustraties voor hen. Ik ben trouwens bij ze terecht gekomen via **Martin Lodewijk**. Die was gevraagd om een omslag

te tekenen voor – ik meen – *Oorlogswinter*. Hij had er echter geen tijd voor, of zin in, en heeft ze toen doorverwezen naar mij. Het was in het begin helemaal niet eens de bedoeling dat ik – inmiddels al weer – twintig jaar voor ze zou werken. Het ging geleidelijk zo. Op een zeker moment verscheen er bij voorbeeld een boek van **Thea Beckman**, *Geef me de ruimte*. Daar had een ander het omslag voor gemaakt. Lemniscaat was niet zo gelukkig met die prent en toen het boek de Europese Historische Jeugdprijs won hebben ze mij gevraagd een nieuw omslag te maken. Beckman schreef er twee vervolgen op en zo ging het eigenlijk van het één naar het ander.

Hoe maakt u die prenten eigenlijk? Ze worden veelal getypeerd doordat u er een soort foto-collages van maakt met

Illustratie bij het verhaal *De ezel van de molenaar* uit het vrolijke weekblad *Donald Duck*.

Jan Wesseling had begin 1991 het idee om een strip te gaan maken. Hij bedacht de figuur *Kaper Casper* en verzon een plot voor een verhaal om aan tijdschriften aan te bieden. Om zijn synopsis kracht bij te zetten, tekende en kleurde hij de eerste drie platen van het verhaal. Echter, geen redactie was geïnteresseerd. Daarna probeerde Wesseling zijn verhaal te verkopen als geïllustreerd verhaal en maakte derhalve negen illustraties. Ook hiervoor bleek geen belangstelling te bestaan.

Ja, ik vrees dat dat toch een soort handelsmerk van me is geworden. Ik ben nu met een Sinterklaas-verhaal bezig, en ook dat is weer hopeloos. Het inspireert me, ik wil er dan echt iets van maken. Dit ook. Het gaat over een kaperschip met kapers die nog nooit wat gekaapt hebben, behalve dan drieduizend encyclopedieën. Zelfs die hebben ze niet echt gekaapt, want die dreven in zee en die hebben ze toen maar opgevist. Dan komen ze de boot van Sinterklaas tegen en die gaan ze dan enteren. Nou ja, daar wil ik dan echt iets moois van maken. Dan probeer er iets anders van te maken dan dat ze van me verwachten. Dat vind ik heerlijk.

Op een gegeven moment heeft u toch weer strips gemaakt. Een stripje voor de Tina **en u heeft een strip van** *Piet Wijn* **overgenomen.**

Inderdaad. Maar dat stripje voor de *Tina* heeft niet zo lang gelopen en die strip van Piet, ik meen dat het voor het blad *Ezelsoor* was, heb ik uit collegialiteit overgenomen. Piet kreeg toen een attaque en kon niet meer tekenen. Toen heb ik het van hem overgenomen om het verhaal af te maken. Ik heb regelmatig met Piet samengewerkt op de Toonder Studio's. We werkten wel eens samen aan de *Hollewijn*-strip. Hij tekende dan en ik inkte. Hij is er gelukkig overheen gekomen en heeft zelfs met links leren tekenen. Daar heb ik groot respect voor. Ik denk dat ik het eerder met m'n voet zou proberen dan met m'n linkerhand.

een aantal scènes uit het verhaal. Daar moet u dan toch het hele boek voor lezen?

Ja, dat is inderdaad nodig. Ik krijg uiteraard nog geen boek, maar een stapel losse vellen. Die zetproef moet ik dan lezen, wat ik dus nooit doe. Ik geef die hele handel gewoon aan m'n vrouw en die leest het dan. Als ze het uit heeft dan zaag ik haar helemaal door over het verhaal en kies dan de scènes die volgens mij in het omslag moeten worden verwerkt.

Tekent u nog steeds?

Ja hoor, maar alleen de dingen die ik leuk vind om te doen. Ik heb veel te lang alles aan moeten pakken, wat ik krijgen kon. Ik geniet nu van m'n AOW en dat geeft me genoeg financiële vrijheid om ook eens een opdracht af te wijzen. Dat was vroeger wel anders. Ik heb bij voorbeeld vorige week een omslag afgeleverd voor de nieuwe **Thea Beckman**, dat als titel *De doge-ring van Venetië* heeft.

Is tekenen makkelijk?

Oh nee, zeker niet. In ieder geval voor mij niet. Ik heb er echt lang over gedaan voordat ik het goed kon, dat ik een zeker niveau had bereikt. Kijk, als je in pindanootjes handelt, of olienootjes desnoods, dan leer je dat en dan ben je klaar. Bij tekenen heb je het probleem dat je niet alleen op een bepaald niveau moet zien te komen, maar je moet er ook nog eens zien te blijven. Als je drie keer een tekening van uitzonderlijke kwaliteit levert, dan verwachten ze dat je in het vervolg óók die kwaliteit levert. Dat is moeilijk. Ik durf dus niet te zeggen dat tekenen makkelijk is. Het gaat met vallen en opstaan.

U heeft de meest krankzinnige dingen getekend. Je kunt het echt zo stom niet verzinnen. Van olifanten op een hobbelpaard tot beren die op een monocycle de thee serveren. Nog steeds wordt u voor dat soort dingen gevraagd. Kiezen ze u ervoor uit?

Illustratie voor *Donald Duck*.

ANDRÉ G

De ontmoeting met André Geerts **(Brussel, 18 december 1955) vindt plaats in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal in Brussel, waar hij een tentoonstelling rond de Engelse cartoonist** Giles **bezoekt. Omdat het buiten hondeweer is, is er genoeg tijd voor een heerlijke kop koffie en een goed gesprek. Een kennismaking met de tekenaar van** *Jojo*.

door

JEAN-MARIE MIEVIS

André Geerts heeft zoals verscheidene andere Belgische tekenaars op St-Luc gezeten. Maar hij heeft daar alleen de laatste drie jaar van de humaniora gevolgd. De hogere studies wilde hij daar niet doen.

Waarom wilde je eigenlijk dat hoger onderwijs aan St-Luc niet volgen?

André Geerts: Ik voelde dat ik daar niet al te gelukkig zou worden. Ik zou tijdens het hoger onderwijs met het atelier van **Renard** en **Schuiten** te maken krijgen. Dit duo zette zich hevig af tegen de klassieke strips uit de bladen *Kuifje* en *Robbedoes*, waar ik juist een groot liefhebber van ben. Vandaar mijn keuze.

Ach, een tekenschool is eigenlijk niet belangrijk vanwege de leerkrachten. Wat telt zijn de medestudenten. Van hen kun je veel leren, ook na je studententijd. In de humaniora leerde ik ook mijn vrienden **Frank** en **Yslaire** kennen.

Wanneer wist je dat je striptekenaar wilde worden?

Toen ik elf jaar was. Daarvoor wilde ik apotheker worden, of banketbakker. Als kind las ik enorm veel strips. Lezen en gebakjes eten zijn de trouwens de beste momenten uit mijn kindertijd. De strips die ik las, vond ik zo geweldig, dat ik al snel zelf verhalen verzon en uittekende.

Eigenlijk heb ik geluk gehad, want in het midden van de jaren zeventig was het nog niet zo moeilijk om in een of ander tijdschrift te publiceren. In 1976 begon ik bij *Robbedoes* met *Les petites chroniques vénusiennes*, op scenario van **J.M. Brouyère**. Hij is het die mij het vak heeft geleerd. In 1982 werd **Phillippe van Dooren** hoofdredacteur van *Robbedoes* en hij vroeg mij wekelijks een cartoon te maken. Vanaf dat moment dook mijn naam regelmatig in het weekblad op. Later zijn de cartoons gebundeld in het alleen in het Frans verschenen Dupuis-album *Bonjour, monde cruel*.

Het Nederlandstalige publiek kent je vooral van Jojo**. Hoe zijn de avonturen van Jojo ontstaan?**

Op een gegeven moment kwam er een kwart pagina in Robbedoes vrij, nadat een advertentie was weggevallen. Ik mocht dat gat opvullen. Voor mij was dit een uitstekende gelegenheid om opnieuw strips te tekenen, ook al was het maar één strook. Ik koos voor een jongetje en zijn vriendjes. Aanvankelijk speelde Jojo altijd onder aan de trap. Deze stroken zijn nooit in de albums opgenomen. Later kreeg ik meer ruimte.

Eerst een halve pagina, daarna een hele. Gaandeweg werden mijn verhalen meer en meer aangekleed, doordat er ook nieuwe figuren in voorkwamen.

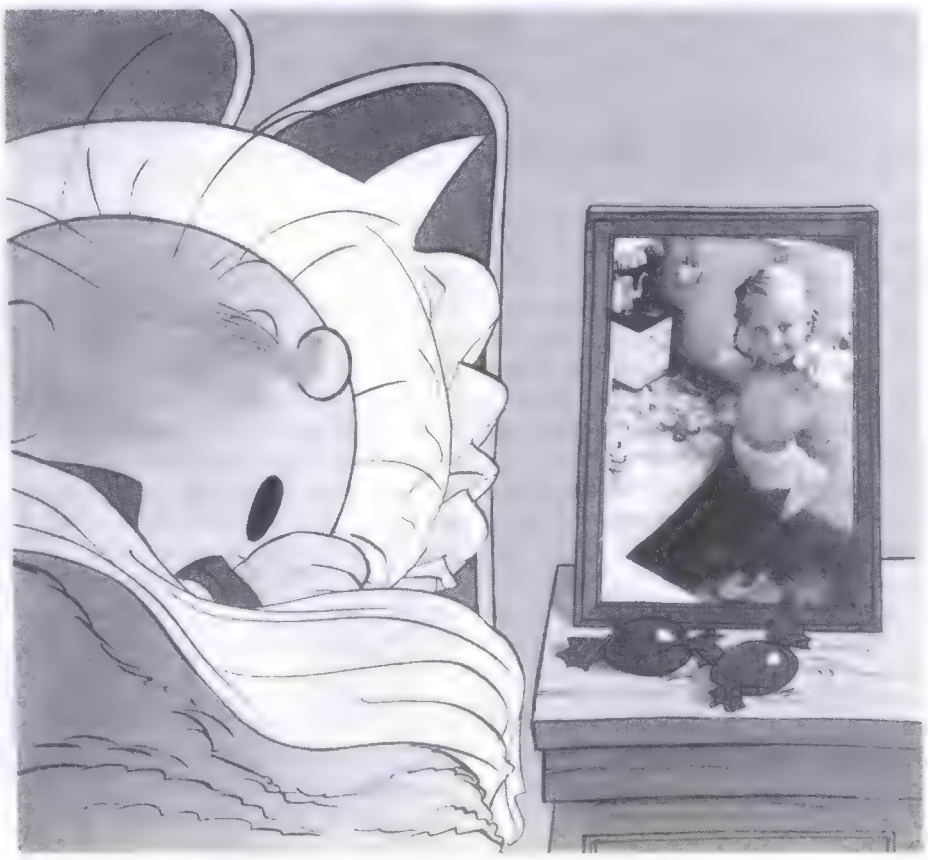

Dik Lowietje met Josette op z'n nachtkastje.

ERTS KENT ZIJN KLASSIEKEN

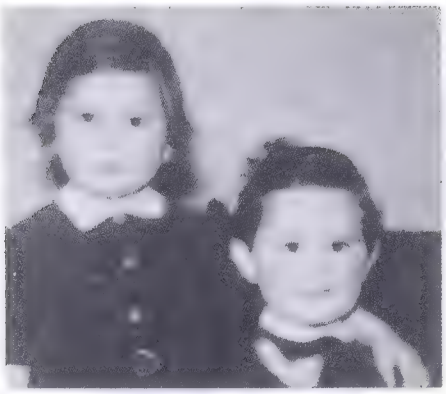

André Geerts met z'n zusje toen ze zo oud waren als Jojo.

Zit er iets van jezelf in Jojo?
Natuurlijk. Jojo is een deel van mijzelf, net als Dik Lowietje dat is. Jojo is ondernemend. Hij is schattig, maar ook egoïstisch en snel op zijn tenen getrapt. Dik Lowietje is passiever. Hij is een genieter, een dromer. De twee vormen een evenwicht, en vullen elkaar aan.

Kun je stellen dat Jojo **een specifieke kinderstrip is?**
De verkoopafdeling van Dupuis stelt zich ook die vraag. Ik vind ze echter irrelevant. Na de invoering van de term 'volwassenenstrip', hebben ineens alle andere strips het predikaat 'kinderstrip' opgeplakt gekregen. Ik geloof niet dat de klassieke strips alleen voor kinderen bedoeld waren. *Lucky Luke*, *Robbedoes*, *Guust*, *Asterix* waren voor alle leeftijden bedoeld.
Natuurlijk vind ik het fijn dat *Jojo* zo vlot door kinderen wordt gelezen. Dat betekent dat mijn verhalen overtuigen. Maar ik sta er niet bij stil of ik voor kinderen werk, of voor volwassenen. Ik doe gewoon waar ik zin in heb. Ik wil de lezers raken: hen laten lachen, wenen, dromen.

In Robbedoes **staan verscheidene stripseries waarin kinderen de hoofdrol hebben. Worden er wel eens vergelijkingen tussen deze strips gemaakt?**
Als men *Jojo* al kan vergelijken, dan toch alleen met *Le petit Nicolas* van **Sempé**. Dit is geen echte strip, maar meer een geïllustreerd verhaal over kleine voorvallen uit het dagelijkse leven van het jongetje Nicolas. Daarentegen is *Jojo* bij voorbeeld niet te vergelijken met *Stefan*, van **Laudec** en **Cauvin**. Stefan is een kind van deze tijd; dat is te merken aan zijn kleding, skateboard enzovoorts. Jojo is tijdloos en beleeft kleine avonturen die zich net zo goed in de middeleeuwen als in de moderne wereld kunnen afspelen. *Jojo* gaat over 'echte gevoelens', en daar is geen tijd op te plakken.

Heb je enige kijk op je lezerspubliek?
Ik weet dat mijn publiek een tamelijk kleine groep is, zeker in vergelijking met dat van de doorsnee **Cauvin**-strip. Maar mijn publiek is trouw en houdt veel van *Jojo*. Soms sturen lezers mij tekeningen of beeldjes van Jojo. Er is zelfs één lezer die *Jojo*-pins op de markt heeft gebracht. Zoiets sterkt mij om door te gaan.
Iets vind ik raar. Ook al ben ik francofoon en woon ik in Brussel, ik ervaar *Jojo* als een onvervalste Vlaamse strip. De landschappen, de sfeer, de grote pannekoeken, de Leuvense stoof in de keuken van Mamy ... dat alles heeft voor mij te maken met Vlaanderen. Bij het tekenen voel ik mij zelfs eerder Vlaming dan Waal. Daarom verwondert het mij ook dat ik zo weinig Nederlandstalige lezers heb.

Vorig jaar verscheen bij uitgeverij Casterman (en enkel in het Frans) Mademoiselle Louise**. Vertel daar eens iets meer over?**
Mademoiselle Louise is een rijk meisje. Ze woont in een riant huis, samen met haar zwarte meid. Haar ouders zijn steeds op zakenreis. Haar beste vriendje is een arme jongen, met wie zij niet mag omgaan. En er is een ook een inbreker die onophoudelijk probeert Louise te kidnappen. Het klinkt droevig, maar het is een gagstrip.
Ik heb deze strip nodig om iets anders dan *Jojo* te doen. *Mademoiselle Louise* lijkt misschien op *Jojo*, omdat ik vrijwel dezelfde tekenstijl hanteer. Alleen schrijf ik niet zelf het scenario, zoals bij *Jojo*, maar doet **Serge Salma** dit. Het is erg interessant om met iemand samen te werken. Ik hoef namelijk niet steeds uit mijn eigen reservoir van ideeën te putten, want dan bestaat de kans dat ik in herhaling val, of geestelijk uitdroog. Ik wil mijzelf juist onderdompelen in de ideeën en verhalen van iemand anders. Dat is zeer belangrijk. Serge en ik gaan overigens nog een album van *Mademoiselle Louise* maken.

Heb je naast Jojo **en** Mademoiselle Louise **nog andere dingen in petto?**
Nee, ik heb wel heel wat ideeën, maar die zijn nog niet concreet uitgewerkt. Ik wil mij nu vooral bezighouden met *Jojo* en *Mademoiselle Louise*; zij komen momenteel op de eerste plaats.

Ik heb hier in het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal meerdere originele pagina's van je gezien. Wat mij opviel, is dat die tamelijk klein zijn in vergelijking met de originele pagina's van de meeste andere tekenaars.
Vroeger tekende ik op een veel groter formaat, maar dat vond ik vrij moeilijk. Het lukte me niet een behoorlijke pagina-indeling op te zetten. Ik wist bij voorbeeld niet waar ik mijn personages moest neerzetten. Het was alsof ik niet genoeg afstand van een plaat kon nemen. Door kleinere pagina's te gebruiken lukt mij dit beter. Ook het inkten gaat mij zo makkelijker af. Bij een grote tekening moet je namelijk erg hard op je pen drukken. Bij een klein formaat kan ik bij voorbeeld gezichten met één enkele pennetrek inkten. Het gebeurt veel soepeler en natuurlijker, het is bijna als schrijven.
Mijn pagina's zijn overigens iets groter dan het albumformaat. Ooit zag ik bij een verzamelaar originele tekeningen van **Beuville**,

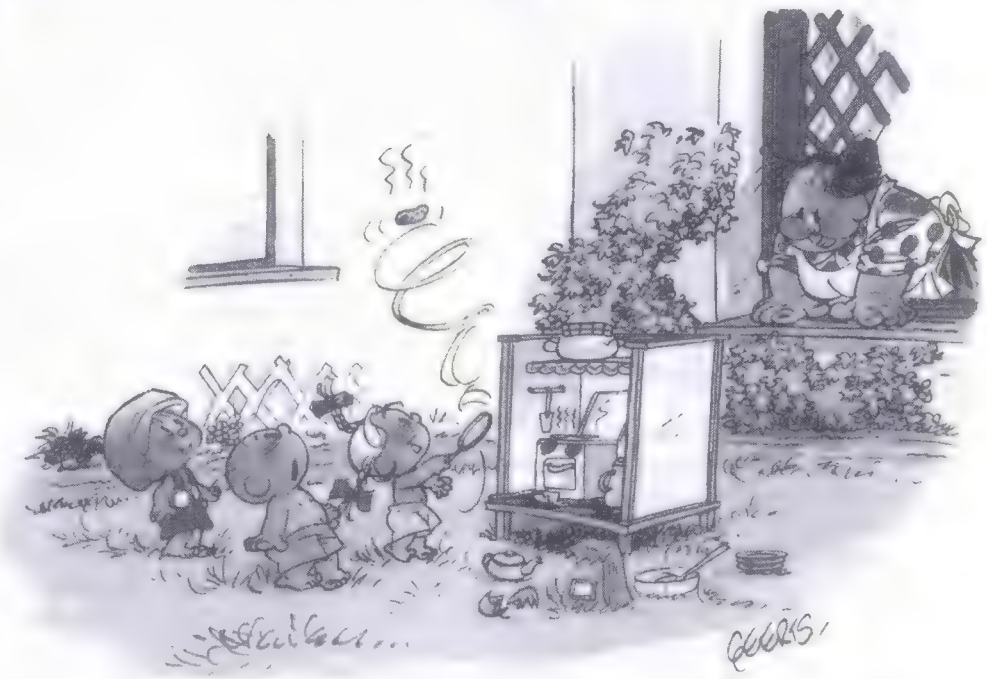

Jojo met Dik Lowietje en Josette.

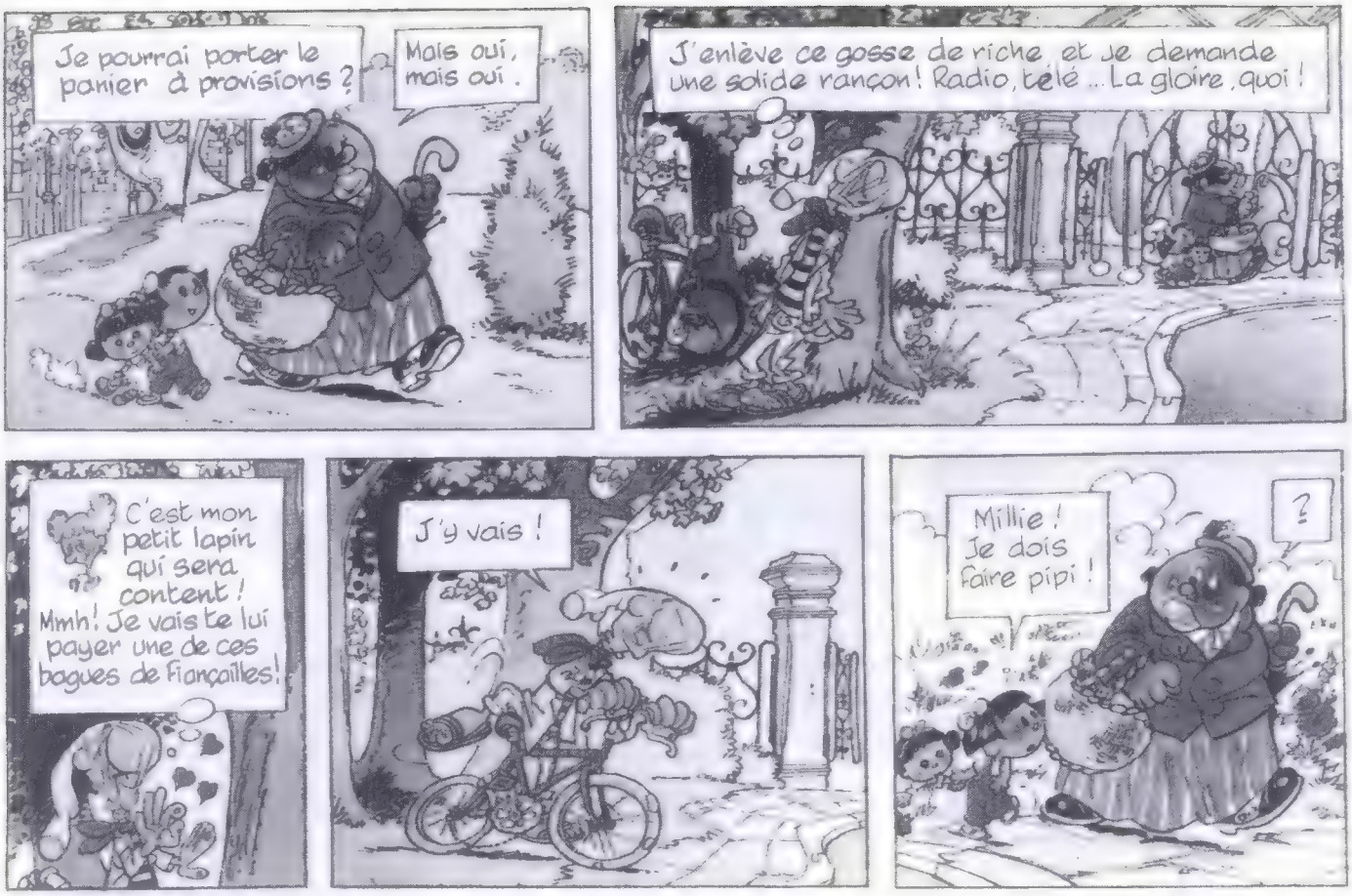
Je pourrai porter le panier à provisions ?
Mais oui, mais oui.
J'enlève ce gosse de riche et je demande une solide rançon! Radio, télé .. La gloire, quoi!
C'est mon petit lapin qui sera content! Mmh! Je vais te lui payer une de ces bagues de fiançailles!
J'y vais !
Millie! Je dois faire pipi !
?

een illustrator die in de jaren zestig voor het weekblad *Kuifje* werkte. Hij tekende echt klein. Voor publikatie moesten ze zijn tekeningen 120% vergroten.

De originelen die ik van je zag, waren rechtstreeks ingekleurd. Doe je dat altijd?

Mademoiselle Louise en een gedeelte van het eerste *Jojo*-album zijn door mij rechtstreeks ingekleurd. Tegenwoordig kleur ik achteraf in. Het is een vermoeiend karwei, waar ik niet zo dol op ben. Maar ik doe mijn inkleuringen wel het liefst zelf. Ik heb ooit een beroep gedaan op een inkleurster om tijd te winnen. Hoewel zij haar werk goed had gedaan, beviel het eindresultaat mij niet. Vandaar dat ik het zelf doe.

Ik bewonder het kleurgebruik van **Frank le Gall**. Hij gebruikt veel grijstinten. Dat is zeer mooi, maar voor *Jojo* kan zoiets niet. Die verhalen zijn vaak nogal droevig, en daarom probeer ik met warme kleuren er wat licht in te brengen. Ook breng ik, als dessert bij de inkleuring, rood aan op de wangen van mijn personages. Dat brengt ze tot leven. Ik hou ervan als lezers opmerken dat mijn figuren er gezond uitzien. Dat vind ik belangrijk.

Waarmee ben je nu bezig?

Jojo nummer 6 is net verschenen. Verder heb ik al zo'n tien platen af voor het volgende deel. Dit verhaal ligt meer in de lijn van het eerste album. Geen lang verhaal, maar korte verhaaltjes van twee tot acht pagina's, afhankelijk van de inspiratie van het moment.

Mademoiselle Louise

Bepaalde personages uit vorige albums zou ik graag laten terugkeren, zoals Violeine, de directeur, de familie uit *Een donders mooie zomer* of het Tirolergezin uit het tweede album. Dit album is geïnspireerd door de onlangs overleden *Popeye*-tekenaar **Sagendorf**. Hij is één van mijn grote invloeden.

Kom je nog aan het lezen van strips toe?

Niet echt. Tegenwoordig lees ik trouwens meer romans. Als ik al voor strips kies, dan herlees ik de klassieken. Maar als tekenaar weet ik hoe een strip wordt gemaakt, en dat vergalt vaak de pret. Om strips met plezier te lezen is een zekere naïviteit nodig. En die heb ik jammer genoeg verloren.

Jojo 6: Het verbond

Geerts
Dupuis 1994
ISBN 90-314-1671-1
Prijs f 8,95 / Bfr. 165
(48 pagina's, kleur, s.k.)

In dit album hangen de eeuwige ruzies tussen Jojo en zijn 'vriend' Dik Lowietje de opvoeders de keel uit. Mamy verzint een middeltje om daaraan een eind te maken. Ze leest het verhaal voor van de blanke Bill Corall en zijn geheime indiaanse vriend Arendsveer. Jojo en Dik Lowietje worden zo aangegrepen door het verhaal, dat zij plechtig zweren nooit meer ruzie te maken. Ze sluiten een vriendschapsverbond, maar hebben al snel in de gaten dat het niet meevalt het steeds met elkaar eens te moeten zijn. Zo zou Jojo best eens naast zijn vriendinnetje Violeine willen zitten. Ook strafwerk moet gezamenlijk gemaakt worden en de enkele fiets wordt ingeruild bij fietsenmaker Eddy voor een tandem. Wanneer de vrienden per toeval elkaars dagboeken lezen, lijkt er een eind te komen aan het verbond. Maar ware vriendschap verloochent zich nooit ...

Qua tekenstijl hanteert **André Geerts** de karikaturaal-humoristische stijl, die zo kenmerkend is in de traditie van Robbedoes. Het stoort mij enigszins dat de scenario's van de diverse gags waaruit het album is opgebouwd, niet overeen lijken te komen met de personages. De ene keer gaan de hoofdpersonen door voor kleuters, die in de zandbak spelen en een verzameling kersesteeltjes aanleggen, terwijl ze de andere keer verliefd zijn en aardrijkskunde en geschiedenis moeten leren. Zijn Jojo en de zijnen nu kleuters of volwassenen op zakformaat? Jammer dat het matige scenario de aardige tekenstijl om zeep heeft geholpen.

KS

**

Bits&Pieces

Omzet

Al jaren stagneert de groei van het aantal striplezers. Ook de hoeveelheid tekenaars blijft steken op een handvol. Tevens neemt het aantal albumtitels dat nieuw verschijnt nauwelijks toe. En toch wil elke uitgever meer geld verdienen. Meer omzet halen dus. Ah, een probleem. Hoe los je dat nou op ?

Doelgroep-analyse. Jan Publiek is zo stom als een achtereind van een varken, luidt de eerste conclusie. De uitgevers trekken daaruit de les dat het herdrukken van 'grote' series in een nieuw jasje moet lukken.

'Kijk Jopie, een nieuwe Asterix' en daar gaat weer een deel één in een nieuwe omslag over de toonbank. Weet Joop veel.

Beleggers. Ook al zo'n spannende doelgroep. Hebben veel centen bovendien. Dus omzetkansen. Nou, dat zullen ze weten. Gelimiteerde oplage of een genummerd exemplaar, is daar de toverformule. En als warme broodjes gaan ze de doelgroep in.

Nostalgie is het derde trefwoord waaraan uitgevers denken. Tranentrekkende heruitgaven moeten de veertigers en vijftigers aanzetten tot het legen van de geldbuidel. Moet je natuurlijk wel van die oude rommel in je fonds hebben. Nou, bij Duck bij voorbeeld hebben ze daaraan geen gebrek. Barks in zwart/wit. Hele boeken achter elkaar. Harde kaft. Leuke ruggen in de boekenkast. Je hoeft daarna alleen nog maar dood te gaan. Alles is nu compleet.

Verzamelaars. Ook zo'n aparte diersoort. Als die al ergens geld in stoppen moet het wel heel bijzonder zijn. Dus daar kwamen de gesigneerde uitgaven. De albums met een heuse pagina van de meester erin. De zeefdrukjes. De groene en rode fluwelen kaftjes. De hardcovers. De poppetjes. De posters. En Joost mag weten wat niet al meer. Analyse: het is een kleine groep dus er moet veel en dikwijls iets nieuws worden ingepompt. En liefst moet het een beetje oud en uniek zijn.

Maar wat moet je nu als je nog maar net op de markt bent? Dan zit er maar één ding op. Omhoog die prijs. Haagse Harry is er zo één. Matje in de nek. Komt recent 'Kap Nâh' op de markt. Perfecte strip in plat fonetisch Haags. Met zegge en schrijve één vaal rode steunkleur. Afgrijselijk die kleur. Een geamputeerd kleurenalbum. Kosten *f* 12,95, all-in. 'Twalufvèfe-negetug' of iets in die geest, stelt Harry tevreden vast. Veertigduizend exemplaren reeds over de toonbank. Kassa voor Harry.

En je ziet hem aankomen. Wegens succes komt na een half jaar de echte kleuren uitgave op de markt. En daar kopen de verzamelaars, de foneten en Jan Publiekmet-matje de herziene versie. Nog een keer veertigduizend. Op z'n minst.

En als je nu ooit je prijs al op een dusdanig hoog niveau hebt gebracht dat ook de truc van Haagse Harry niet meer werkt, wat doe je dan,? hoor ik u al vragen.

Stel zo'n album kost *f* 14,95. En je wil de omzet van niet één, maar twee albums per jaar van dezelfde tekenaar binnenhalen. Die stripmaker gaat echt niet harder werken. Oude troep bestaat nog niet.

Twee keer zo dun maken dan? Helpt niet echt. Die 48 pagina's worden toch in één keer gedrukt. Bovendien wil niemand zo'n flodderboekje hebben.

Eén album maar twee keer zo duur gaat ook niet echt. Dat pikt zelfs een verzamelaar niet.

Big Balloon heeft het ei van Columbus gevonden. Deel zes van Sjef van Oekel telt wel het normale aantal pagina's, maar slechts twintig zijn nieuw. De rest is herdruk uit vorige delen. Zelfs de consumentenbond begrijpt dat niet helemaal, lees ik in hun laatste blad.

Big Balloon namens de bondsleden maar eens om commentaar gevraagd.

'Maar lieve consumentenbond, waarde consumenten, u heeft het echt verkeerd begrepen. De klant heeft eigenlijk 25 pagina's gratis gekregen! Zoals een cd met bonustracks. Want zeg nou zelf, zo'n album is toch te geef voor die prijs. Voor dat geld kunnen we echt maar net aan twintig pagina's laten tekenen. Weet u wel wat een tekenaar tegenwoordig verdient?'

'Maar u kunt op deze manier wel twee keer zo snel nieuwe albums uitgeven' roep ik telefonisch 'en de omzet verdubbelen'.

Terwijl de telefoon op de haak wordt gegooid, hoor ik nog juist: 'Hé jongens, ze hebben door dat we ...'

'... de zaak belazeren' vul ik monter aan.

Ben Bits

AGENDA

t/m 28 februari
Expositie 'De andere wereld van Marten Toonder', Openbare Bibliotheek, Noorderplein 101, Emmen.
t/m 5 maart
'Ticket to Hollywood with Philippe Berthet and Dominique David' een expositie over raakpunten tussen strip en film, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
t/m 12 maart
Manifestatie 'Kinderschoenen', Cultuurcentrum De Oosterpoort, Groningen.
t/m 24 maart
Expositie Max Cabanes, Lambiek, Kerkstraat 78, Amsterdam.
t/m 16 april
Expositie '30 jaar Oom Wim', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
t/m 23 april
Expositie 'De jonge Russische strip', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
28 februari t/m 23 april
Expositie van jong Russisch striptalent met onder andere werk van de groep 'Thema' die ontstond uit de animatiefilmstudio 'Pilot', Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
1 t/m 31 maart
Expositie 'De andere wereld van Marten Toonder', Openbare Bibliotheek, Alfons Ariënslaan 1, Uithoorn.
7 maart t/m 23 april
Expositie rond het 11e XIII-album van William Vance en Jean van Hamme, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
12 maart
10e Leidse Stripdag, Openbare Bibliotheek, Nieuwstraat, Leiden.
25 maart
12e Stripbeurs Eindhoven/Veldhoven, Sporthal Atalanta, De Dom 9, Veldhoven (info: (+31) 04130-42009/82706).
1 t/m 23 april
3e Fristi Stripweken, De Duinenabdij, Koksijde, België.
1 t/m 30 april
Expositie 'De andere wereld van Marten Toonder', Openbare Bibliotheek, Raadhuisplein 3, Veenendaal.
8 en 9 april
Salon de la BD de Maison-Laffitte, Ville de Maisons-Laffitte, Frankrijk.
17 april
7e Delftse Stripdag, Zalencentrum Delftstede, Phoenixstraat 66, Delft
25 april t/m 18 juni
Expositie 'Retrospectieve Will', een eerbetoon aan een Belgische stripmeester. Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
30 april
1e Grote stripruilbeurs, Boudewijnpark (Oberbayerenzaal), Brugge, België.
1 t/m 31 mei
Expositie 'De andere wereld van Marten Toonder', Openbare Bibliotheek, Ganzenmarkt 11, Oldenzaal.
1 t/m 30 juni
Expositie 'De andere wereld van Marten Toonder', Openbare Bibliotheek, Joris Dircksenstraat 20, Breukelen.
20 juni t/m 1 oktober
Expositie rond het 50-jarig bestaan van Suske en Wiske, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
25 juni
Stripfestijn op het Scheffersplein, Scheffersplein, Dordrecht.
15 juli t/m 6 augustus
10e Fristi Stripfestival, Koksijde, België.
2 en 3 september
10e Brabants Stripspektakel, Zaal Valkencourt, Pastoor Heerkensdreef, Valkenwaard.
3 oktober 1995 t/m 7 januari 1996
Expositie rond de Italiaanse auteur Andrea Pazienza, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
7 en 8 oktober
8e Internationale Stripfestival, Durbuy, België.
7 november t/m 21 december
Expositie 'The road to Maus', de ontstaansgeschiedenis van de strip van Art Spiegelman, Belgisch Centrum van het Beeldverhaal, Zandstraat 20, Brussel, België.
9 en 10 december
11e Stripgidsdagen '95, Turnhout, België.

Hooglied 2 en 3

(Collectie Sherpa 19 & 20)
Van der Meij
Sherpa 1994
ISBN 90-72995-99-6
Prijs f29,95 / Bfr.599
(96 pagina's zwart/wit, s.k.)

Hooglied 2 en 3 is een dubbeldikke uitgave waarmee Sherpa een mooie serie boeken afsluit. Een reeks waarmee de lezer de gelegenheid werd geboden om te genieten van auteurs als **Munoz** en **Sampayo**, **Krigstein**, **Pinelli** en natuurlijk **Bert van der Meij**, verantwoordelijk voor maar liefst zeven delen in de serie.
Hooglied 1 verscheen in 1989 en evenals in dit boek staat in de beide vervolgen de relatie tussen bokser en Vietnamveteraan Ry en zijn vriendin Eva centraal, een ongelukkige relatie die abrupt eindigt als Ry als militair naar Vietnam gaat. In *Hooglied 1* werden beelden van Ry's opdrachten in Vietnam afgewisseld met beelden uit de tijd dat hij een relatie had met Eva. Van der Meij heeft een heel filmische manier van vertellen. Hij gebruikt weinig woorden, laat fraaie beelden overvloeien en laat op die manier veel invulling van het verhaal over aan de lezer.
Hooglied 2 en 3 speelt zich af na het eerste deel, maar opnieuw vertelt van der Meij geen chronologisch verhaal. Duidelijk wordt dat de aan lager wal geraakte Ry zich (waarschijnlijk) heeft aangesloten bij Vietnamese rebellen terwijl Eva probeert om een nieuwe relatie aan te gaan met een man die Leon heet. Ze verlaat Leon voor Ry's broer Abe, maar ze kan haar eerste liefde niet vergeten. Als er een kind wordt geboren noemt Eva hem Ry. Ry gaat als geest op zoek naar Eva en in *Hooglied 3* helpt hij haar om eindelijk te berusten in haar lot en Ry te vergeten.
Met de verschijning van *Hooglied 2 en 3* heeft Bert van der Meij een prachtige en indrukwekkende trilogie afgesloten.

HP

****

De onnoembaren 4: De schedel van Vader Zé

Conrad & Yann
Dargaud 1994
ISBN 90-6793-379-1
Prijs f9,95 / Bfr.199
(64 pagina's, kleur, s.k.)

Er ging al enige tijd het gerucht dat **Yann** en **Conrad** weer samen aan het werk waren. Het tastbare resultaat van hun hernieuwde samenwerking ligt sinds enige tijd daadwerkelijk in de winkel en het ziet er naar uit dat we de komende tijd nog meer werk van het duo kunnen verwachten. Er worden nog twee vervolgen aangekondigd van *De onnoembaren*.
Het is alweer meer dan tien jaar geleden dat de lezers van het tijdschrift *Robbedoes* voor het eerst met *De onnoembaren* kennismaakten, een opmerkelijk trio: de cynische Tony, de dikke Mac en Tim, een klein mannetje met een uitgestelde puberteit. Yann en Conrad zorgden voor vernieuwing en ontketenden een ware rel in het keurige jeugdblad met hun derde strip. *Gele geschiedenis* werd een legendarisch verhaal.
Conrad vernieuwde de klassieke tekenstijl van de Robbedoesschool en Yann schreef bijzonder provocerende scenario's, gecompliceerde geschiedenissen vol bijtende spot. Zijn verhalen gingen ver, tè ver bleek uiteindelijk. Twee van de drie verhalen van *De onnoembaren* verschenen uiteindelijk bij uitgeverij Den Gulden Engel in boekvorm, evenals het tweedelige *Bob Marone*, een fraaie parodie. Daarna was het afgelopen met de samenwerking tussen Yann en Conrad. Conrad zette een prachtige kinderserie op (*Donito*) en maakte het opmerkelijke *Beeld van Amok* voor de serie *Vrije Vlucht*. Yann ontwikkelde zich in dezelfde tijd tot een produktief en baanbrekend scenarist. Zijn vergaande zwarte humor is ongeëvenaard.
De tijd heeft intussen niet stilgestaan. Dupuis heeft een fonds voor volwassenen opgebouwd en bij Dargaud heeft men zich ontworsteld aan de greep van een groep machtige katholieken zodat *De onnoembaren* uiteindelijk juist bij deze uitgeverij kon terugkeren ...
De schedel van Vader Zé is een vervolg op *Gele geschiedenis*. Een aantal personages keert terug zoals Basil en Sybil Jardine, miss Matthison en Macs minnares Rietbloesem (Alix), maar gelukkig worden ze allemaal opnieuw geïntroduceerd zodat ook een onvoorbereide lezer kan genieten van deze gecompliceerde geschiedenis.
De schedel van Vader Zé speelt zich opnieuw af in het Verre Oosten van kort na de oorlog. Het lukt de onnoembaren nog steeds niet om terug te keren naar de VS en ze raken weer betrokken bij allerlei intriges. Het verhaal navertellen is geen eenvoudige opgave, er lopen weer veel lijnen door elkaar. Er is een geschiedenis met een kostbare schedel, een schip vol menselijke resten, een leprozeneiland, Mac is wanhopig op zoek naar Alix en in de rijke familie Jardine wordt een strijd

Antiquariaat
De Robijn
gespecialiseerd in alle soorten kinderboeken
katalogus 60, met meer dan 1100 nrs. prettig geprijsde
STRIPS
is gratis verkrijgbaar
Rommelhaven 26
8861AS Harlingen
05178-14357

EPPO
SUPERSTRIP
SPECIAALZAAK

Kleine Berg 33
5611 JS Eindhoven
040-441882

"Fantasia"
Grote collectie strips
Ruim assortiment antiquariaat
Groot aanbod strippposters en zeefdrukken
Gelderlandplein 203
1082 LW Amsterdam
020-6443261

STRIP & TIJDSCHRIFTENHANDEL
NOORD

GESPECIALISEERD IN US COMICS EN TWEEDEHANDSSTRIPS
INKOOP EN VERKOOP
ROTTERDAM

om de macht gevoerd. Er wordt weer flink gewipt (excusez le mot) en er worden volop heilige huisjes omver geschopt. Uiteraard zijn de kaders van de pagina's weer zwart, geheel in stijl. Kortom, Yann en Conrad waren nog niet uitverteld en ze zijn weer goed op dreef. Ik heb genoten.

HP

***

Pin-up 1

Berthet & Yann
Dargaud 1994
ISBN 90-6793-380-5
Prijs ƒ 9,95 / Bfr.199
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Pin-up 1 is het eerste deel van een reeks van scenarioschrijver **Yann** en tekenaar **Philippe Berthet**. Het verhaal heeft twee hoofdrolspelers: een Amerikaanse soldaat en zijn liefje. Ze zijn zo vlak getekend als Ken en Barbie, maar hebben nèt iets meer karakter en heten Joe en Dottie. Joe vertrekt als G.I. naar het Verre Oosten om tegen de Japanners te vechten; Dottie blijft als oorlogsweduwe achter in de VS. Het boek opent met de reizende zon boven een atol in de Pacific. De volgende tekeningen zijn ook in mooie aardkleuren, maar we verlaten de idylle en volgen Amerikaanse soldaten in de jungle, waar angst, dood en verderf heerst. 'Dottie ...', prevelt Joe verlangend, terwijl hij een brief van zijn lief leest. In een flash-back zien we dat het afscheid stroef verliep. Dottie is laat, staart gebiologeerd naar Joe's tatoeage R.P.H. (Remember Pearl Harbor) en is te zenuwachtig om snel haar foto uit haar tasje te vissen. Joe maakt zich nuttig in de strijd tegen 'de spleetogen' en hun zero's. Door kordaat optreden redt hij ook een aantal landgenoten, waaronder rijkeluiszoon **J.F. Kennedy**.
Ter ondersteuning van het moreel bedachten de Amerikanen de op-prik-meisjes. Hollywoodsterren en starlets in het soldatenweekblad *Yank* waren zeer decent gekleed, maar bezorgden de soldaten natte dromen. Dottie is een braaf meisje en verdient haar geld als sigarettenmeisje in nachtclub Yoyo, toch laat ze zich als pin-up op een vliegtuig afbeelden. Ze wordt daarop, juist omdat ze zo onschuldig is, uitverkozen model te staan voor de oorlogsstrip met Poison Ivy (een kruising tussen **Betty Grable**, **Rita Hayworth** en **Jane Russell**). Dottie baalt van de verzonnen verhaaltjes en laat de tekenaar de brieven van haar held lezen. Wanneer Joe de strips met de meedogenloze vamp onder ogen krijgt, is hij razend. Hij breekt met Dottie en stuurt als afscheid een schedel. Het verhaal eindigt abrupt wanneer het afscheidscadeautje in de krantestrip Poison Ivy opduikt. Maar geen nood, voor de liefhebbers verschijnt in april *Pin-up 2*.

EH

**

Haagse Harry 1: Kap nâh!!

Rueb
Doen Promotions / Marnix Rueb 1994
ISBN 90-74616-02-X
Prijs ƒ 12,95 / Bfr.259
(48 pagina's, steunkleur, s.k.)

Haagse Harry is een nieuwe held in Den Haag en omgeving. De eerste druk, met een oplage van 10.000 exemplaren, was volgens de uitgever binnen drie dagen uitverkocht. Binnen een paar maanden is Haagse Harry dan ook al aan zijn vierde druk toe. Deze populariteit is vooral te danken aan de vele aandacht die de strip in de verschillende media gehad heeft.
Haagse Harry is een creatie van **Marnix Rueb** en verschijnt al sinds 1990 maandelijks in het Haagse uitgaansblad *Doen*. Haagse Harry haakt in op actuele gebeurtenissen en geeft daar zijn eigen commentaar op. De stijl van Rueb ligt tussen die van **Hein de Kort** en **Eric Schreurs** in, en hierbij moet niet alleen aan de tekenstijl gedacht worden. Het originele van Marnix Rueb is het fonetisch Haags dat Haagse Harry spreekt. Om dit toch enigszins vermoeiende taaltje te kunnen waarderen, is enige persoonlijke kennis van Den Haag in mijn ogen essentieel. De tip op de eerste pagina 'Hagtop leize' (hardop lezen) moet dan ook serieus ter harte genomen worden wil je, als niet-Hagenees, de draad niet verliezen. Sterk is het consequent volhouden van dit fonetisch Haags, zelfs een Zweedse tennisser zegt: 'Hé løl! Hah je ège røstag' (Hé lul! Hou je eigen rustig).

Toch is het fonetisch Haags zeker niet het enige dat *Haagse Harry* de moeite waard maakt. Ronduit leuk zijn de teksten op het T-shirt dat Haagse Harry draagt en de teksten op borden, muren en affiches. Het lijkt wel of Rueb zich vooral hierop richt en minder op de verhaaltjes zelf, die vaak op het cliché van de agressieve Harry blijven hangen. Juist in de verhaaltjes waarin iets meer zit dan alleen maar agressie is Haagse Harry op z'n best. Wat bij voorbeeld te denken van het volgende erotisch gedicht: 'Ik hâh vamme luitâh, da speil ik graag mei ... Ma lievâ nog dâh ik 'm in jâh bei-em-wei!!' (Ik hou

STRIPWINKEL
TISTJEN DOP

Patersstraat 96
2300 Turnhout (B)
Tel. 014-428829

Stripwinkel Sjors (Schefferplein 1, 3311 EJ Dordrecht, 078-142012)
Sjors + (Comic Gadgets, Gimmicks and Gags, Voorstraat 313, Dordrecht)

"Dick Bos"
Strip speciaalwinkel & Antiquariaat
In- en verkoop van nieuwe, gebruikte en antiquarische stripverhalen
Junolaan 2
3054 PW Rotterdam-Hillegersberg
Telefoonnr.: 010-4613147

van m'n leuter, daar speel ik graag mee ... Maar liever nog duw ik 'm in jouw BMW).
Haagse Harry is compromisloos en datzelfde geldt waarschijnlijk voor z'n fans. Toch is niet te hopen dat het gedrag van deze 'nieuwe held' de standaard van de middelbare scholier gaat worden. De snorfiets zorgt al voor genoeg irritatie en om in de toekomst ook nog eens te pas en te onpas 'Kânkâh' te horen wordt wel erg veel van het goede. Na één deel *Haagse Harry* heb ik m'n portie 'Kânkâh' en 'Kap nâh' namelijk wel gehad.

AW

*** (3 stèggâh)

Kuifje in de nieuwe wereld

Tuten
Arbeiderspers 1994
ISBN 90-295-4950-5
Prijs *f* 39,90 / Bfr.799
(212 pagina's, zwart/wit, h.k.)

Na de vele produkten van visuele aard geïnspireerd op de avonturen van **Hergé**'s wereldberoemde reporter Kuifje, is dit de eerste roman in die context. Het is de vertaling van het in 1993 verschenen *Tintin in the new world: a romance* (William Morrow and Company Inc. New York) van **Frederic Tuten**, dat in Amerika in recordtijd de bestsellerslijsten haalde. Ondanks de bekende hoofdfiguren en het zeer stripachtige begin, zijn de verwijzingen naar de *Kuifje*-albums uiterst beperkt. Van de ene kant is dat een verademing na de vele, meest gemakzuchtige imitaties, parodieën en persiflages, maar van de andere kant staat deze roman daardoor vrijwel los van zijn oorsprong. De originaliteit zit daarom eerder in het contrast met die oorsprong: Kuifje rent en draaft niet, maar filosofeert. Hij is zich bewust van zijn sekse, wordt verliefd, wordt vader en een happy end ontbreekt. Het verband wordt echter niet concreet en het is de vraag hoeveel het toevoegt. Dat is niets ten nadele van de roman zelf, maar het is wel teleurstellend voor wie terecht zulke verwachtingen heeft. Het enthousiasme waarmee het boek in Amerika ontvangen werd, maakt zo duidelijk dat de wereld van Kuifje daar heel anders ervaren wordt dan in Europa. De sublieme uitvoering van deze gebonden uitgave met grafiek van **Roy Lichtenstein**, die de strip als inspiratiebron in de moderne kunst introduceerde, bewijst dat op een andere wijze. Het verschil zit hem natuurlijk eerder in het verschil tussen de oude en de nieuwe wereld. Deze uitgave is daarmee ten overvloede een bewijs van de

universaliteit van het werk van Hergé. De vertaling werd gesubsidieerd door de Stichting Fonds voor de Letteren en is een eerbewijs aan het origineel. Het feit echter dat zo'n afgeleide roman wèl voor subsidie in aanmerking komt en origineel stripwerk niet, geeft overigens een indicatie van het hoge grachtengordelgehalte van deze uitgave. De vermelding 'Kuifjes entree in de wereldliteratuur' op het prachtige omslag bewijst dat eens temeer.

HB

**

Luc Oriënt 18: Afspraak om 20 uur in de hel ...

Paape & Greg
Lombard 1994
ISBN 90-6421-993-1
Prijs *f* 9,95 / Bfr.175
(48 pagina's, kleur, s.k.)

Eddy Paape is een halve eeuw striptekenaar. Een periode waarin hij succesvol is geweest met series zoals *Jan Kordaat*, *Flip Flink* en *Tommy Banco*. Vanaf 1967 tekent hij aan de serie waaraan hij volgens eigen zeggen het meeste plezier beleeft, namelijk de science fiction-serie rond Luc Oriënt. De science van deze stripreeks zit voornamelijk in de ontmoetingen met buitenaardse rassen en de technische ontwikkelingen van de wetenschapper Kala, want de strip speelt in deze tijd. De tekenstijl van Paape is geïnspireerd door **Jijé**, **Milton Caniff** en **Victor Hubinon**. Vooral aan de laatste is hij voor de stijl waarin Oriënt is getekend schatplichtig. De figuren bewegen zich ietwat stijf door de fantasierijke decors. En daar is weer zo'n typisch Paapetrekje voortkomend uit de Robbedoesschool: de decors zijn uitermate sterk en inspirerend.
Zijn produktie van deze reeks was tot halverwege de tachtiger jaren stabiel; elk jaar verscheen er wel een *Luc Oriënt*. Vanaf 1985, na het 16e album, bleef het stil tot 1990. Een bundeling van korte verhalen moest de fans rustig houden. In 1994 was het voor hen eindelijk raak. Deel 18 met die kenmerkende Paapeeffecten, dat wil zeggen: streng kijkende figuren, die op een ouderwetse wijze dialogen aangaan, futuristische apparaten, onduidelijke medicijnen, die zowel verkoudheid als een ongeneeslijke ziekte bestrijden.
Luc wordt door Hugo Kala geconfronteerd met foto's uit 1945, waarop hij is gekleed in het uniform van een officier van de Duitse Wehrmacht. Hij zal terug moeten reizen naar dat tijdperk, dat hij niet kent om de geschiedenis zijn loop te laten hebben. Met behulp van twee capsules reizen Luc en zijn vriendin Lora terug in de tijd naar die zwarte bladzijde in de geschiedenis. De avonturen, die hij daar in korte tijd beleeft, tarten de werkelijkheid, maar passen in het Oriënt-beeld, dat Paape nu al weer bijna dertig jaar cultiveert.
Het taalgebruik is archaïsch en gezwollen, maar een kniesoor die daar op let. Er kunnen meerdere vraagtekens worden gesteld bij het voortzetten van series zoals deze, maar het is goed

te beseffen dat tekenaars zoals Paape, Hubinon en Jijé een Belgisch/Franse School hebben gevestigd die tot op de dag van vandaag invloed heeft.

RB

**

Harry Dickson 4: Het onvindbare rijk

Zanon & Vanderhaeghe
Art & B.D. 1994
ISBN 2-87151-020-2
Prijs *f* 24,95 / Bfr.499
(48 pagina's, kleur, h.k.)

Dit is reeds het vierde deel van de detectiveserie rond *Harry Dickson*. Voor mij is het echter het eerste deel van deze reeks dat ik lees. Vandaar dat het mij onmogelijk is te zeggen hoe dit album zich profileert in gans de reeks. De eerste delen werden uitgegeven in de *Collectie Première* van Dargaud, terwijl dit album door het mij onbekende Edition Art & BD wordt uitgegeven. Deze laatste heeft echter het formaat van de albums gerespecteerd.
Het verhaal begint als professor Lippens in Antwerpen aankomt. Dadelijk valt het nauwkeurige tekenwerk van **Pascal J. Zanon** op. De stad (de in Antwerpen bekende lezer ontdekt

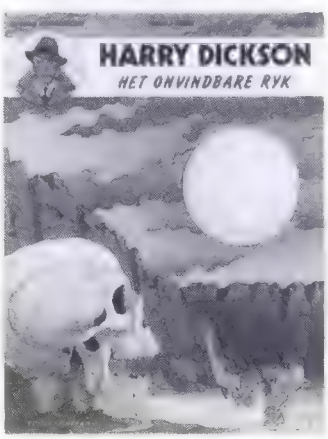

bovenaan de tweede plaat stripwinkel *Rommelpot*), de reclameaffiches, alles is gedetailleerd en correct op papier gezet. Lippens zijn grootste zorg is om zo snel mogelijk Parijs te bereiken, alwaar hij de club van ontdekkingsreizigers kan inlichten over zijn fenomenale vondst. Al snel blijkt dat er nog anderen achter zijn ontdekking aan zitten. Natuurlijk is dit een kolfje naar de hand van archeoloog-detective Harry Dickson en diens assistent Tom Wills (wiens kleding opvallende gelijkenissen met die van *Kuifje* vertoont) om dit mysterie verder op te lossen.
Zoals reeds eerder vermeld kwijt Zanon zich perfect van zijn taak. Hierbij heeft hij vooral veel gekeken naar de groten zoals De Moor en Jacobs. Zowel de klare lijn die hij hanteert als de verbindende teksten, maken dat dit verhaal van **Christian Vanderhaeghe** zo in het weekblad Kuifje van 10 jaar geleden had kunnen staan.
Kortom: een leuke, klassieke avonturen-/detective-strip om eens rustig mee onderuit te zakken.

MC

**

De sterren staan voor de volgende waarde-oordelen:

****** grote klasse!**
***** goed**
**** redelijk**
*** slecht**
o abominabel

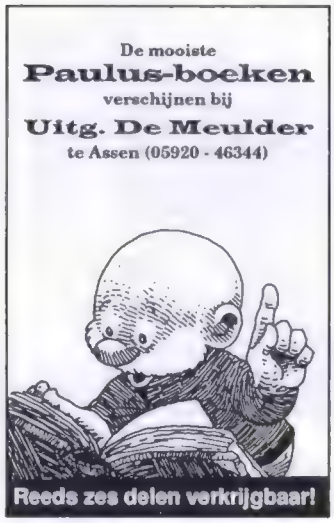

EN VERDER...

– ***Biggles 6: Squadron Biggles*** *(Johns/Bergèse, Lefrancq). Biggles, de koene en onversaagde held van het luchtruim, staat zijn mannetje als piloot, spion en detective. Hij speelt zijn rolletjes met verve in een album dat bestaat uit aan elkaar gebreide verhaaltjes. ** (TB)*

– ***Bob Morane 10: De verzonken galei*** *(Attanasio/Vernes, Lefranq). Klassieke avonturenstrip waarin een 16e-eeuws schilderij het startpunt is voor een zoektocht naar een schat. De schilder wordt opgevoerd als een leerling van Rafaël, maar aan zijn stijl te zien heeft hij zijn opleiding in de 20e eeuw genoten. * (RS)*

– ***De cyclus van de twee horizonten 3: Het hart van de reis*** *(Rossi/Makyo, Blitz). Scenaristen werken graag met verschillende werelden. Zo ook Makyo. Hij voert in deze cyclus de 'intra-wereld' en de 'extra-wereld' op. In het derde en afsluitende deel worden Jordan, Selma en Anna op de proef gesteld. Science fiction met een esoterisch tintje: je moet er dus van houden. ** (RS)*

– ***Het dagboek van een bos 2: De bijl en het geweer*** *(Servais, Dupuis). De strip is gebaseerd op een moordzaak die zich in de jaren zestig in België heeft afgespeeld. Een man wordt beschuldigd van moord op zijn vrouw, maar het lijk is nergens te vinden. Het dorp accepteert hem niet meer, en hij draait door. ** (RS)*

– ***Dick Herisson 6: Broeders in het kwaad*** *(Savard, Dargaud). Detective Dick speelt eigenlijk maar een bijrol in een aardig verhaal dat eigenlijk ook geen echte boef kent. *** (TB)*

– ***Equator 2: De drie erfgenamen*** *(Dany/Desberg, Arboris). Het enige opmerkelijke van dit album is de plek van de naam van de scenarist. Die staat niet op de kaft, maar binnenin op het schutblad. Signaleren wij hier een nieuwe trend, of zijn het sterallures van Dany? Postkoloniale pulp. * (RS)*

– ***Eroticonreeks 3: Schunnige kerstverhalen*** *(Diverse auteurs, Arboris). De zeven korte verhalen verschillen nogal van kwaliteit maar iedereen zal er wel wat van zijn gading bij vinden. Sommige bijdragen zijn vrij platvloers en gewoon schunnig terwijl met name de bijdragen van Prado en Altuna getuigen van een inventieve kijk op het thema. ** (TB)*

– ***Fabien M. 3: De schaduw van de toren*** *(Stalner/Stalner, Dargaud). Langzaam maar zeker ontrafelt Fabien de geheimen van het schaakspel waarin hij een pion geworden is. Ondanks zijn vele avonturen wil het verhaal maar niet echt vlotten. *** (TB)*

– ***Fox 4: De rode god*** *(Charles/Dufaux, Glénat). Het slot van een fascinerende avonturenstrip, waarin de Egyptische mythologie en de zoektocht naar onsterfelijkheid op fraaie wijze in elkaar zijn geweven. Een aanrader. **** (RS)*

– ***Het gekroonde hart 2: De val van het ongerijmde*** *(Moebius/Jodorowsky, Big Balloon). Het wil maar niet leuk worden, ondanks alle bijbelse spotternijen. Zeer vermoeiend, en dat 62 pagina's lang. Het enige lichtpuntje blijft het prachtige tekenwerk van Moebius. * (RS)*

– ***Het grote schandaal 2: Las Vegas*** *(Godard/Ribera, Dargaud). Naar zijn zeggen werd Godard voor dit scenario geïnspireerd door de actuele schandalen in de Franse politiek. Soms kan de werkelijkheid boeiender zijn dan fictie. ** (TB)*

– ***Jungle Fox Trot*** *(Reiser, De Schaar). Herdruk van het album Tam Tam uit 1974. Reiser gold in de jaren zeventig als een controversieel humorist. Zo'n twintig jaar later bezorgen zijn grappen de lezer nog steeds een ongemakkelijk gevoel. 'Leuk' is het zeker niet. ** (RS)*

– ***De paden van de roem 4: De omgekeerde wals*** *(Hulet, Glénat). Hulet is niet alleen een begaafd tekenaar, hij kan ook knappe scenario's schrijven. Desondanks lijkt het verhaal soms te ontsporen in wat al te surrealistische verwikkelingen. *** (TB)*

– ***Santiag 3: Rood ... als de eeuwigheid*** *(Renaud/Dufaux, Glénat). Dit duo staat de laatste tijd garant voor spannende, eigentijdse avonturenstrips. Ook Santiag, waarin de indiaanse mythologie centraal staat, is hiervan een voorbeeld. Wel moeten de auteurs bij deze serie oppassen dat de leesbaarheid niet ten onder gaat aan al te mysterieuze verhaallijnen. *** (RS)*

– ***Superhelden 61: Bloedbanden*** *(Diverse auteurs, Marvel/Juniorpress). Een in vijf delen verteld, afgerond verhaal over een 'etnische' oorlog op het zogenaamde Afrikaanse eiland Genosha tussen mensen en mutanten. Zowel de Vergelders als de X-mannen proberen in te grijpen. Met duidelijke verwijzingen naar de ellende in Ruanda en Bosnië, en de stuurloze VN. Voor de leken onder u: deze uitgave leent zich goed voor een eerste kennismaking met de huidige Amerikaanse superheldenstrips. De echte fan kan zich laven aan de fraaie, spiegelende cover. ** (RS)*

– ***Tramp 2: Het vermoorde schip*** *(Jusseaume/Kraehn, Dargaud). Sfeervol getekende en ingekleurde strip over een frauderende zeereder en een naïeve kapitein. Originele invalshoek, waardoor de verwachtingen voor het volgende deel hooggespannen zijn. *** (RS)*

– ***Vasco 13: De grafdelvers van Beëlzebub*** *(Chaillet, Lombard). Platte karakters figureren in een zoutloos verhaal. Een satanische sekte moet voor wat spanning zorgen maar loopt vooralsnog wat doelloos rond. ** (TB)*

„'T EZELSOORTJE"
Inkoop/Verkoop van Boeken en Strips
Hemonystraat 48
Amsterdam
Tel. 020-676 76 10
Maandag Gesloten

WONDERLAND
STRIPS EN SCIENCE FICTION
GESPECIALISEERD IN COMICS
SOEMBAWASTRAAT 54A 1095 XC AMSTERDAM
020-694 35 62

stripboekverkopers aan de Hamburgerbrug
stripwinkel
BLUNDER
Oudegracht 203 • 3511 NH Utrecht
Tel. & Fax: 030 / 311 461

LEITEIT EN

Amsterdammertjes

Het Amsterdams Historisch Museum presenteert tijdens het museumweekend (22 en 23 april) het zogeheten kinderkleurenweekend. Kinderen kunnen dan aan de hand van een kleurboek al spelenderwijs kennismaken met het museum. Het boek is getekend door **Aart Clerkx**.

Amsterdammertjes is de titel van het kleurboek, vertelt **Frans Oehlen**, hoofd educatie van het Amsterdams Historisch Museum. 'In het boek staan kleurplaten van kinderen die op de schilderijen en beelden van ons museum voorkomen (meestal als detail). Gedurende het museumweekend zal het kleurboek op beide dagen tussen 13.00 en 16.30 worden verkocht (*f*7,50 / Bfr.150 per stuk). Kinderen van 5 tot 10 jaar (met begeleiders) kunnen dan met het boek aan de slag. Ter plekke worden inkleurfaciliteiten aangeboden, maar het boek kan ook worden gebruikt om het museum te bezoeken. Op een eenvoudige manier kunnen de jeugdige museumbezoekertjes op zoek gaan de schilderijen waarop de kinderen uit het kleurboek zijn terug te vinden. In het boek zijn een plattegrond van het museum en foto's van de schilderijen afgebeeld. *Amsterdammertjes* is dan ook een kleurboek annex speurtocht.'

Het kleurboek is verder verluchtigd met talloze grapjes. 'Zo is er een running gag rond een hondje dat uit een schilderij van **Theodora de Visscher** is weggelopen', licht Oehlen toe. 'En de cover van het boek is een tekening van de binnenplaats van het museum, waar vroeger het weeshuis heeft gestaan. Alle hoofdpersonen uit het boekje zijn door Aart Clerkx op het plein neergezet, alsmede de reus Goliath die in onze kantine "staat".'

'Het idee voor een kleurboek kwam van één van onze medewerkers die in Engeland is geweest', vervolgt Oehlen. 'Daar worden ze in allerlei musea gebruikt. In Nederland is het gebruik van een kleurboek als educatief materiaal in een museum nog niet echt bekend. Zo'n boek mag natuurlijk niet uit een losse verzameling kleurplaten bestaan, maar moet een toegevoegde waarde hebben. Vandaar ook dat wij het tekenwerk per se door een professional wilde laten doen. Via via hebben wij toen Aart Clerkx benaderd. Over het resultaat zijn wij zeer tevreden.'

Amsterdammertjes telt 16 pagina's binnenwerk met een omslag in full-colour. Ook zijn er losse kleurplaten beschikbaar. De ingang van het Amsterdams Historisch Museum ligt aan de Kalverstraat 93. Het museum is tijdens het museumweekend gratis toegankelijk.

RS

Hermans op CD, Clerkx in kleur

Eind februari verschijnt bij de VPRO een doosje met vier CD's waarop de schrijver **Willem Frederik Hermans** te horen is die zijn roman *De God denkbaar, denkbaar de God* reciteert. Dit 'onbegrijpelijke' werk uit 1956, een soort surrealistische burleske, heeft veel van een tekenfilm, van trucagefilms als *Jurassic Park* (maar die bestond toen nog niet), en de schrijver vergeleek het onlangs nog met een videoclip – maar dan een clip met meer intrigue.

Begeleid door radioproducers **Wim Noordhoek** en **Wim Brands** las Hermans de tekst voor in een hoorspelstudio van de BRTN in Brussel. Van de vier geplande studiodagen waren er slechts twee en een halve nodig, gevolg van het adembenemende staccato waarmee WFH zijn zinnen erdoor joeg. 'Ik heb over de voordracht (vrij snel) vaststaande ideeën,' schreef hij eerder aan Noordhoek, 'waarvan op straffe van aanklacht wegens godslastering niet kan worden afgeweken.'

De totale voorlezing is te horen geweest in VPRO's late-show *De avonden* gedurende zes maandagavonden in januari en februari. De vier CD's zijn individueel verpakt in kartonnen hoesjes, die op hun beurt omsloten worden door een geheimzinnige 'digiboks'. Ook is er een boekje bijgesloten met een weergave van een gesprek dat Wim Noordhoek met Hermans over *De God denkbaar* had in decem-

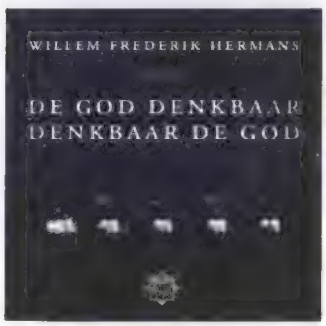

ber 1994. Dit interview, getiteld *Jurassic Park bestond nog niet*, is door Hermans gecorrigeerd en bevat nieuwe toevoegingen en onthullingen, onder andere over zijn inspiratiebronnen (Koning Arthur en de Ridders van de Tafelronde) en de herkomst van 'gietijzeren pecten'.

Eén van de hoesjes bevat een illustratie die **Aart Clerkx** maakte bij een tekenfilmachtige scène uit *De God denkbaar*. Deze verscheen eerder in de parodistische editie van de WFH-Verzamelkrant (Piet Schreuders, 1992), maar voor deze uitgave werkte Clerkx de tekening om tot een schilderij in felle kleuren.

Willem Frederik Hermans leest De God denkbaar, denkbaar de God. VPRO Eigenwijs EW9419. Bestellen door overmaking van *f*80 / Bfr.1600 op postgiro 5115000 t.n.v. VPRO Publieksservice te Hilversum, o.v.v. 'Denkbaar'.

PS

Geen everzwijn

Welke stripliefhebber zit niet bij het slot van ieder willekeurig *Asterix*-album te watertanden bij de aanblik van het feestmaal? Gelukkig hoeft het vanaf nu niet meer bij toekijken alleen te blijven: uitgeverij Fontein heeft een kookboek uitgegeven dat is gebaseerd op de avonturen van Asterix. *Lekker eten met Asterix* heet het (Fontein, ISBN 90-261-0763-3, *f*24,90 / Bfr.498) en er staan tal van heerlijke recepten in die worden opgesierd door bekende personages uit de Asterix-reeks.

Neem bij voorbeeld de bereidingsuitleg van de Risotto met gerookte kip uit Corsica. De koker ziet niet alleen overzichtelijke plaatjes met de noodzakelijke handelingen voor het gerecht, maar ook een afbeelding van Xienix, de Corsicaanse ziener, die vol ongeduld op zijn kip zit te wachten. Bij andere recepten passeren op deze manier ook nog de bekende dorpsbewoners, ettelijke Romeinen, Noormannen, Belgen en piraten de revue.

Twee recepten schitteren echter door afwezigheid: die van de toverdrank en die van het gebraden everzwijn. Helaas ...

HW

Korte ei

Traditiegetrouw zal ook dit jaar tijdens de Leidse stripdag het *Leidse Peipie* (bier) te krijgen zijn, waarvan het etiket door een striptekenaar is gemaakt. **Dick Matena** heeft ditmaal het etiket voor zijn rekening genomen. Deze Leidse stripdag (de tiende al weer!), die wordt gehouden op zondag 12 maart in de openbare bibliotheek, bestaat uit vertrouwde ingrediënten, zoals een boekenbeurs, een

veiling en signeersessies van tekenaars. Speciale gasten zijn dit jaar de Belgen **Ronnie Matton** en **Chris Verhaeghe** (van de strip *Bezette stad*) en de redactie van het amateurstripblad *Bikkel* (zie actualiteiten vorig nummer Stripschrift). Etiketliefhebbers opgelet: het ligt in de bedoeling dat er een genummerde set komt van de zes Leidse Peipie-etiketten die tot nu toe zijn verschenen (van **Robert van der Kroft**, **Peter de Wit**, **Dick Heins**, **Eric Schreurs**, **Peter de Smet** en **Dick Matena**), het wijnetiket (**Rob van Zanten**) en het Kheper-etiket (van **Dick Vlottes**). Informeer op de dag zelf.
De openbare bibliotheek ligt aan de Nieuwstraat in Leiden. Openingstijden Leidse stripdag: 11 tot 16 uur. Toegang: gratis.

RS

Nestor

Wordt het een trend: reclamebureaus die stripverhalen gebruiken als inspiratiebron voor commercials? Hebben wij net die van NOG Verzekeringen gehad, waarbij het oorspronkelijke idee afgeleid is van een strip van **Don Martin** (*The high dive*), momenteel is er op tv een Bavaria-commercial te zien waarbij het concept uit *Kuifje en de 7 kristallen bollen* gehaald lijkt te zijn. In *De Kuitenflikker* heeft een ober met dienblad moeite om op de been te blijven staan, en nadat dat is gelukt is het tijd voor 'Zo, nu eerst een Bavaria'. Het idee van een tuimelende ober is echter al veel eerder uitgewerkt op pagina 4 van *Kuifje en de 7 kristallen bollen*. Het resultaat oogt als een kant-en-klaar storyboard, en is kennelijk als zodanig door het reclamebureau van deze Bavaria-commercial gebruikt.

RS/Adformatie

Oom Wim

Tot 16 april exposeert het Belgisch Centrum van het Beeldverhaal in Brussel een groot aantal originele platen van de legendarische *Oom Wim*. Aan deze serie die vanaf 1947 in *Robbedoes* verscheen is door een groot aantal tekenaars en scenaristen meegewerkt. **Victor Hubinon** is de schepper van het personage maar vooral scenarist **Octave Joly** en tekenaar **Eddy Paape** hebben er bekendheid mee verworven. Het BCB heeft deze tentoonstelling bedoeld als hommage aan deze en alle andere pioniers van het Belgische beeldverhaal.

Het BCB is te vinden aan de Zandstraat 20 in Brussel en is elke dag open van 10 tot 18 uur (behalve maandag).

TB

Stripbeurs Brugge

De Vlaamse stripwinkels De Striep en Bonte gaan het culturele leven van Brugge verrijken met een heuse stripbeurs. Op dit evenement zal er gelegenheid zijn tot het ruilen en kopen van strips, het jagen van handtekeningen en het bezoeken van een tentoonstelling met origineel werk. Mensen die zelf iets op stripgebied willen verkopen kunnen een tafel huren om hun waar aan de bezoekers aan te bieden. De stripbeurs zal plaatsvinden in het Boudewijnpark op zondag 30 april van 10 tot 17 uur. De toegangsprijs is Bfr.70 (±*f*3,50) en Bfr.40 (±*f*2) voor kinderen onder de 1 meter 40. De huur voor een tafel bedraagt Bfr.350 (±*f*17,50) per meter.
Info: Stripwinkel Bonte, Heidelbergstraat 5, 8200 Brugge. telefoon (+32) 050-383578.

HW

Sleen-zeefdruk

Uitgeverij *De drie mannetjes* heeft eindelijk datgene gedaan wat de concurrentie al veel te lang achterwege heeft gelaten: het uitbrengen van een zeefdruk van **Marc Sleens** held *Nero*. Gekozen is voor de oorspronkelijke cover van het uit 1950 stammende verhaal *De juwelen van Gaga Pan*.
De eenmalige oplage bestaat uit 80 genummerde, door Marc Sleen gesigneerde, exemplaren van 83 x 57 centimeter. Elke zeefdruk gaat vergezeld van een genummerd certificaat. De prijs bedraagt *f*199 / Bfr.3980.
Info: Uitgeverij De drie mannetjes, telefoon (+31) 010-4834488, fax (+31) 010-4741582.

HW

Veerkampzegels

Tekenaar **Joost Veerkamp** was het zat. Zijn ergernis over de fantasieloze postzegels van de PTT met onderwerpen als beursintroductie KPN, 100 jaar wegwijzering en 150 jaar Koninklijke Notariële Broederschap nam zulke grote vormen aan dat hij de pen zelf ter hand nam en postzegels ontwierp voor het land Holland. Inmiddels heeft hij al weer het vijfde supplement van zijn serie ontwerpen uitgebracht, inclusief de bewaarbladen voor in de filatelistenmap.
En inderdaad: veel van Veerkamps zegels ogen stukken beter dan de belachelijk grote WK-voetbalzegels of het onooglijke fröbelwerk van de kerstzegels. Hij koos onderwerpen als blote billen, het jeugdboek, **Rien Poortvliet** en de afnemende kwaliteit van de bejaardenzorg. Hij slaagt er zelfs in om Koningin Beatrix allercharmantst te portretteren. En ook al zijn zijn ontwerpen minder diplomatiek gekozen als die van de echte postzegels, zij leveren in ieder geval een veel spannender plaatje op en zijn vaak ook nog mooier uitgevoerd. Het enige nadeel is dat hij soms zulke kleine lettertjes gebruikt dat een poging tot lezen niet zelden hoofdpijn oplevert.
Een setje zegels kost *f*39,50 / Bfr.790 en is te bestellen bij Editions Obscure, Postbus 3299, 2001 DG Heemstede.

HW

Rembrandt in Rommeldam

De nieuwste bundel essays over kunst van **Jan Wolkers** heet *Rembrandt in Rommeldam* (De Bezige Bij, *f*32,50 / Bfr.650). De meeste stukken hebben eerder in NRC Handelsblad gestaan en behandelen onder meer het landschap in het jaar 2010, de moederborst, de Aardappeleters van Van Gogh, de erotiek in de kunst en socialisme en beschaving. Eén essay gaat over de *Bommel*-verhalen van **Marten Toonder**, en draagt de titel *Een meesterwerk kan altijd kwaad*. Het is de tekst van een lezing die Wolkers hield tijdens een bijeenkomst ter gelegenheid van de 80e verjaardag van Toonder in de Rode Hoed in Amsterdam (14-04-92). Wolkers legt in dit essay een link tussen de Bommel-verhalen en de oerverhalen uit de Bijbel. Als één van de voorbeelden noemt hij Amram uit *Het boze oog* die gelijk

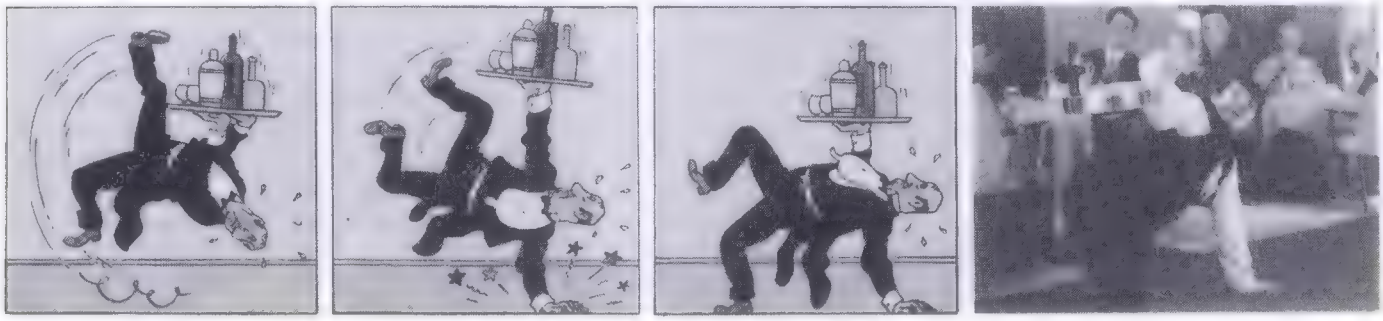

HAPPY
VOOR KIDS

EEN NIEUW KINDERBLAD
MET STRIPS EN
STRIPPUZZELS

VERKRIJGBAAR
BIJ UW
TIJDSCHRIFTEN LEVERANCIER

NU OOK
IN BELGIE !!

Ik ontwerp naar Uw
wensen een origineel
GEBOORTEKAARTJE
voor info: Dirk Arend
tel. 01718-26393

TE KOOP GEVRAAGD:

Knipsels van Rick de Kikker en Wipperoen uit de Telegraaf. Knipsels van Puk en Poppedijn uit de spiegel en Polletje Pluim en de vogelvis uit de Prinses. Telefoon 01718 - 26393

Abraham zijn zoon wilde 'zwartblakeren'. En hij trekt de vergelijking tussen de 'welvaartsstad' Rommeldam uit *Het kukel* en Sodom en Gomorra. Tom Poes is in de ogen van Wolkers 'het onvervalste derde deel van de drie-eenheid, namelijk de heilige geest'. Ook is Toonder volgens hem 'een moralist van het zuiverste water, zonder de onuitstaanbare zedenmeester uit te hangen'. En met de Bijbel, en dan met name het oude testament, als inspiratiebron. Overigens slaat de titel van de bundel op het essay dat Wolkers over Rembrandt schreef.

RS

Het stripverhaal van de statistiek

Statistiek is geen populair onderwerp onder scholieren en studenten. Vaak ligt dat ook aan de dorre presentatie van de stof. De statisticus **Woollcott Smith** van de Temple University in Philadelphia heeft getracht hier wat aan te doen door middel van zijn boek *Het stripverhaal van de statistiek*. Hierin behandelt hij allerlei onderwerpen uit de statistiek, die worden verluchtigd door tekeningen van de Amerikaanse tekenaar **Larry Gonick**. Grote delen van het boek lezen haast als een stripverhaal. De tekeningen becommentariëren en relativeren de pagina's met grafieken, tabellen en formules. Wie op zoek is naar een toegankelijke inleiding in deze materie komt met Het stripverhaal van de statistiek behoorlijk aan zijn trekken.

Smith & Gonick, Het stripverhaal van de statistiek (Epsilon, ISBN 90-5941-037-5). Prijs: *f*37,50 / Bfr.750.

Bron: de Volkskrant

Stapeltje secundair

Comic! 9.

In dit nummer geniet vooral de comic veel aandacht met onder andere artikelen over de San Diego Comic Convention, **Matt Wagner**, **Tim Sale**, **David Mazzucchelli**, **Charles Vess** en **Mark Wheatly**. Achterin wordt in een vier pagina's tellend artikel ook nog eens **Henk Kuijpers'** heldin Franka geportretteerd. (HW)

Info: Brahmsstrasse 7, 71696 Möglingen, BRD.

Comic News 14.

Twee opvallende nieuwtjes. Allereerst weten ze in Duitsland hoe de

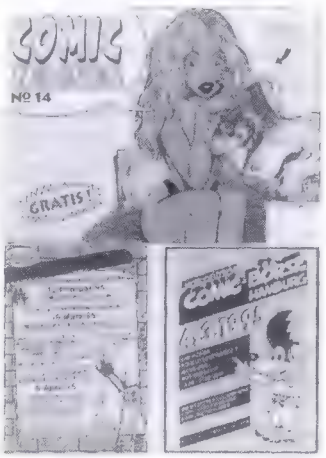

presentatie van een nieuw album van een succesvolle reeks aangepakt moet worden. Voor deel 5 van de serie *Karl* (door **Michael Apitz** en **Patrik Kunkel**; geschatte oplage: over de 200.000) stapten de beide auteurs in een boot, zakten de Rijn af, meerden af en gaven een feestje, waar allerlei hoogwaardigheidsbekleders en media-afgevaardigden aanwezig waren. Iets voor hier? Rivieren genoeg! Het tweede nieuwtje is dat **Gerard Depardieu** de rol van Obelix speelt in een realistische verfilming van *Asterix*. (RS)

Info: Wormser Strasse 74, 67071 Ludwigshafen, BRD.

Hop! 63.

Dit nummer is het eerste in een serie van vier getiteld Nostalgie BD. Veel oude strips dus, onder andere van **Milton Caniff** (*Steve Canyon*), **Chic Young** (*Blondie*), **Hempay & Gloesener** (*Pat Cadwell*) en **Vance** (*Mongwy*). Het geheel wordt gecompleteerd door artikeltjes over de oude meesters. Leuk voor de nostalgische lezer. (TB)

Info: 56 Boulevard Lintilhac, 15000 Aurillac, Frankrijk.

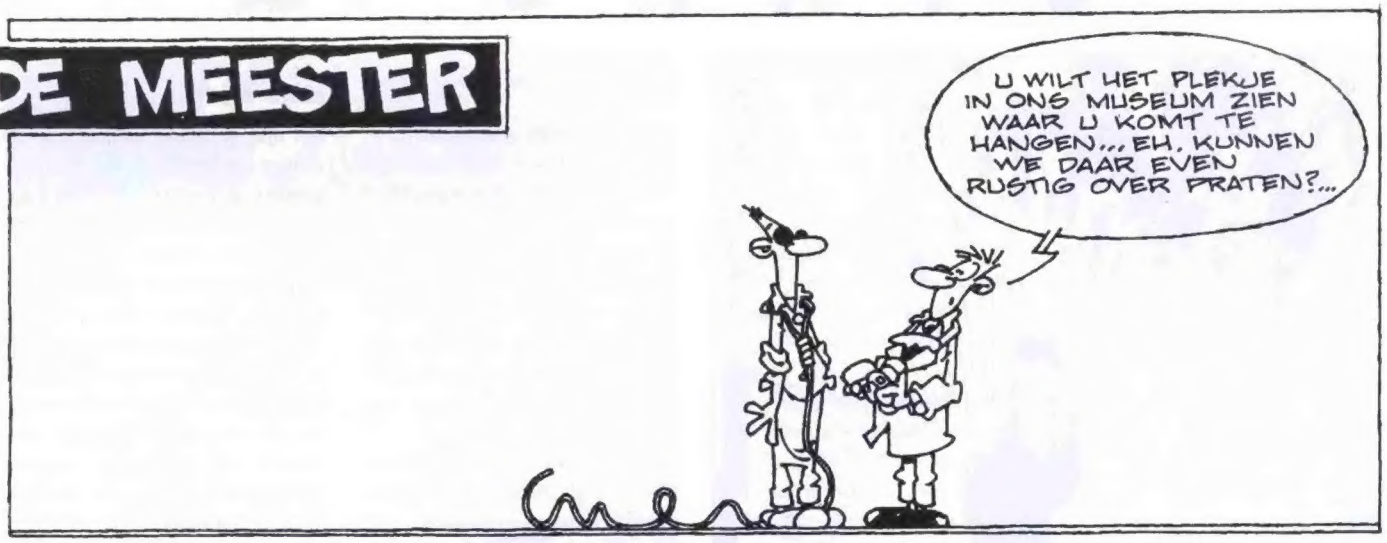

Brieven

DE DIKKE MATLA

Beste redactie,

Jos Huddleston Slater kan het niet alleen goed vertellen, hij kan ook boeiend schrijven. Met genoegen heb ik zijn artikel over de stripcatalogus van Hans Matla in nummer 275 van Stripschrift gelezen. Omdat de stripcatalogus mij zeer na aan het hart ligt, nog even deze reactie.

Primair moet worden gesteld dat de stripcatalogus van Matla een zegen is voor zowel de verzamelaar als de winkelier. Bij iedere nieuwe editie is iedereen weer vol lof. Alleen is er altijd kritiek op de 'prijzen'. Het wil maar niet tot de mensen doordringen dat de genoemde richtprijzen gelden voor albums in *goede tot zeer goede staat*. En dàt zijn er maar weinig! Voor de paar prachtalbums die per jaar op de markt komen zijn de genoemde prijzen zonder meer reëel. Voor de rest van het aanbod – en dat is circa 98% – gelden lagere tot veel lagere prijzen. Maar dáár wil men niet aan; ga maar eens op een ruilbeurs kijken!

Voor de goede orde: een prijsstelling wordt niet gehanteerd, maar genoteerd! Dit systeem heeft voor- èn nadelen. Voordeel is een levendige markt met reële prijsnotities; het is immers betaald! Nadeel is dat genoemde bedragen betrekking hebben op de hoogste prijs voor het fraaiste exemplaar. Het betreft hier dus zeker niet, zoals Jos meent, een afspiegeling van de gemiddelde handelsprijs. Voor zó'n systeem valt natuurlijk ook iets te zeggen. Je kunt echter de gemiddelde marktprijs aardig benaderen door de catalogusprijs voor albums in gemiddelde staat tenminste te halveren. Overigens doet een goede handelaar dit ook!

Jos noemt de Belangen Vereniging Stripspeciaalzaken (BVS) als mogelijke prijsvaststeller. Het bepalen van de prijzen is echter maar 1% van het werk. Je kunt moeilijk van Matla als auteur verwachten dat hij 99% van het werk verricht, om vervolgens door de winkeliers onder curatele te worden gesteld betreffende de prijsnotities. Natuurlijk kan de BVS een adviescommissie benoemen. Deze adviezen zijn evenwel niet bindend. Wel is in het verleden gebleken dat adviezen, mits stevig onderbouwd, altijd welkom zijn bij de auteur.

Overigens wordt het door de onwil van diverse, vooral particuliere handelaren om reëel met de prijzen om te gaan, er niet gemakkelijker op voor de verzamelaar. Vuistregel blijft: als je een album te duur vindt, moet je het niet kopen. Maar wat is te duur ...

Mijn eindconclusie is de volgende: tot dusver was het gezien de relatief zeer lage prijzen niet voor iedereen even belangrijk in welke staat een album verkeerde. Nu de prijzen weer hoger worden, gaat dit duidelijk wel een rol spelen. Dit proces, dat zich al enkele jaren aankondigt, werkt natuurlijk twee kanten op. Goede, zeldzame albums zullen steeds duurder worden, terwijl de iets mindere of minder gezochte albums de prijsontwikkeling in de verste verte niet meer kunnen volgen. Dit is een logisch proces dat ook noodzakelijk is voor een gezonde ontwikkeling binnen de zo snel en sterk groeiende stripbranche.

Peter Ottens, Delft
(Stripverzamelaar/stripantiquair en voorzitter van de BVS)

ATTENTION FAN-BOYS AND GIRLS! IT'S TIME FOR YOU TO DISCOVER THE ASTOUNDING MEGA-VERSE KNOWN AS...
Strips - Comics - Games - Zeefdrukken
Yendor
Korte Hoogstraat 16, 3011 GL Rotterdam
Tel 010 - 433 17 10 Fax 010 - 411 38 54

Doctor Solar in de uitvoering van Dan Jurgens.

Kennismaking

Zoals je ziet, staat niet langer *Michel Nadorp* garant voor de vulling van deze rubriek. Terwijl Michel op zoek gaat naar hogere idealen, zullen jullie het moeten doen met mij, *Olav Beemer*. Met de kritische bril op, zal ik jullie elke maand door comic-land begeleiden.

Grof geschut

Computerspelproducent Acclaim, die reeds vorig jaar Voyager Communications, oftewel Valiant, heeft gekocht, doet eindelijk de plannen voor het komende jaar uit de doeken. Vanaf maart zullen alle comics die tot voor kort onder Valiant werden gepubliceerd, worden uitgegeven door het alles overkoepelende Acclaim. Vervolgens wordt er een onderverdeling gemaakt, zodat er uiteindelijk vier verschillende comiclijnen ontstaan. Western Reprints is de sub-uitgeverij waarbij herdrukken van de oude Western Gold Key-comics zoals Magnus Robot Fighter en Doctor Solar worden aangeboden. Armada zal series naar aanleiding van het bordspel Magic: The Gathering gaan uitgeven. Vervolgens is Windjammer het 'creator-owned'-gedeelte, bij wie bekende namen als *Mike Grell* en *Neal Adams* zich mogen uitleven met hun eigen creaties. Ten slotte blijft Valiant – het gedeelte dat superheldencomics uitgeeft – gewoon bestaan, met als enige verschil dat het aantal series wordt teruggebracht van achttien naar tien, waarvan er echter acht twee keer per maand zullen verschijnen. Dit proces vindt plaats onder de naam 'Birthquake', met als grote publiekstrekker de toevoeging van een handjevol grote, gevestigde namen uit de comicwereld aan het Valiant-universum. Het grovere geschut, derhalve. Om de bekendsten te noemen: *Bart Sears* gaat zich bezig houden met X-O Manowar, terwijl *Dan Jurgens Doctor Solar* voor zijn rekening neemt. Ten slotte zal *Paul Gulacy* zijn kunsten vertonen in de serie Eternal Warrior. Nadat het een tijdje slecht ging met Valiant, lijkt dit verdacht veel op een wanhoopspoging lezers te winnen. Of dat lukt, is afwachten.

Een gastrol voor Thor in Malibu's *Godwheel*.

Een andere overname in de comicwereld, Marvels overname van Malibu Comics, vertoont eveneens de eerste verstrekkende gevolgen. In de vierdelige Malibu limited serie genaamd Godwheel, waarvan het laatste deel eind februari verschijnt, zal namelijk het Marvel-karakter Thor zijn opwachting maken, alsmede een tweede Marvel-personage waarvan Malibu de identiteit nog niet wil onthullen. 'Daarvoor moeten de lezers Godwheel maar kopen,' aldus *Tom Mason*, de Creative Director van Malibu. Ja, ja. Gelukkig staat daar tegenover dat de serie getekend zal worden door een paar goede tekenaars, als bij voorbeeld *Gary Frank* (bekend van The Incredible Hulk) en *Mike Wieringo* (bekend van Rogue).

Multi-media

Het lijkt de laatste tijd een rage te worden om jezelf te manifesteren in meerdere media dan bijvoorbeeld alleen comics. Eind 1994 presenteerde Tekno Comix zich aan het grote publiek als de eerste interactieve comicuitgeverij, compleet met een eigen 'on-line service', oftewel een deel van de electronische snelweg die bereikbaar is met een computer in combinatie met een modem. Eigenaar van Tekno is het Amerikaanse Science-Fictiontelevisiekanaal, dat hiermee derhalve duidelijk mikt op een dozijn comicseries waarvan later tv-series gemaakt kunnen worden. Hoezo uitmelken?

Hetzelfde geldt min of meer ook voor *Michael Davis*, hoofd van Motown Animation, een sub-divisie van het bekende Motown-platenlabel, wat weer een divisie is van Polygram. Hoewel het eerste doel van Motowncomics, dat zich aan het publiek presenteert tijdens de San Diego Comic Convention van 1995 in juli, natuurlijk het uitgeven van comics is, is het overduidelijk dat later ook de richting van de multi-media-aanpak zal worden opgegaan. Michael Davis verwacht in de toekomst ook teken-

Primortals van uitgeverij Tekno.

TRIPS

door
OLAV BEEMER

Sterft Clark Kent in *Superman 100*?

filmseries en bioscoopfilms te ontwikkelen, met als basis de comics. In het licht van recente kassuccessen als The Mask, Timecop en The Shadow (allemaal gebaseerd op comics van uitgeverij Dark Horse), is dit overduidelijk een slimme poging om snel veel geld te verdienen.

Om het rijtje compleet te maken, komt Broadway Video, een televisieproduktie- en distributiebedrijf, op de proppen met een eigen comiclijn met de weinig inventieve naam Broadway Comics. Hoofd van deze nieuwe uitgeverij wordt niemand minder dan *Jim Shooter*. Deze boomlange vent torst een flinke portie geschiedenis met zich mee, van hoofd van Marvel en mede-oprichter van Valiant tot mede-oprichter van Defiant, en neemt een groot deel van zijn voormalige Defiant-collega's met zich mee. Met de mislukking van Defiant nog vers in het geheugen, is de grote vraag of Jim Shooter zijn krediet en geloofwaardigheid bij het lezerspubliek niet heeft verspeeld, maar Shooter zelf blijft erbij dat Broadway Comics een revolutie teweeg zal brengen. Hopelijk kent hij het gezegde over hoogmoed.

Arme Superman

Met al dit interactieve en multimediale geweld van concurrerende uitgeverijen, kunnen de gevestigde jongens in het circuit natuurlijk niet achterblijven. DC Comics weet daar gelukkig wel raad mee. Althans, dat denken ze. In de numerieke mijlpaal Superman 100 komt het team achter deze serie, bestaande uit *Dan Jurgens*, *Josef Rubinstein* en *Brett Breeding*, namelijk met een verhaal op de proppen waarin een crimineel meesterbrein er achter komt dat reporter Clark Kent het alledaagse alter ego van Superman is. Het gevolg hiervan is dat Superman gedwongen wordt zijn alter ego vaarwel te zeggen. Of, zoals DC zelf het zo listig promoot: 'De dood van Clark Kent!' Superman 100 ligt in maart in de winkels.

Marvel zit ook niet stil. In een poging lezers uit een andere dan de normale doelgroep te winnen, het soort lezers dat met liefde de comics uit DC's Vertigo-lijn koopt, wordt namelijk getracht een occulte hoek in het Marvel-universum op poten te zetten. Zo is Doctor Strange onlangs op zijn kop gezet en zijn schrijver *David Quinn* en tekenaar *Peter Gross*, de tekenaar die met zijn strakke werk bekend is van Vertigo's Books of Magic, aangesteld om de serie nieuw leven in te blazen. Samen met prachtige computerkleuren is dit zeker een serie die opeens weer meer dan de moeite waard is.

In navolging van de plotselinge aandacht voor de meestermagiër Doctor Strange, komt Marvel in maart met Druid op de markt. Deze nieuwe, langlopende serie wordt geproduceerd door *Warren Ellis* en *Leonardo Manco*, het team dat kortgeleden voor provocerende verhalen in de serie Hellstorm heeft gezorgd. Ook Druid richt zich op het occulte gebeuren, met intelligente verhalen in een mix van het horror- en het superheldengenre. Het succes van dit soort comics bij DC/Vertigo in ogenschouw nemend, is dit zeker een goede zet van Marvel.

Opvijzelen

De kwajongen onder de comicuitgeverijen, Image Comics, vond het blijkbaar maar weer eens tijd om de lezers te verrassen met een handjevol nieuwe series, om zo hun imago wat op te vijzelen. Van Gen13, de populaire limited serie van vorig jaar, verschijnt in maart het eerste nummer van een langlopende serie. Dit is de zoveelste exponent van de op winst gerichte marktpolitiek van Image. Immers, op deze wijze is het mogelijk twee maal een nummer één uit te geven. Gezien de bijna idiote massahysterie rondom de Gen13 limited serie, waarvan vooral de eerste drie nummers onderbesteld werden zodat ze nu onbetaalbaar zijn, zal de nieuwe serie zich ongetwijfeld mogen verheugen op een fikse portie aandacht met als smakelijk nagerecht een knapperige winstmarge.

Doctor Strange, terug van weggeweest.

Ook Extreme Studios, *Rob Liefelds* eigen studio, gooit er weer een nieuwe serie tegenaan, na reeds met veel tamtam vorige maand de nieuwe Prophet-serie door de populaire tekenaar *Stephen Platt* te hebben aangekondigd. Het gaat hier om Badrock, een comic over één van de weinig echt leuke personages uit Liefelds serie Youngblood. Het is alleen doodzonde dat Image weer achter de trend aan hobbelt, want de 'meesterbreinen' achter deze serie vonden het een goed plan om van het eerste nummer drie verschillende cover-versies op de markt te brengen. Waar hebben wij dat eerder gehoord?

Smullen

Met weinig ruchtbaarheid is de afgelopen tijd een nieuwe uitgeverij op het toneel verschenen. General Media International heet de divisie die momenteel drie series uitgeeft, waarvan de derde – Omni Comix – in maart voor het eerst verschijnt. Waar deze laatste zich voornamelijk richt op het sfgenre, richten de twee anderen, Men's Adventure Comix en Penthouse Comix, zich op de lusten van het mannelijke publiek. Met publiekslievelingen als tekenaars, van *Mark Texeira* tot *Adam Hughes* tot trading-cardtekenaar *Boris Vallejo*, schotelen deze series de lezers maandelijks prikkelende verhalen voor. Opvallend detail is dat Penthouse Comix gewoon bij normale boekhandels worden verkocht, en dus een grotere markt beslaat en meer lezers bereikt dan de 'normale' comics. Een deeltje Penthouse Comix of Men's Adventure Comix kost $4.95, terwijl je voor een deeltje Omni Comix $2.95 neerlegt.

WHY DO YOU RESIST US, YOUR SISTERS, WHEN ALL WE WANT TO DO IS HELP YOU DO THE RIGHT THING?
THE TECHNIQUES WE USE ON TRAITORS ARE SO...
...MESSY!
MMMPH!!!

***Penthouse Comix*, gericht op de lusten van het mannelijk publiek.**

DE TROUWE Herder

door Aart Clerx

(Landspel 1995)

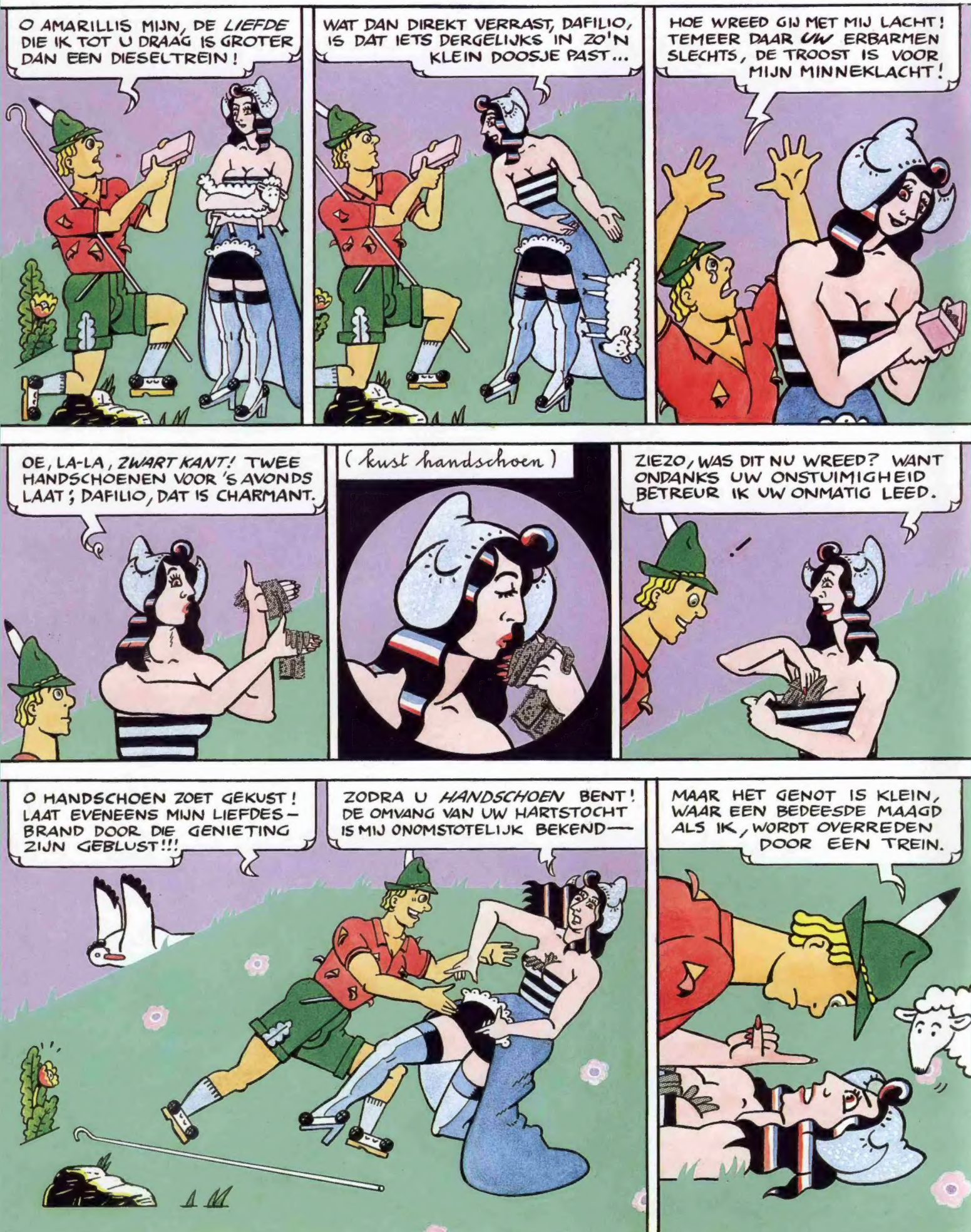
O AMARILLIS MIJN, DE LIEFDE DIE IK TOT U DRAAG IS GROTER DAN EEN DIESELTREIN!
WAT DAN DIREKT VERRAST, DAFILIO, IS DAT IETS DERGELIJKS IN ZO'N KLEIN DOOSJE PAST...
HOE WREED GIJ MET MIJ LACHT! TEMEER DAAR UW ERBARMEN SLECHTS, DE TROOST IS VOOR MIJN MINNEKLACHT!
OE, LA-LA, ZWART KANT! TWEE HANDSCHOENEN VOOR 'S AVONDS LAAT; DAFILIO, DAT IS CHARMANT.
(kust handschoen)
ZIEZO, WAS DIT NU WREED? WANT ONDANKS UW ONSTUIMIGHEID BETREUR IK UW ONMATIG LEED.
O HANDSCHOEN ZOET GEKUST! LAAT EVENEENS MIJN LIEFDES-BRAND DOOR DIE GENIETING ZIJN GEBLUST!!!
ZODRA U HANDSCHOEN BENT! DE OMVANG VAN UW HARTSTOCHT IS MIJ ONOMSTOTELIJK BEKEND—
MAAR HET GENOT IS KLEIN, WAAR EEN BEDEESDE MAAGD ALS IK, WORDT OVERREDEN DOOR EEN TREIN.